

SYSTÉMOVÁ PODPORA
INKLUZIVNÍHO
VZDĚLÁVÁNÍ V ČR

www.inkluze.upol.cz
CZ.1.7./1.2.00/43.0003

Výstup projektu
„Systemová podpora inkluzivního vzdělávání v ČR“

Počty dětí se SVP ve středním školství
v roce 2014

Hlavní partner:

Partneři:

Praha, 2015

Autoři: Mgr. Jan Klusáček, Ing. Daniel Hrstka
Editace: Mgr. Lenka Felcmanová

Univerzita Palackého v Olomouci, Člověk v tísni, o.p.s.,
2015

evropský
sociální
fond v ČR

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Obsah

1	Úvod a cíle analýzy	3
2	Metodika a zdroje dat	4
3	Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství v České republice	5
3.1	Počty žáků se zdravotním postižením	5
3.2	Jak často jsou diagnostikovány jednotlivé druhy zdravotního postižení?	11
3.3	Opatření uplatňovaná ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve středním školství	18
3.4	Počet žáků zdravotně znevýhodněných	21
3.5	Žáci se sociálním znevýhodněním	24
4	Kategorie a obory vzdělávání studované žáky se zdravotním postižením	31
4.1	Kategorie středního vzdělání u žáků se zdravotním postižením	32
4.2	Srovnání žáků s různými druhy zdravotního postižení podle absolvované kategorie středního vzdělání	32
4.3	Nejčastější obory středního vzdělání absolvované žáky se zdravotním postižením	39
5	Model nezaměstnanosti absolventů středního vzdělávání se zdravotním postižením	44
5.1	Model nezaměstnanosti čerstvých absolventů	45
5.2	Model nezaměstnanosti na základě Výběrového šetření pracovních sil	50
6	Model průměrných výdělků absolventů středního vzdělávání se zdravotním postižením	57
6.1	Průměrné mzdy v závislosti na nejvyšším dosaženém vzdělání	57
6.2	Postup kalkulace mzdy absolventů středních škol s různými druhy zdravotního postižení	59
6.3	Výsledky – model výdělku u absolventů s různým druhem zdravotního postižení	61
7	Závěry a doporučení	63
8	Literatura a zdroje	65

1 Úvod a cíle analýzy

V projektu Systémová podpora inkluzivního vzdělávání vznikla série materiálů k podpoře pedagogů i asistentů pedagoga při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Dokumenty jsou koncipovány tak, aby byly plně v souladu s novelou školského zákona, jejíž účinnost je stanovena od 1. 9. 2016. Například „Katalog podpůrných opatření“, jeden z klíčových výstupů projektu, představující soubor podpůrných opatření uspořádaných do logického, vnitřně koherentního, a přesto diverzifikovaného modelu, byl přímo připraven pro implementaci v rámci nového systému.

K zajištění co největšího praktického dopadu těchto materiálů zpracoval realizační tým řadu analýz, studií a expertních odhadů, v rámci nichž byla shromážděna a interpretována data, která jsou pro uchopení celé problematiky nezbytná.

Nezbytným východiskem pro navržení funkčních nástrojů podpory škol i pro stanovení systémových doporučení je důkladné mapování současné situace ve vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Za tímto účelem jsme vytvořili zde předkládanou analýzu současného počtu dětí se SVP ve středním školství. Analýza shrnuje dostupná data o počtech žáků se SVP, a to v rámci kategorií definovaných školským zákonem před platností novely.

Cílem této analýzy je na základě analýzy dostupných statistických dat:

1. poskytnout představu o tom, kolik žáků, a s jakými speciálními vzdělávacími potřebami, se vzdělává ve středním školství v České republice;
2. jaké jsou kategorie a obory vzdělání, kde se žáci s různými druhy speciálních vzdělávacích potřeb vzdělávají;
3. jaká je uplatnitelnost absolventů středního vzdělávání se zdravotním postižením na trhu práce vzhledem k tomu, jaké kategorie a obory středního vzdělání studují, konkrétně:
  - a. jakému čelí riziku nezaměstnanosti;
  - b. jaké průměrné výdělky mohou očekávat.

Shromážděná data lze považovat za jeden z důležitých zdrojů pro diskusi o podpoře žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

2 Metodika a zdroje dat

Analýza je založena výhradně na statistické analýze dostupných kvantitativních dat.

Pokud jde o počty žáků se zdravotním postižením ve středním vzdělávání a obory, které studují, vychází analýza z tzv. **školské matriky** – dat, která každoročně zasílají všechny střední školy v ČR Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (dále také MŠMT). Nejedná se tedy o statistiky založené na výběrovém šetření, ale na oficiálních datech MŠMT o všech žácích ve středním školství v ČR. Jedná se o data ze sběru dat, který proběhl **30.9.2014**. Autorský tým obdržel datový soubor s anonymizovanými daty o všech žácích se SVP ve středním školství přímo od Odboru školské statistiky, analýz a informační strategie MŠMT.

Pokud jde o data o nezaměstnanosti, vychází analýza jednak ze statistik nezaměstnanosti absolventů zpracovávaných Národním ústavem pro vzdělávání (ty jsou založené na nezaměstnanosti registrované úřady práce), jednak z Výběrového šetření pracovních sil realizovaného Českým statistickým úřadem.

Pokud jde o data o průměrných výdělcích, vychází analýza z dat z informačního systému o průměrném výdělku Ministerstva práce a sociálních věcí.

V případě nezaměstnanosti a průměrného výdělku jsou zdroje dat a metody analýzy dat podrobně popsány v kapitolách věnovaných těmto tématům.

3 Žáci se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním vzdělávání v České republice

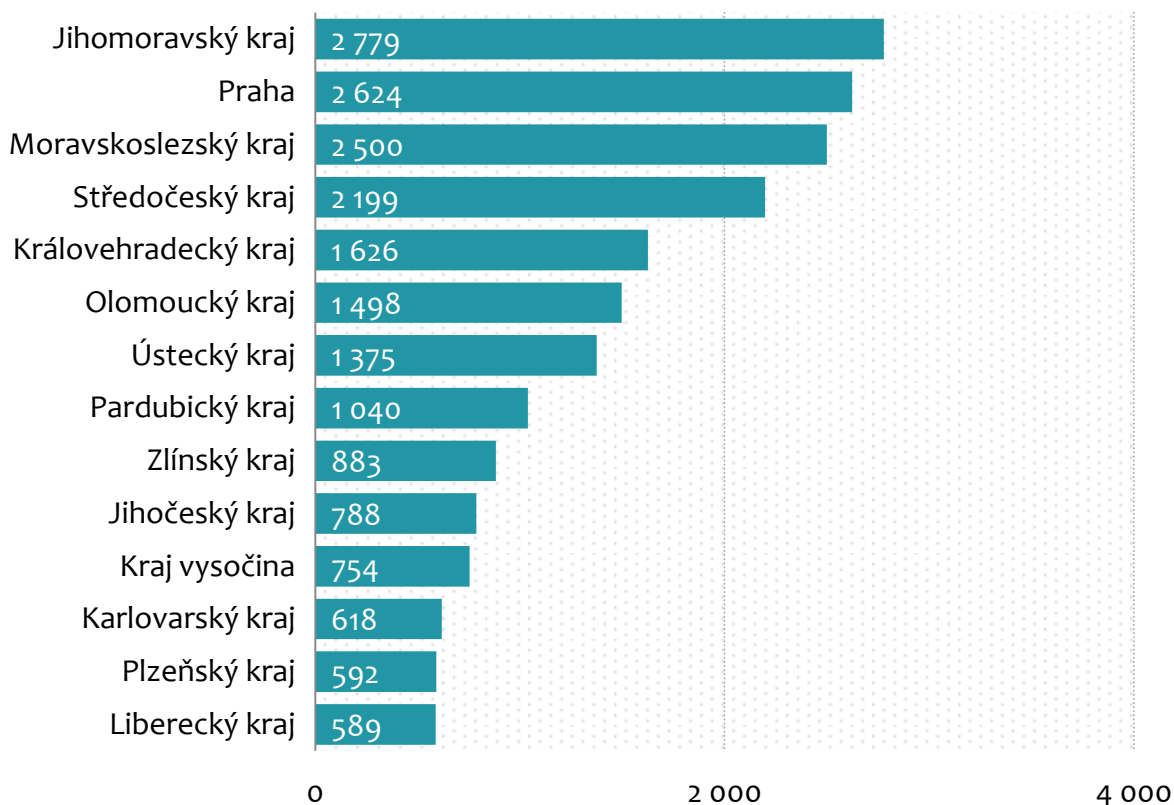
V této kapitole se nejprve věnujeme žákům se zdravotním postižením – uvádíme počty žáků se zdravotním postižením, výskyt jednotlivých druhů zdravotního postižení a počty škol podle velikosti podílů žáků se zdravotním postižením ve škole. Následně uvádíme počty žáků se zdravotním znevýhodněním a nakonec počty žáků se sociálním znevýhodněním.

3.1 Počty žáků se zdravotním postižením

Na následujících stranách jsou uvedeny údaje o počtech žáků se zdravotním postižením ve středním vzdělávání v ČR.

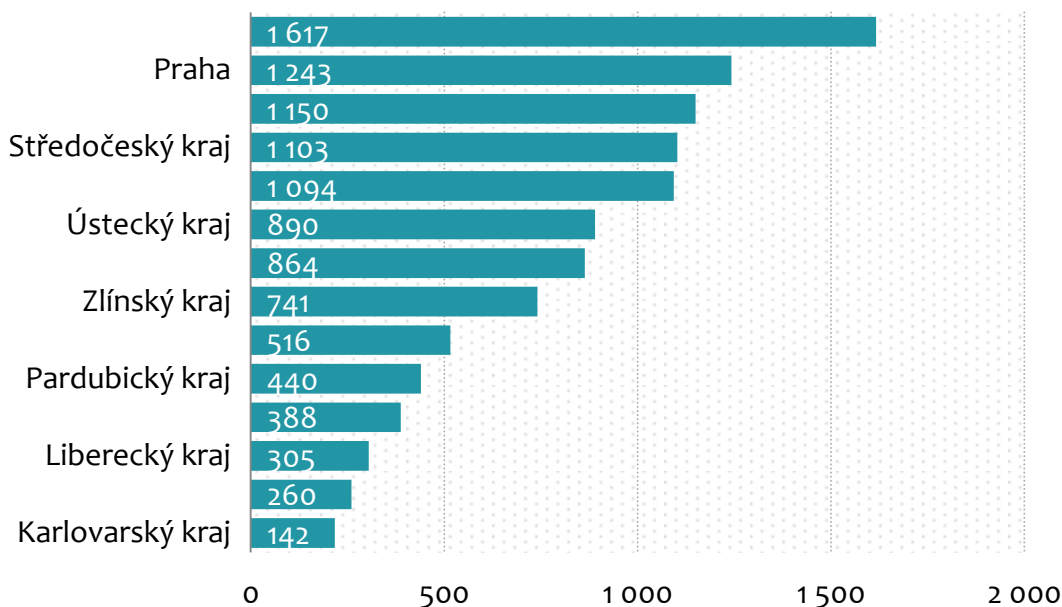
V České republice se celkem vzdělávalo ve středním vzdělávání **19 865** žáků se zdravotním postižením v následujících počtech:

Počet žáků s nějakým druhem zdravotního postižení ve středním školství

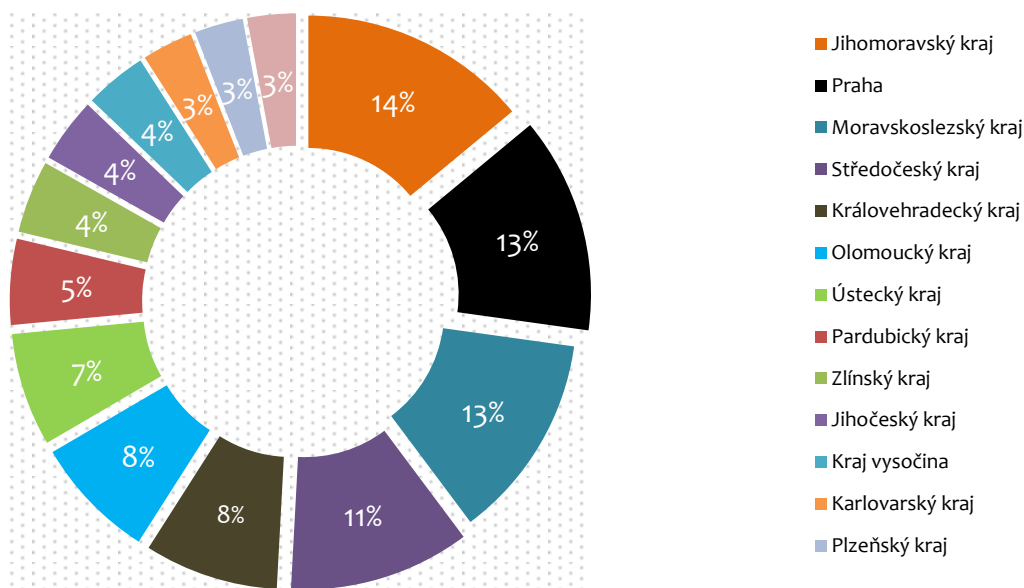
Počty žáků s nějakým druhem zdravotního postižení v krajích ČR, bez vývojových poruch učení a chování,¹ jsou následující:

Počet žáků se zdravotním postižením v krajích ČR, bez poruch učení a chování ve středním školství

Následující graf zachycuje, kolik procent z celkového počtu cca 20 tisíc žáků se zdravotním postižením ve středním školství bylo vzděláváno v jednotlivých krajích ČR.

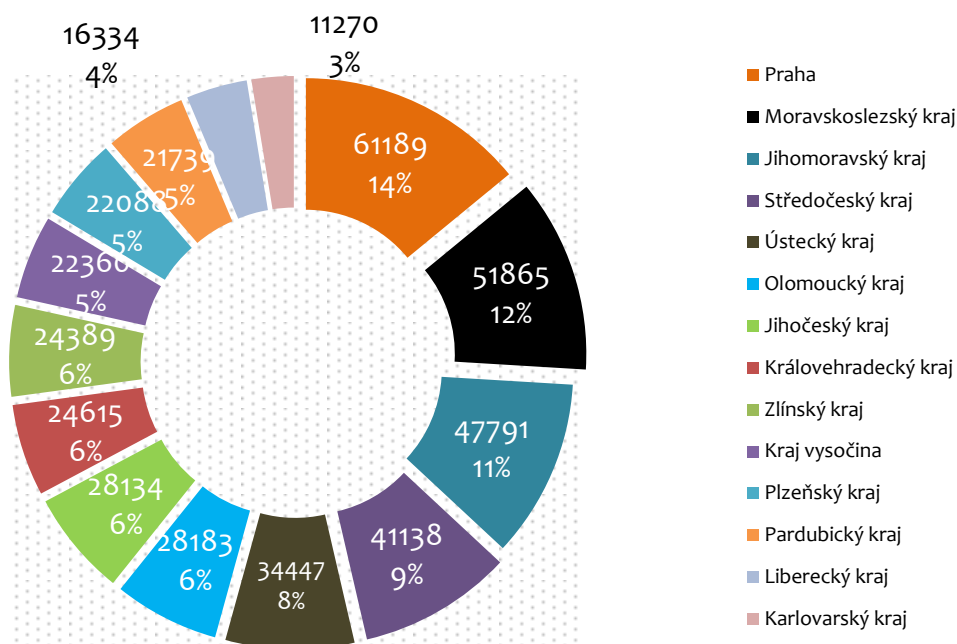
Podíl krajů ČR na celkovém počtu studentů s diagnostikovaným nějakým zdravotním postižením

¹ Vývojové poruchy učení a chování řadí mezi zdravotní postižení pouze školská legislativa.

Významným údajem je i podíl žáků s nějakým druhem zdravotního postižení na celkovém počtu žáků ve středním školství v krajích. Ve středním školství v ČR je celkem vzděláváno 435 542 žáků v následujících počtech v jednotlivých krajích:

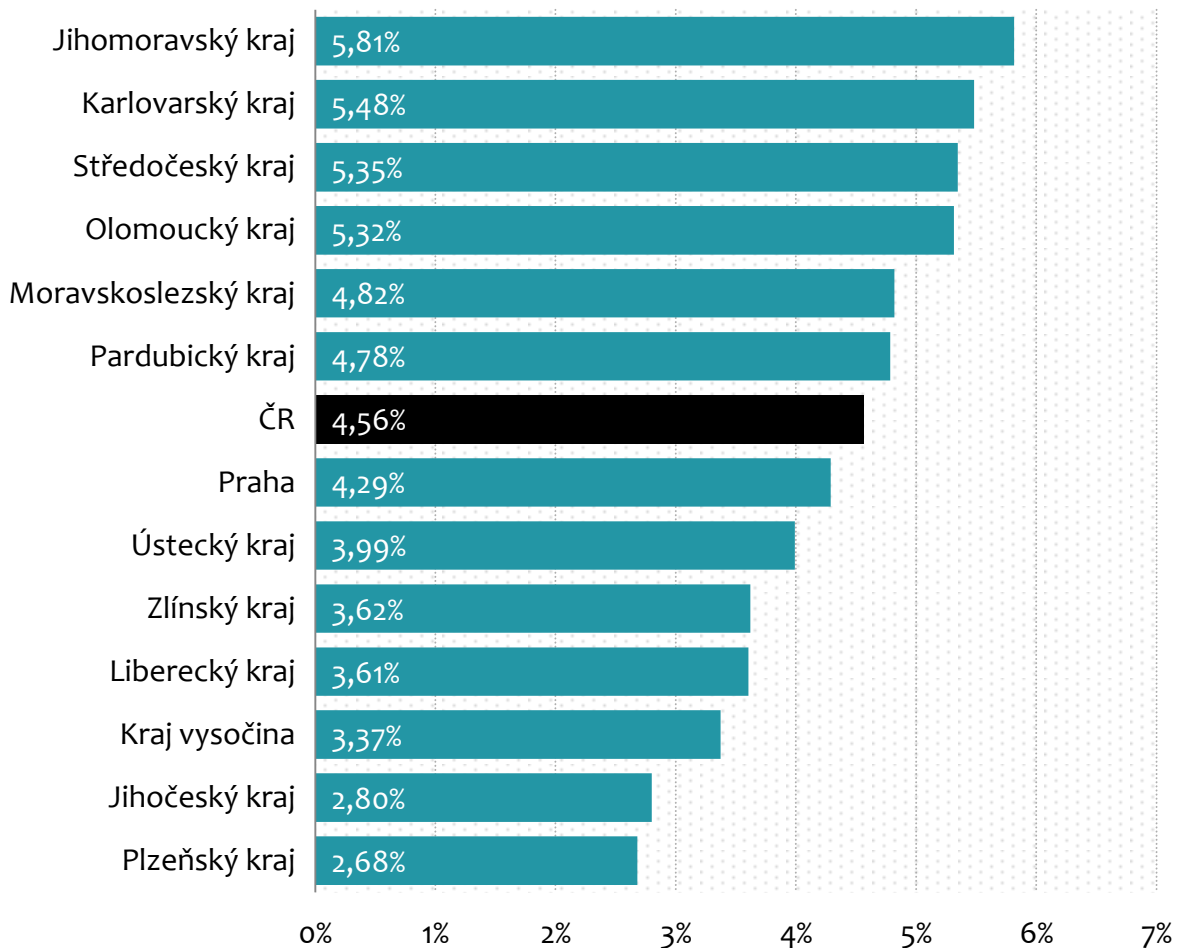
Celkové počty žáků ve středním vzdělávání v krajích ČR

Vzhledem k tomu, že výskyt zdravotního postižení by měl být ve všech krajích ČR obdobný, měl by být obdobný i podíl studentů s diagnostikovaným zdravotním postižením ve středním školství v krajích. Jak je vidět z následujícího grafu, podíl studentů s diagnostikovaným zdravotním postižením v řadě krajů se pohybuje kolem čtyř procent, avšak existuje několik krajů, které z průměru významně vybočují. V Jihočeském a Plzeňském kraji je dvakrát nižší podíl studentů se zdravotním postižením než v Jihomoravském kraji.

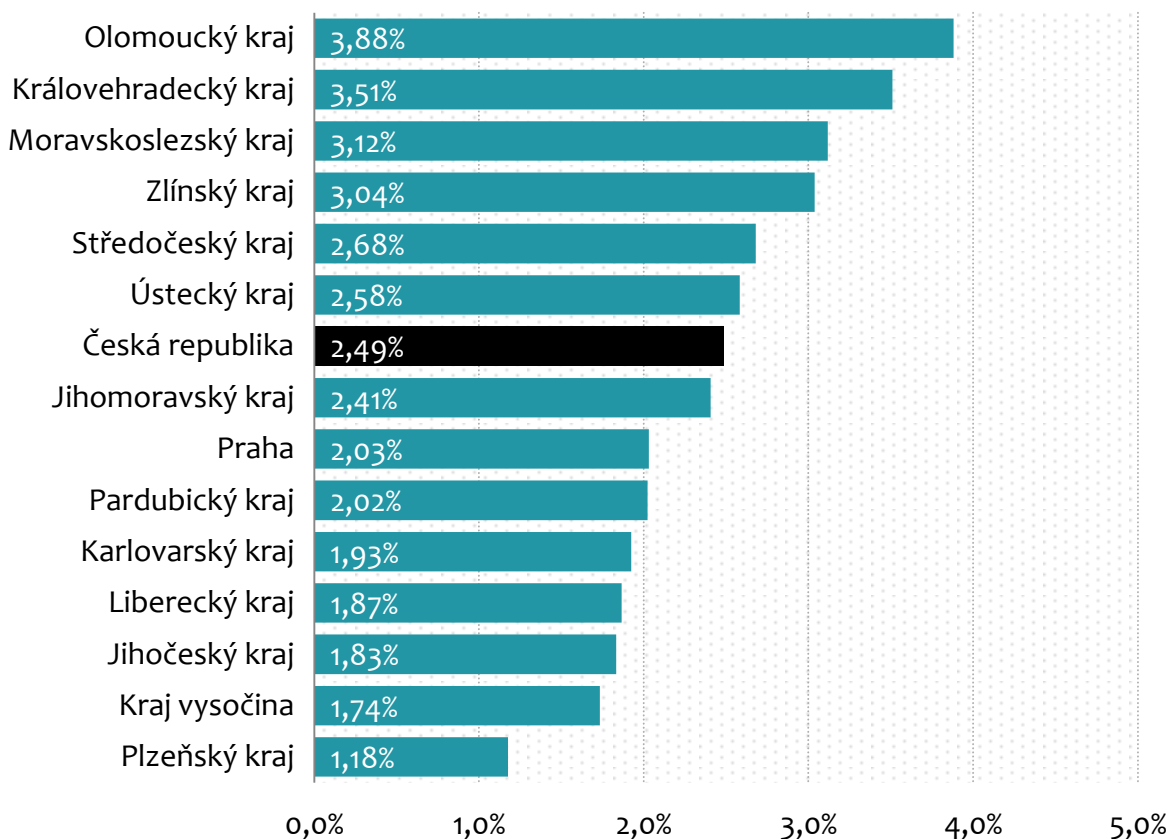
Podíl žáků s nějakým druhem zdravotního postižení na celkovém počtu žáků ve středním školství v kraji

Rozdíly mezi kraji ČR v podílu žáků s nějakým druhem zdravotního postižení přetrvávají, i pokud vyloučíme vývojové poruchy učení a chování. Je zajímavé, že pořadí krajů se poměrně výrazně promění.

Podíl žáků se zdravotním postižením v krajích ČR, bez poruch učení a chování

Je možné, že vzdělávací systém v krajích s vyšším podílem žáků s diagnostikovaným postižením ve středním školství, jako je Olomoucký nebo Královeshradecský kraj, dokáže lépe podpořit pokračování ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením na střední škole. Určitou roli může hrát i nabídka a kapacita oborů vzdělávání v jednotlivých krajích. Zároveň však pravděpodobně existují i v případě segmentu středního vzdělávání rozdíly v diagnostice zdravotního postižení mezi jednotlivými kraji ČR. Na to, že pravděpodobně existují významné rozdíly v diagnostice zdravotního postižení mezi kraji, poukázala již analýza vzdělávání žáků se SVP základním školství,² Pokud takové rozdíly existují v základním školství, je pravděpodobné, že budou existovat i ve středním školství. Stejně jako v případě základního školství tedy vyvstávají pochybnosti o tom, do jaké míry je možné vycházet z oficiálních dat MŠMT o počtech žáků se zdravotním postižením ve středním školství jako z věrohodného zdroje informací o počtech žáků se zdravotním postižením ve vzdělávacím systému. V některých krajích (např. v uvedeném Jihočeském, ale i Plzeňském) jsou pravděpodobně skutečné počty žáků se zdravotním postižením vyšší, než uvádí školská matrika. V Jihomoravském, Karlovarském a některých dalších krajích bude naopak skutečný počet zdravotně postižených žáků pravděpodobně nižší, než uvádí školská matrika.

² Klusáček, Jan. *Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základním školství v ČR*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s. 2015

Jak je zřejmé z tabulky uvedené na straně č. 17, nejvýrazněji se na rozdílech v počtech žáků se zdravotním postižením v jednotlivých krajích podílejí rozdíly v počtech žáků s vývojovými poruchami učení a lehkým mentálním postižením. Pro mezikrajové rozdíly v podílu žáků s diagnózou lehkého mentální postižení již existují různá vysvětlení.³

---

³ Viz např.: PEKÁRKOVÁ, Simona a kol. *Nemoc bezmocných: lehká mentální retardace: analýza inteligenčního testu SON-R*. [Praha: Člověk v tísni, 2010], 1 CD-ROM. ISBN 978-80-87456-05-7.

Také dostupné z: http://www.varianty.cz/download/pdf/analysis_8.pdf

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *TEMATICKÁ ZPRÁVA - Žáci vzdělávání podle RVP ZV – přílohy upravující vzdělávání žáků s LMP* [online]. 2014 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/9140af7c-eae6-425c-b097-c43938d885c4>

KLUSÁČEK, JAN. *Nálepkování studentů diagnózou mentální postižení v České republice*. Čosiv. [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z: <https://www.dropbox.com/s/1ez153t8vw9zc8v/COSIV-analyza-mentalni-postizeni-data-2014.pdf?dl=0>

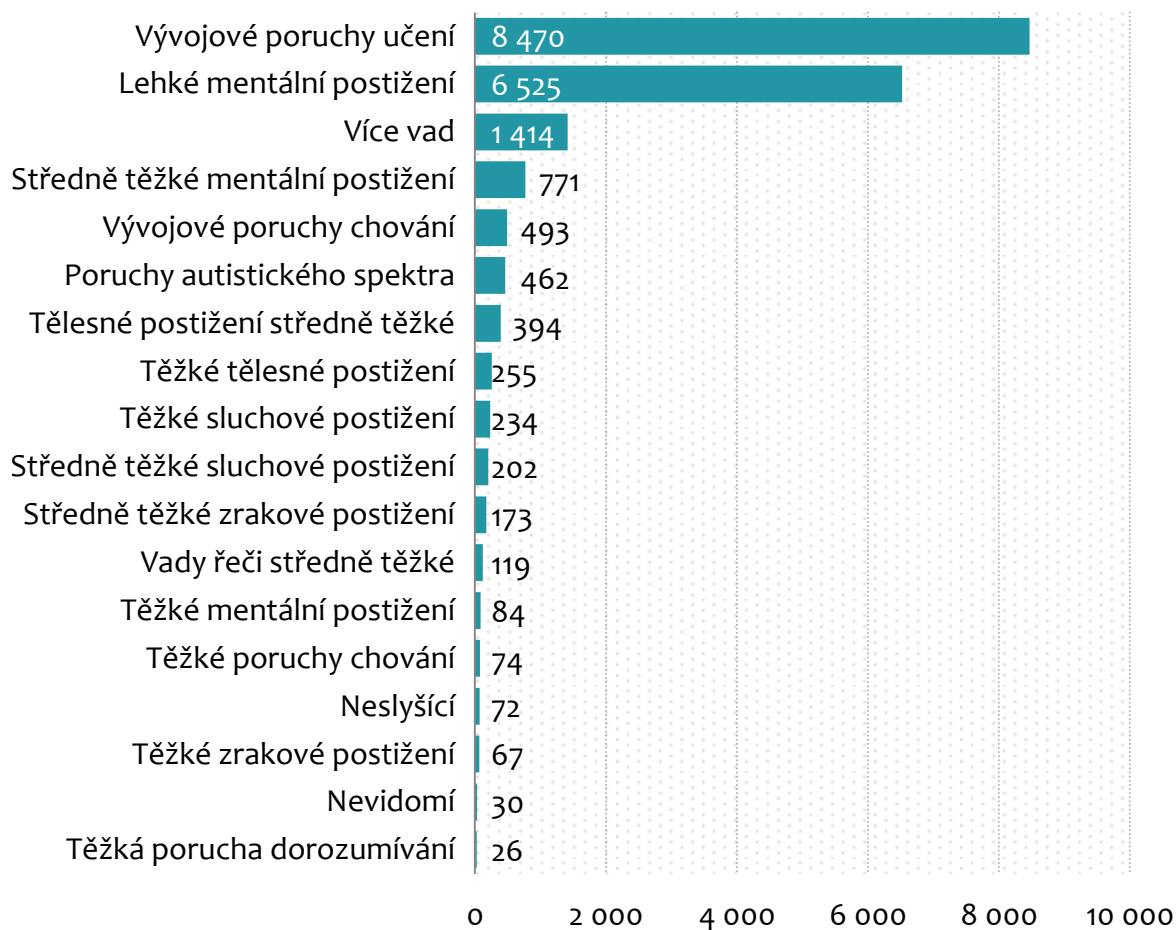
AMNESTY INTERNATIONAL. *Chce to více snahy: Etnická diskriminace romských studentů v českých školách* [online]. 2015 [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/download/file/500>

3.2 Jak často jsou diagnostikovány jednotlivé druhy zdravotního postižení?

Níže uvádíme, jak často byly diagnostikovány jednotlivé druhy zdravotního postižení. V grafech uvádíme počty žáků za celou ČR, počty žáků v jednotlivých krajích jsou v tabulkách na stranách 14 až 16.

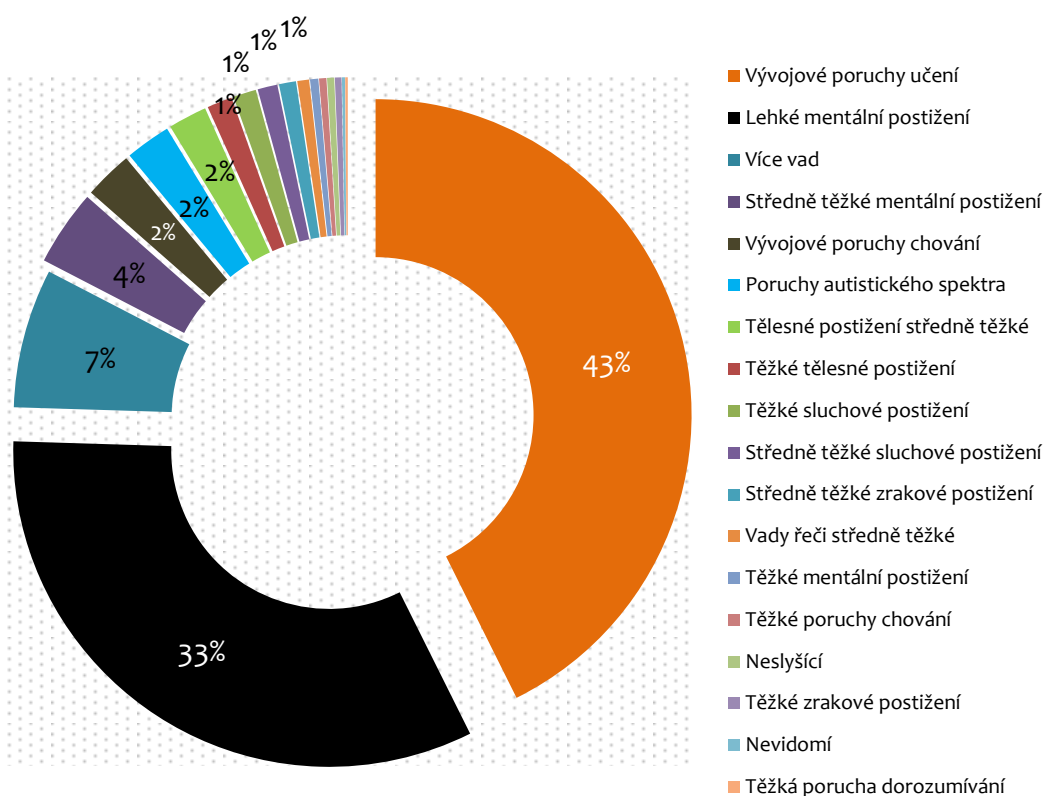
Zdaleka nejčastěji diagnostikovaným postižením byly vývojové poruchy učení, následované lehkým mentálním postižením, jak je vidět z následujícího grafu.

Počty studentů s jednotlivými druhy diagnostikovaného postižení ve středním školství v ČR

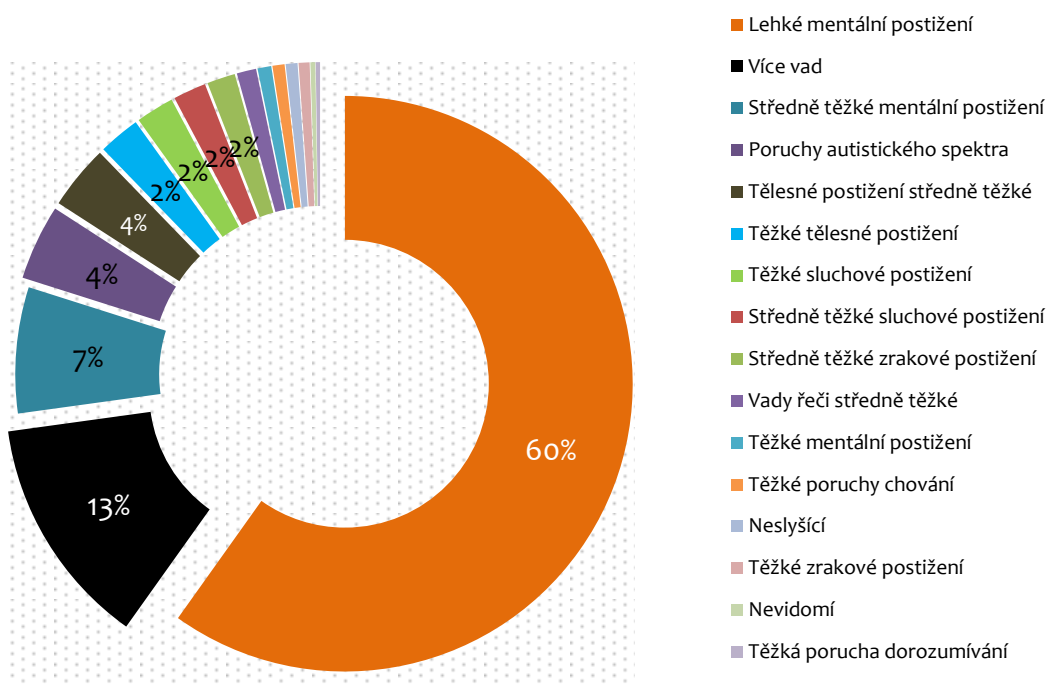
Jak je vidět z následujícího grafu, který zachycuje podíl žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení na celkovém počtu cca 20 tisíc žáků se zdravotním postižením ve středním školství, studenti s diagnózou vývojové poruchy učení a lehké mentální postižení představují tři čtvrtiny ze všech žáků s nějakým zdravotním postižením ve středním vzdělávání. Naopak žáci s tělesným postižením a všemi druhy smyslového postižení tvoří pouze pět procent z celkového počtu žáků se zdravotním postižením ve středním vzdělávání.

Podíl žáků s různými druhy zdravotního postižení na celkovém počtu žáků s postižením ve středním školství v ČR

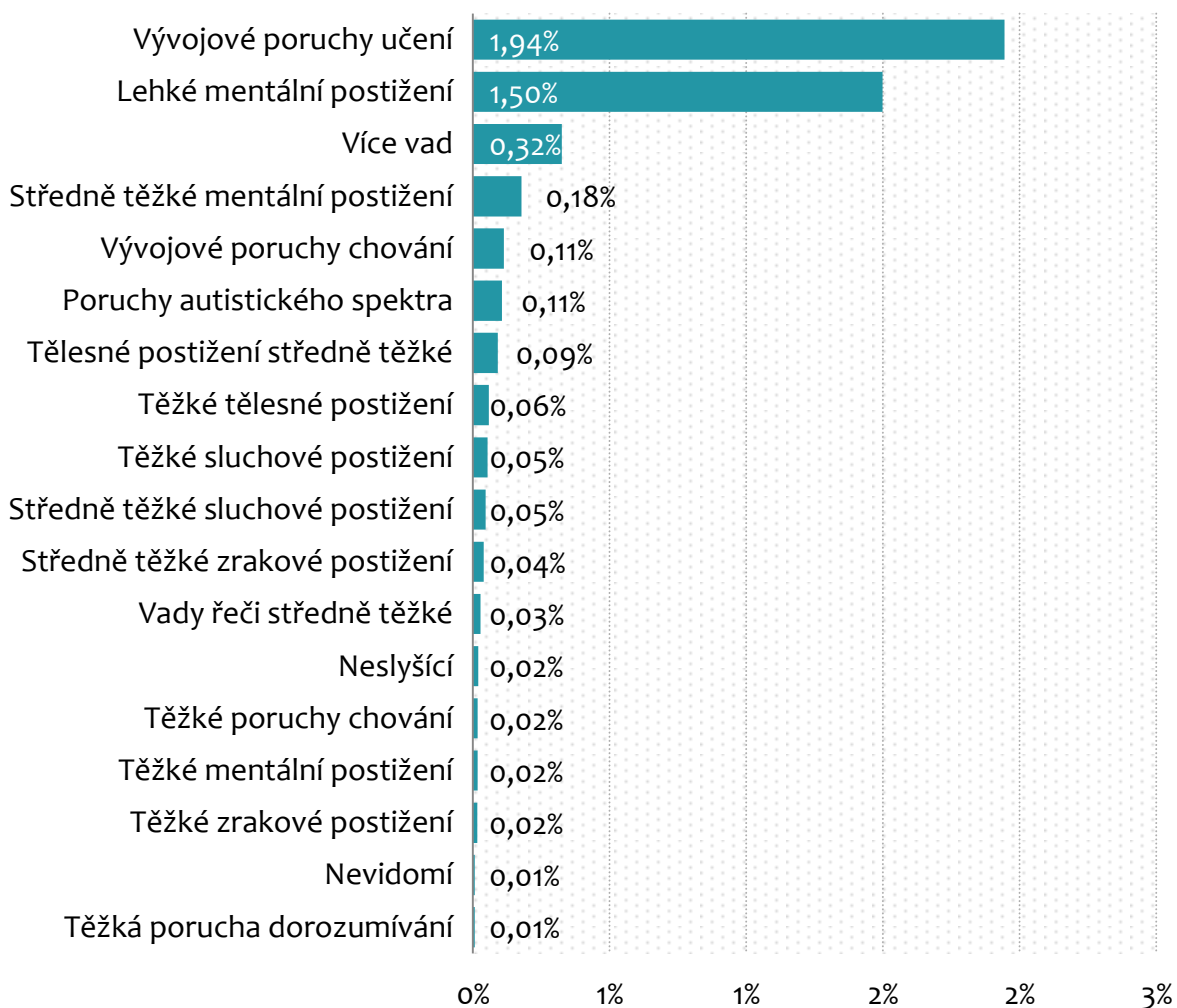
Pokud nebudeme mezi zdravotní postižení započítávat vývojové poruchy učení a chování, bude podíl žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení vypadat následovně:

Podíl žáků s různými druhy zdravotního postižení na celkovém počtu žáků s postižením ve středním školství v ČR, bez poruch učení a chování

Pokud se podíváme na to, kolik procent ze všech žáků ve středním vzdělávání v ČR tvoří žáci se zdravotním postižením, zjistíme, že představují **4,6 procenta** ze všech žáků ve středním školství. Více než jeden žák ze sta má diagnostikované vývojové poruchy učení a lehké mentální postižení. Ostatní druhy postižení má diagnostikováno méně než jeden žák ze sta, jak je vidět z následujícího grafu.

Procentuální výskyt studentů s jednotlivými druhy diagnostikovaného zdravotního postižení ve středním školství

Na následujících stranách jsou v tabulkách zachyceny počty a podíly žáků s různými druhy zdravotního postižení ve středním školství v krajích ČR.

Počty žáků se zdravotním postižením různého druhu v krajích ČR

Diagnostikované postižení	Kraj školy													
	Praha	Středočeský kraj	Jihočeský kraj	Plzeňský kraj	Karlovarský kraj	Ústecký kraj	Liberecký kraj	Královhradecký kraj	Pardubický kraj	Kraj Vysočina	Jihomoravský kraj	Olomoucký kraj	Zlínský kraj	Moravskoslezský kraj
Vývojové poruchy učení	1337	995	267	293	340	467	281	734	571	304	1555	363	131	832
Vývojové poruchy chování	42	99	5	18	60	17	3	21	28	26	74	41	10	49
Těžké poruchy chování	2	2	0	21	1	1	0	7	1	36	0	0	1	2
Tělesné postižení středně těžké	65	18	6	9	15	19	16	42	14	15	88	6	28	53
Těžké tělesné postižení	29	10	11	1	6	16	50	32	1	4	44	7	10	34
Vady řeči středně těžké	14	15	0	1	4	11	1	4	6	6	12	6	6	33
Těžká porucha dorozumívání	3	3	2	0	2	1	1	2	0	1	0	2	0	9
Středně těžké zrakové postižení	40	12	7	1	2	11	7	7	1	9	56	7	6	7
Těžké zrakové postižení	19	3	3	1	2	2	4	4	3	2	13	0	3	8
Nevidomí	15	1	0	0	0	2	0	0	1	1	4	2	1	3
Středně těžké sluchové postižení	28	13	10	5	2	15	5	9	4	8	28	22	23	30
Těžké sluchové postižení	48	6	10	0	6	12	6	31	2	6	40	8	43	16
Neslyšící	31	1	2	0	0	1	0	34	0	0	0	1	0	2
Lehké mentální postižení	544	694	347	164	120	590	195	514	257	186	570	812	463	1069
Středně těžké mentální postižení	54	79	56	15	6	86	4	78	37	51	57	57	53	138
Těžké mentální postižení	5	4	11	0	0	9	3	2	7	5	14	5	0	19
Poruchy autistického spektra	84	23	14	28	11	15	12	27	16	26	67	13	30	96
Více vad	264	221	37	35	41	100	1	78	91	68	157	146	75	100
Celkem	2624	2199	788	592	618	1375	589	1626	1040	754	2779	1498	883	2500

Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství v ČR

Podíl žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení na všech žácích se zdravotním postižením v kraji.

Diagnostikované postižení	Kraj školy													
	Praha	Středočeský kraj	Jihočeský kraj	Plzeňský kraj	Karlovarský kraj	Ústecký kraj	Liberecký kraj	Královehradecký kraj	Pardubický kraj	Kraj Vysočina	Jihomoravský kraj	Olomoucký kraj	Zlínský kraj	Moravskoslezský kraj
Vývojové poruchy učení	50,95%	45,25%	33,88%	49,49%	55,02%	33,96%	47,71%	45,14%	54,90%	40,32%	55,96%	24,23%	14,84%	33,28%
Vývojové poruchy chování	1,60%	4,50%	0,63%	3,04%	9,71%	1,24%	0,51%	1,29%	2,69%	3,45%	2,66%	2,74%	1,13%	1,96%
Těžké poruchy chování	0,08%	0,09%		3,55%	0,16%	0,07%		0,43%	0,10%	4,77%			0,11%	0,08%
Tělesné postižení středně těžké	2,48%	0,82%	0,76%	1,52%	2,43%	1,38%	2,72%	2,58%	1,35%	1,99%	3,17%	0,40%	3,17%	2,12%
Těžké tělesné postižení	1,11%	0,45%	1,40%	0,17%	0,97%	1,16%	8,49%	1,97%	0,10%	0,53%	1,58%	0,47%	1,13%	1,36%
Vady řeči středně těžké	0,53%	0,68%		0,17%	0,65%	0,80%	0,17%	0,25%	0,58%	0,80%	0,43%	0,40%	0,68%	1,32%
Těžká porucha dorozumívání	0,11%	0,14%	0,25%		0,32%	0,07%	0,17%	0,12%		0,13%		0,13%		0,36%
Středně těžké zrakové postižení	1,52%	0,55%	0,89%	0,17%	0,32%	0,80%	1,19%	0,43%	0,10%	1,19%	2,02%	0,47%	0,68%	0,28%
Těžké zrakové postižení	0,72%	0,14%	0,38%	0,17%	0,32%	0,15%	0,68%	0,25%	0,29%	0,27%	0,47%		0,34%	0,32%
Nevidomí	0,57%	0,05%				0,15%			0,10%	0,13%	0,14%	0,13%	0,11%	0,12%
Středně těžké sluchové postižení	1,07%	0,59%	1,27%	0,84%	0,32%	1,09%	0,85%	0,55%	0,38%	1,06%	1,01%	1,47%	2,60%	1,20%
Těžké sluchové postižení	1,83%	0,27%	1,27%		0,97%	0,87%	1,02%	1,91%	0,19%	0,80%	1,44%	0,53%	4,87%	0,64%
Neslyšící	1,18%	0,05%	0,25%			0,07%		2,09%				0,07%		0,08%
Lehké mentální postižení	20,73%	31,56%	44,04%	27,70%	19,42%	42,91%	33,11%	31,61%	24,71%	24,67%	20,51%	54,21%	52,43%	42,76%
Středně těžké mentální postižení	2,06%	3,59%	7,11%	2,53%	0,97%	6,25%	0,68%	4,80%	3,56%	6,76%	2,05%	3,81%	6,00%	5,52%
Těžké mentální postižení	0,19%	0,18%	1,40%			0,65%	0,51%	0,12%	0,67%	0,66%	0,50%	0,33%		0,76%
Poruchy autistického spektra	3,20%	1,05%	1,78%	4,73%	1,78%	1,09%	2,04%	1,66%	1,54%	3,45%	2,41%	0,87%	3,40%	3,84%
Více vad	10,06%	10,05%	4,70%	5,91%	6,63%	7,27%	0,17%	4,80%	8,75%	9,02%	5,65%	9,75%	8,49%	4,00%
Celkem	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Kolik ze 100 žáků ve středním školství v krajích má diagnostikovaný daný typ postižení?

Diagnostikované postižení	Česká republika	Kraj školy													
		Praha	Středočeský kraj	Jihočeský kraj	Plzeňský kraj	Karlovarský kraj	Ústecký kraj	Liberecký kraj	Královhradecký kraj	Pardubický kraj	Kraj Vysočina	Jihomoravský kraj	Olomoucký kraj	Zlínský kraj	Moravskoslezský kraj
Vývojové poruchy učení	1,94	2,19	2,42	0,95	1,33	3,02	1,36	1,72	2,98	2,63	1,36	3,25	1,29	0,54	1,60
Vývojové poruchy chování	0,11	0,07	0,24	0,02	0,08	0,53	0,05	0,02	0,09	0,13	0,12	0,15	0,15	0,04	0,09
Těžké poruchy chování	0,02				0,10	0,01			0,03		0,16				
Tělesné postižení středně těžké	0,09	0,11	0,04	0,02	0,04	0,13	0,06	0,10	0,17	0,06	0,07	0,18	0,02	0,11	0,10
Těžké tělesné postižení	0,06	0,05	0,02	0,04		0,05	0,05	0,31	0,13		0,02	0,09	0,02	0,04	0,07
Vady řeči středně těžké	0,03	0,02	0,04			0,04	0,03	0,01	0,02	0,03	0,03	0,03	0,02	0,02	0,06
Těžká porucha dorozumívání	0,01		0,01	0,01		0,02		0,01	0,01				0,01		0,02
Středně těžké ZP	0,04	0,07	0,03	0,02		0,02	0,03	0,04	0,03		0,04	0,12	0,02	0,02	0,01
Těžké zrakové postižení	0,02	0,03	0,01	0,01		0,02	0,01	0,02	0,02	0,01	0,01	0,03		0,01	0,02
Nevidomí	0,01	0,02					0,01					0,01	0,01		0,01
Středně těžké sluchové postižení	0,05	0,05	0,03	0,04	0,02	0,02	0,04	0,03	0,04	0,02	0,04	0,06	0,08	0,09	0,06
Těžké sluchové postižení	0,05	0,08	0,01	0,04		0,05	0,03	0,04	0,13	0,01	0,03	0,08	0,03	0,18	0,03
Neslyšící	0,02	0,05		0,01					0,14						
Lehké mentální postižení	1,50	0,89	1,69	1,23	0,74	1,06	1,71	1,19	2,09	1,18	0,83	1,19	2,88	1,90	2,06
Středně těžké mentální postižení	0,18	0,09	0,19	0,20	0,07	0,05	0,25	0,02	0,32	0,17	0,23	0,12	0,20	0,22	0,27
Těžké mentální postižení	0,02	0,01	0,01	0,04			0,03	0,02	0,01	0,03	0,02	0,03	0,02		0,04
Poruchy autistického spektra	0,11	0,14	0,06	0,05	0,13	0,10	0,04	0,07	0,11	0,07	0,12	0,14	0,05	0,12	0,19
Více vad	0,32	0,43	0,54	0,13	0,16	0,36	0,29	0,01	0,32	0,42	0,30	0,33	0,52	0,31	0,19
Celkem	4,56	4,29	5,35	2,80	2,68	5,48	3,99	3,61	6,61	4,78	3,37	5,81	5,32	3,62	4,82

3.3 Opatření uplatňovaná ve vzdělávání žáků se zdravotním postižením ve středním školství

V případě žáků se zdravotním postižením byla též provedena analýza toho, jaká opatření jsou uplatňována v jejich vzdělávání. Školská matrika eviduje přítomnost individuálního vzdělávacího plánu (IVP), zařazení do speciální třídy a výši normativu. Níže uvádíme počty žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení v každé z následujících pěti kombinací uplatňovaných opatření:

1. běžná třída, standardní financování, bez IVP
2. běžná třída, standardní financování, IVP
3. běžná třída, zvýšené financování (příplatek k normativu dle druhu zdravotního postižení)
4. speciální třída, standardní financování
5. speciální třída, zvýšené financování

		Stávající opatření ve vzdělávání					Celkem
		běžná třída, standardní financování, bez IVP	běžná třída, standardní financování, IVP	běžná třída, zvýšené financování	speciální třída, standardní financování	speciální třída, zvýšené financování	
Diagnostikované postižení	Vývojové poruchy učení	5 698	316	1 095	477	872	8 458
	Vývojové poruchy chování	135	13	63	38	223	472
	Těžké poruchy chování	3	1	3	56	11	74
	Tělesné postižení středně těžké	74	29	91	85	115	394
	Těžké tělesné postižení	18	10	101	70	56	255
	Vady řeči středně těžké	40	4	27	7	41	119
	Těžká porucha dorozumívání	8	0	7	2	9	26
	Středně těžké zrakové postižení	35	7	40	9	82	173
	Těžké zrakové postižení	6	7	23	3	28	67
	Nevidomí	4	1	8	1	16	30
	Středně těžké sluchové postižení	63	22	54	25	38	202
	Těžké sluchové postižení	19	14	49	71	81	234
	Neslyšící	1	1	4	20	46	72
	Lehké mentální postižení	257	7	275	1 930	4 033	6 502
	Středně těžké mentální postižení	3	0	12	206	550	771
	Těžké mentální postižení	0	0	1	21	62	84
	Poruchy autistického spektra	66	28	163	51	154	462
Více vad	0	0	93	0	1 321	1 414	
Celkem	6 430	460	2 109	3 072	7 738	19 809	

V následující tabulce uvádíme procentuální podíl žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení na celku žáků, v jejichž případě je uplatňována daná kombinace opatření. Například žáci s diagnózou vývojové poruchy učení tvoří 89 procent z žáků, kteří jsou vzděláváni v běžné třídě se standardním financováním, bez IVP.

		Stávající opatření ve vzdělávání					Celkem
		běžná třída, standardní financování, bez IVP	běžná třída, standardní financování, IVP	běžná třída, zvýšené financování	speciální třída, standardní financování	speciální třída, zvýšené financování	
Diagnostikované postižení	Vývojové poruchy učení	88,62 %	68,70 %	51,92 %	15,53 %	11,27 %	42,70 %
	Vývojové poruchy chování	2,10 %	2,83 %	2,99 %	1,24 %	2,88 %	2,38 %
	Těžké poruchy chování	0,05 %	0,22 %	0,14 %	1,82 %	0,14 %	0,37 %
	Tělesné postižení středně těžké	1,15 %	6,30 %	4,31 %	2,77 %	1,49 %	1,99 %
	Těžké tělesné postižení	0,28 %	2,17 %	4,79 %	2,28 %	0,72 %	1,29 %
	Vady řeči středně těžké	0,62 %	0,87 %	1,28 %	0,23 %	0,53 %	0,60 %
	Těžká porucha dorozumívání	0,12 %		0,33 %	0,07 %	0,12 %	0,13 %
	Středně těžké zrakové postižení	0,54 %	1,52 %	1,90 %	0,29 %	1,06 %	0,87 %
	Těžké zrakové postižení	0,09 %	1,52 %	1,09 %	0,10 %	0,36 %	0,34 %
	Nevidomí	0,06 %	0,22 %	0,38 %	0,03 %	0,21 %	0,15 %
	Středně těžké sluchové postižení	0,98 %	4,78 %	2,56 %	0,81 %	0,49 %	1,02 %
	Těžké sluchové postižení	0,30 %	3,04 %	2,32 %	2,31 %	1,05 %	1,18 %
	Neslyšící	0,02 %	0,22 %	0,19 %	0,65 %	0,59 %	0,36 %
	Lehké mentální postižení	4,00 %	1,52 %	13,04 %	62,83 %	52,12 %	32,82 %
	Středně těžké mentální postižení	0,05 %		0,57 %	6,71 %	7,11 %	3,89 %
	Těžké mentální postižení	0,00 %		0,05 %	0,68 %	0,80 %	0,42 %
	Poruchy autistického spektra	1,03 %	6,09 %	7,73 %	1,66 %	1,99 %	2,33 %
Více vad			4,41 %		17,07 %	7,14 %	
Celkem		100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	

V následující tabulce uvádíme, u kolika procent žáků s určitým druhem zdravotního postižení je uplatňována ta která kombinace opatření. Například u žáků s diagnózou vývojové poruchy učení je uplatňována kombinace běžná třída, standardní financování, bez IVP u 67 procent.

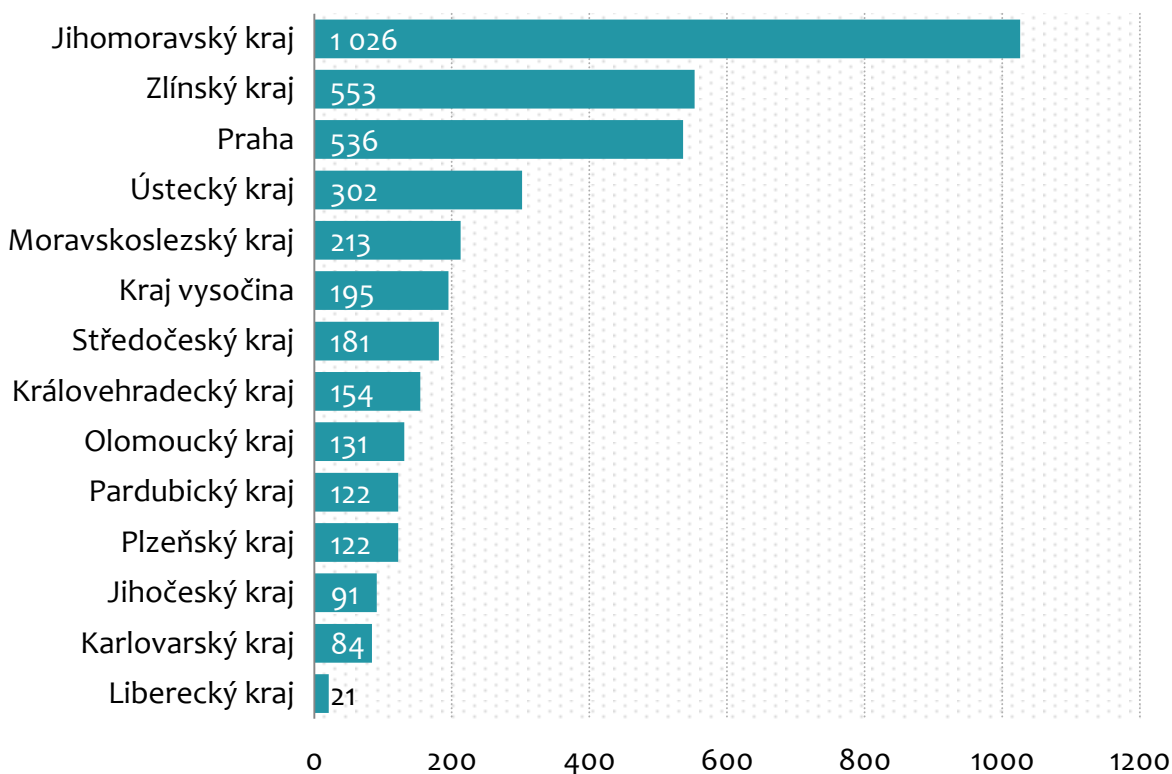
		Stávající opatření ve vzdělávání					Celkem
		běžná třída, standardní financování, bez IVP	běžná třída, standardní financování, IVP	běžná třída, zvýšené financování	speciální třída, standardní financování	speciální třída, zvýšené financování	
Diagnostikované postižení	Vývojové poruchy učení	67 %	4 %	13 %	6 %	10 %	100 %
	Vývojové poruchy chování	29 %	3 %	13 %	8 %	47 %	100 %
	Těžké poruchy chování	4 %	1 %	4 %	76 %	15 %	100 %
	Tělesné postižení středně těžké	19 %	7 %	23 %	22 %	29 %	100 %
	Těžké tělesné postižení	7 %	4 %	40 %	27 %	22 %	100 %
	Vady řeči středně těžké	34 %	3 %	23 %	6 %	34 %	100 %
	Těžká porucha dorozumívání	31 %		27 %	8 %	35 %	100 %
	Středně těžké zrakové postižení	20 %	4 %	23 %	5 %	47 %	100 %
	Těžké zrakové postižení	9 %	10 %	34 %	4 %	42 %	100 %
	Nevidomí	13 %	3 %	27 %	3 %	53 %	100 %
	Středně těžké sluchové postižení	31 %	11 %	27 %	12 %	19 %	100 %
	Těžké sluchové postižení	8 %	6 %	21 %	30 %	35 %	100 %
	Neslyšící	1 %	1 %	6 %	28 %	64 %	100 %
	Lehké mentální postižení	4 %	0 %	4 %	30 %	62 %	100 %
	Středně těžké mentální postižení	0 %		2 %	27 %	71 %	100 %
	Těžké mentální postižení			1 %	25 %	74 %	100 %
	Poruchy autistického spektra	14 %	6 %	35 %	11 %	33 %	100 %
Více vad			7 %		93 %	100 %	
Celkem		32 %	2 %	10 %	16 %	32 %	100 %

3.4 Počet žáků se zdravotním znevýhodněním

Kromě počtů žáků se zdravotním postižením školská matrika také eviduje počty žáků se zdravotním znevýhodněním (například v důsledku chronického onemocnění). Celkem bylo v ČR identifikováno 3 668 žáků ve středním vzdělávání jako zdravotně znevýhodněných. Z toho bylo identifikováno 3 363 žáků jako zdravotně znevýhodněných, aniž by měli zároveň diagnostikované zdravotní postižení, v případě 305 žáků se jednalo o žáky, kteří měli souběžně diagnostikované zdravotní postižení a zdravotní znevýhodnění. Individuální vzdělávací plán z důvodu zdravotního znevýhodnění mělo vypracováno 404 žáků.

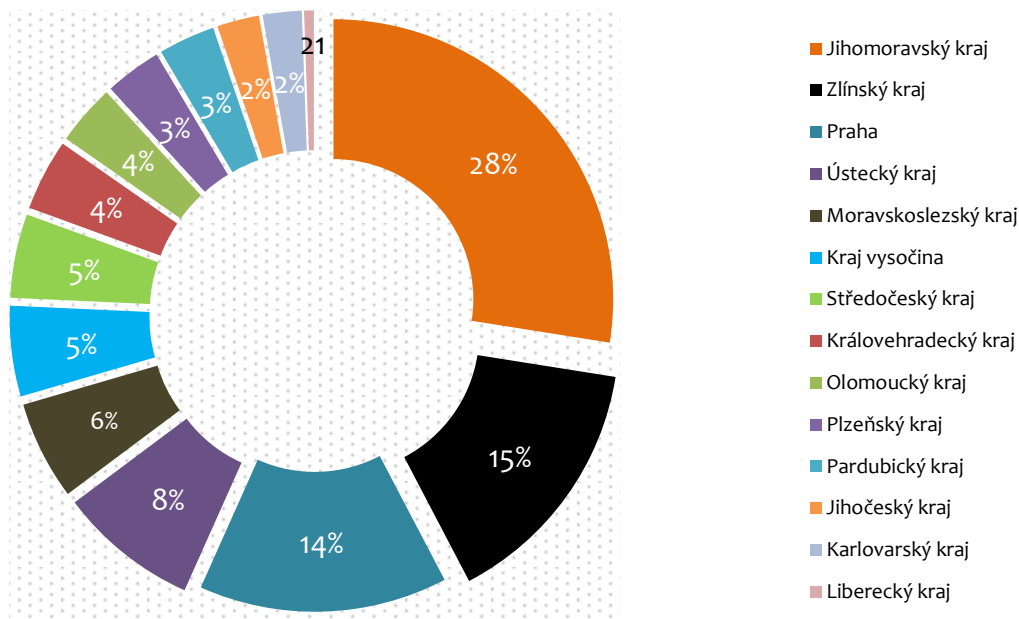
Počty žáků se zdravotním znevýhodněním (včetně žáků, které mají zároveň diagnostikované zdravotní postižení) v jednotlivých krajích ČR jsou zobrazeny v následujícím grafu. Z grafu je zřejmé, že počty žáků identifikovaných jako zdravotně znevýhodněných neodpovídají velikosti krajů. Například Zlínský kraj, kde byl druhý největší počet žáků se zdravotním znevýhodněním, je jedním z nejmenších krajů v ČR z hlediska celkového počtu žáků ve středním vzdělávání.

Počet žáků se zdravotním znevýhodněním ve středním školství v krajích ČR

Následující graf zachycuje podíl jednotlivých krajů ČR na celkovém počtu žáků se zdravotním znevýhodněním ve středním školství v ČR. Jak je vidět z grafu, žáci z pouhých tří krajů ČR (Jihomoravského, Zlínského a Prahy) tvoří více než polovinu ze všech zdravotně znevýhodněných žáků ve středním školství.

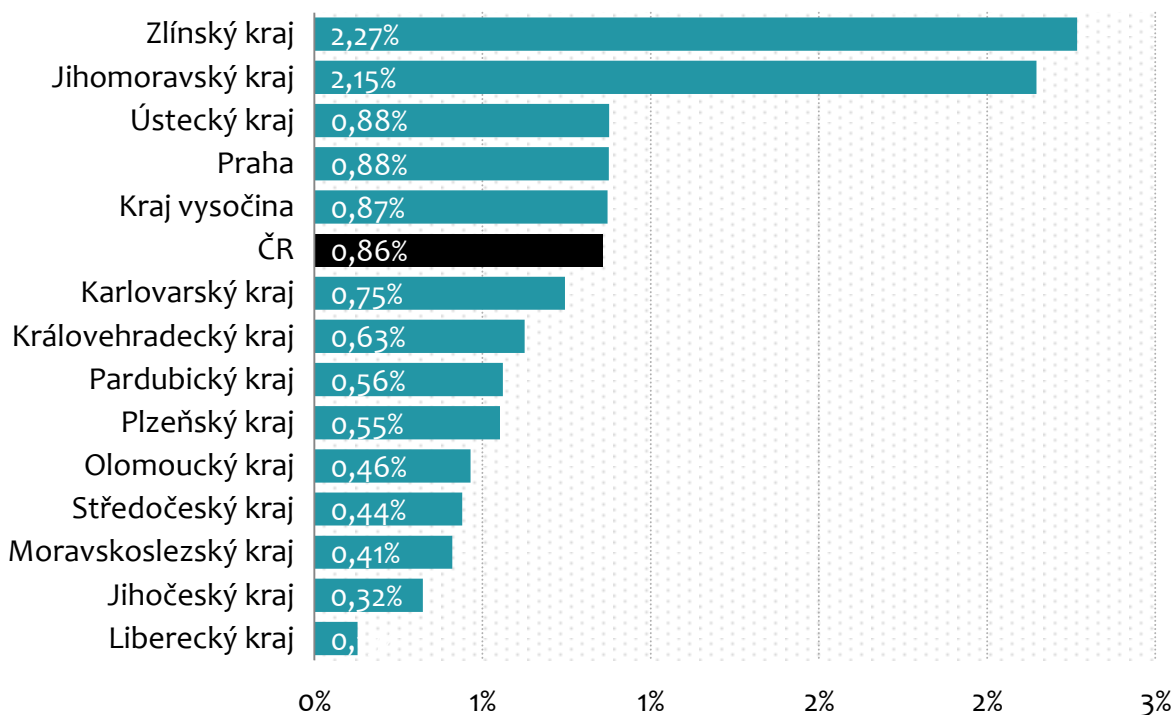
Podíl žáků se zdravotním znevýhodněním v krajích na celkovém počtu zdravotně znevýhodněných ve středním školství v ČR

Z výše uvedených dat je zřejmé, že mezi kraji ČR musejí být značné rozdíly ve způsobu identifikace zdravotního znevýhodnění. To potvrzuje i následující graf.

Procentuální podíl žáků s identifikovaným zdravotním znevýhodněním z celkového počtu žáků ve středním školství v kraji

Ukazuje se, že ve Zlínském kraji bylo identifikováno více než dvakrát více žáků se zdravotním znevýhodněním, než je průměr v ČR, a třikrát více než v Pardubickém a Středočeském kraji. Výrazně se odchyľují i Jihomoravský kraj a Kraj Vysočina.

Vzhledem k přibližně rovnoměrnému výskytu zdravotních obtíží napříč ČR by podíl žáků se zdravotním znevýhodněním ve středním vzdělávání měl být ve všech krajích ČR obdobný. Pokud bychom někde mohli očekávat vyšší výskyt zdravotního znevýhodnění, bylo by to v krajích se špatným životním prostředím a vyšší nemocností, jako jsou Moravskoslezský a Ústecký kraj (výskyt zdravotního znevýhodnění v těchto krajích je podle školské matrice nižší než v jiných krajích s nižší nemocností).

Můžeme tedy shrnout, že provedená analýza dat o zdravotním znevýhodnění ze školské matrice naznačuje, že mezi kraji ČR existují výrazné rozdíly v postupech identifikace zdravotního znevýhodnění. Z počtů žáků se zdravotním znevýhodněním, jak jsou uváděny ve školské matrice, tedy rozhodně nelze vycházet jako z věrohodného zdroje informací o tom, jaké jsou skutečné počty zdravotně znevýhodněných žáků ve středním vzdělávání v ČR.

3.5 Žáci se sociálním znevýhodněním

Kromě zdravotního postižení a zdravotního znevýhodnění eviduje školská matrika také sociální znevýhodnění, počty žáků s tímto druhem SVP v jednotlivých krajích uvádíme níže. Dále uvádíme počty žáků ve středním vzdělávání s jiným než českým státním občanstvím, díky čemuž je možné získat rámcovou představu o počtech žáků se sociokulturním znevýhodněním ve středním školství.

3.5.1 Žáci se sociálním znevýhodněním evidovaní ve školské matrice

Žák může být ve školské matrice evidován jako sociálně znevýhodněný:

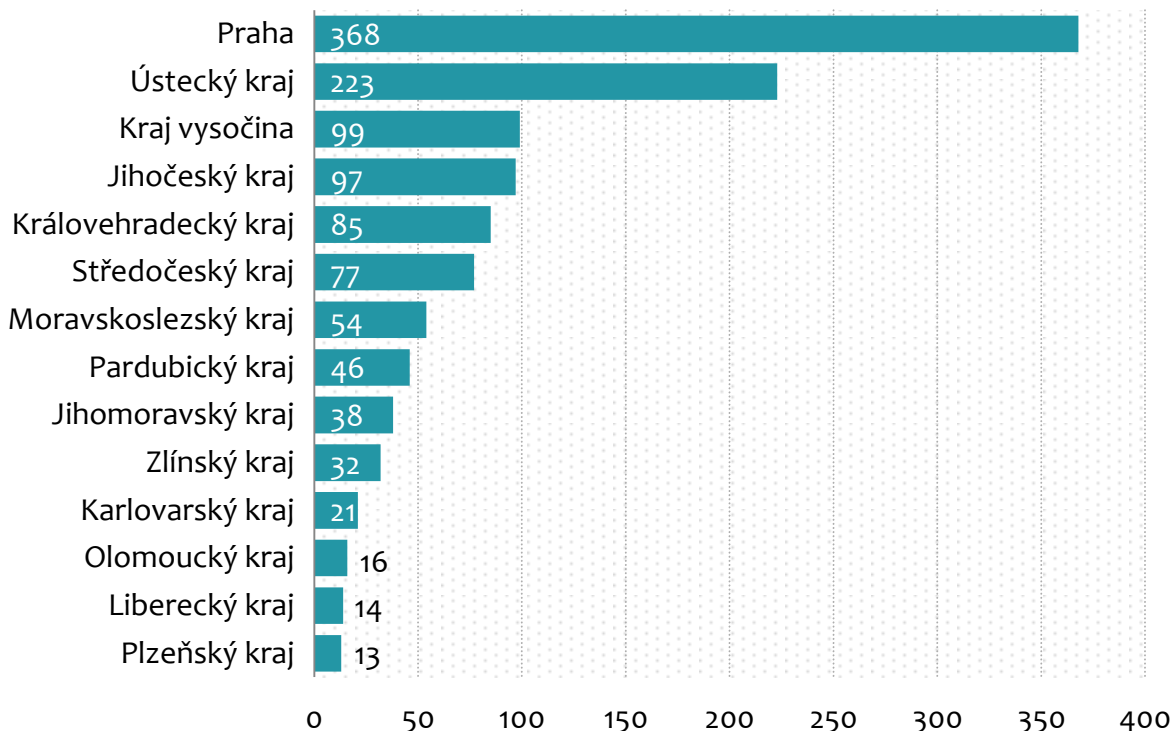
1. na základě rozhodnutí ředitele o identifikaci žáka jako sociálně znevýhodněného v případě žáků sociálně znevýhodněných z důvodu:
  - a. nařízené ústavní výchovy nebo uložené ochranné výchovy, nebo
  - b. postavení azylanta, osoby požívající doplňkové ochrany a účastníka řízení o udělení mezinárodní ochrany na území České republiky;
2. na základě vyjádření poradenského zařízení v případě sociálního znevýhodnění z důvodu:
  - a. rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, nebo
  - b. ohrožení sociálně patologickými jevy.⁴

Celkem v České republice je v rámci školské matriky ve středním školství identifikováno jako pouze 1 183 žáků se sociálním znevýhodněním (0,27 %). Z toho v případě 758 žáků se jednalo pouze o žáky se sociálním znevýhodněním, v případě 362 žáků byla zaznamenána kombinace sociálního znevýhodnění se zdravotním postižením, kombinace sociálního a zdravotního znevýhodnění se vyskytla v 56 případech, kombinace sociálního i zdravotního znevýhodnění a zdravotního postižení byla zaznamenána u 7 žáků. Individuální vzdělávací plán z důvodu sociálního znevýhodnění mělo vypracováno 88 žáků.

V následujícím grafu jsou zachyceny počty žáků v jednotlivých krajích ČR, kteří jsou v rámci školské matriky identifikováni jako sociálně znevýhodnění.

⁴ AKTUÁLNÍ INFORMACE PRO JARNÍ SBĚR DAT ZE ŠKOLNÍCH MATRIK, PODLE STAVU K 31. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: https://matrika.uiv.cz/matrikas/HELPY/ZmenyVeVerzi_MAT.pdf

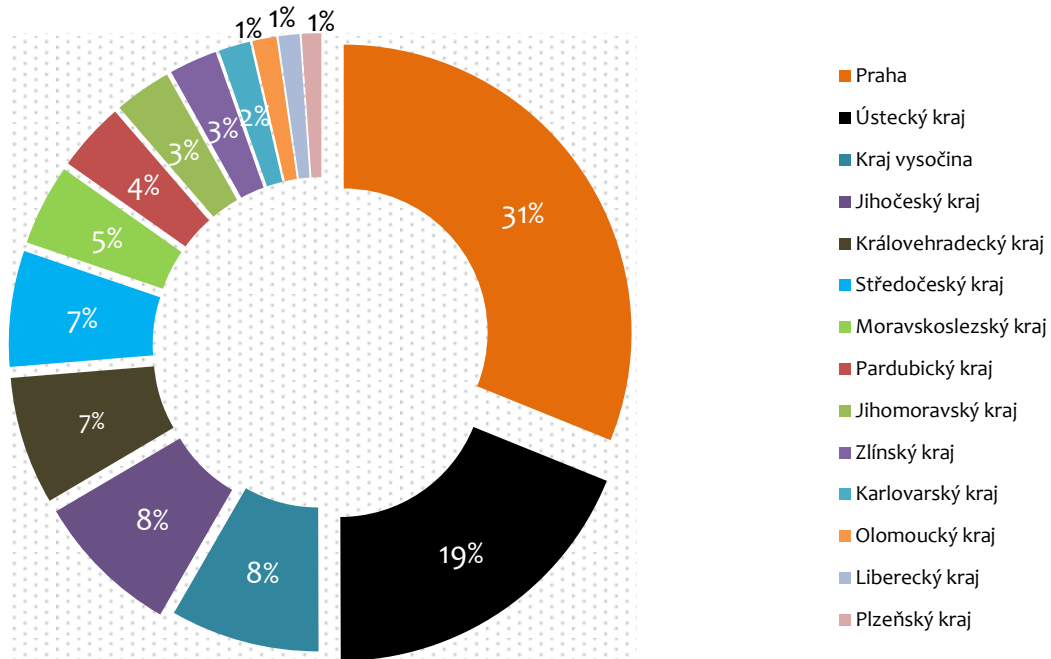
Počet žáků evidovaných ve školské matrice jako sociálně znevýhodněných ve středním školství v krajích ČR

Jak je vidět z grafu, mezi kraji jsou značné rozdíly v počtech žáků se sociálním znevýhodněním. V Praze je evidováno skoro třicetkrát více sociálně znevýhodněných žáků než v Plzeňském kraji, kde bylo identifikováno jako sociálně znevýhodněných pouze 13 žáků.

Následující graf zachycuje podíl jednotlivých krajů na celkovém počtu žáků se sociálním znevýhodněním evidovaných ve školské matrice.

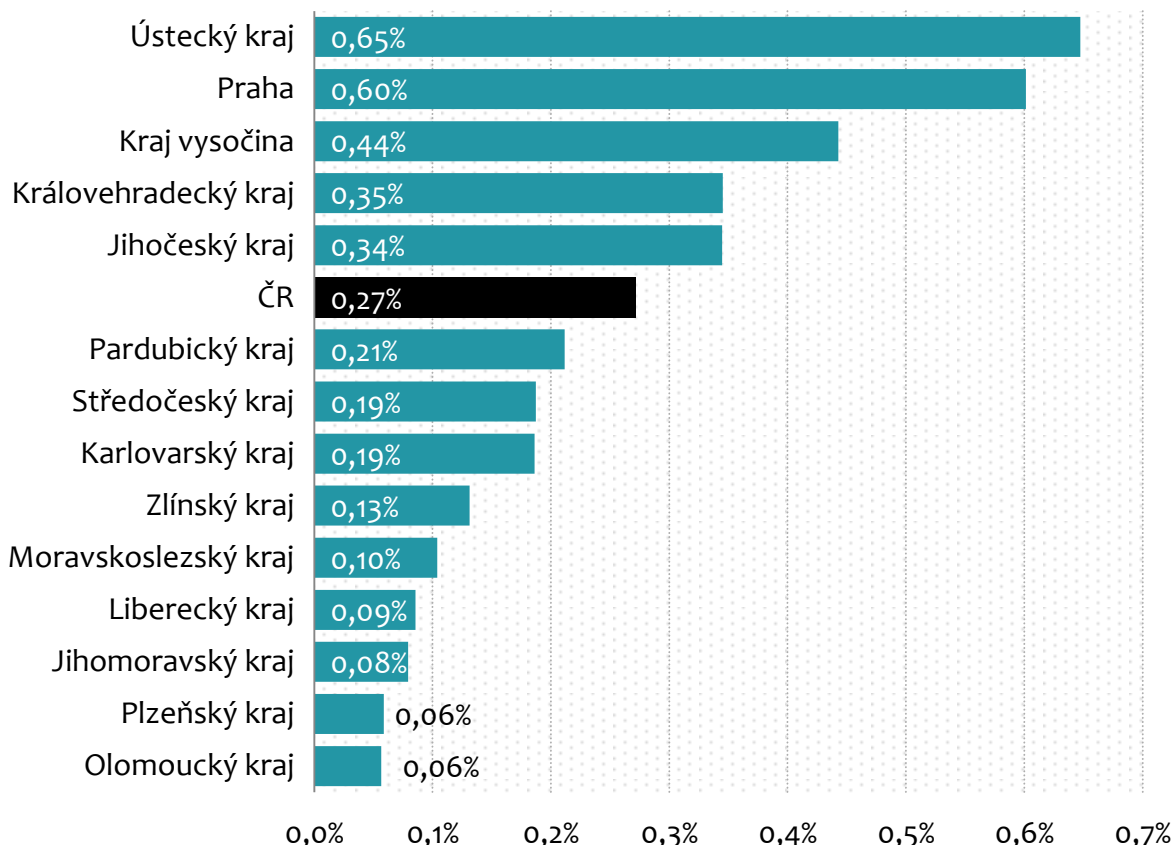
Podíl žáků se sociálním znevýhodněním v krajích na celkovém počtu žáků se sociálním znevýhodněním ve středním školství v ČR

Ukázalo se, že polovina ze všech žáků ve středním školství identifikovaných jako sociálně znevýhodnění se nachází ve dvou krajích – v Praze a Ústeckém kraji.

Procentuální podíl žáků se sociálním znevýhodněním na celkovém počtu žáků ve středním vzdělávání v krajích je vidět z následujícího grafu.

Procentuální podíl žáků se sociálním znevýhodněním na celkovém počtu žáků ve středním školství v krajích ČR

Podíl žáků se sociálním znevýhodněním v Ústeckém kraji byl jedenáctkrát vyšší než v Olomouckém kraji. Dalšími kraji, které vykazují výrazně nadprůměrný počet žáků se sociálním znevýhodněním je hl. m. Praha a Kraj Vysočina.

V případě sociálního znevýhodnění pochopitelně nelze předpokládat rovnoměrný výskyt napříč kraji stejně jako v případě zdravotního postižení a znevýhodnění. Bylo by nicméně možné očekávat, že podíly žáků se sociálním znevýhodněním budou odpovídat sociální potřebnosti krajů, jak je například popsána v analýze Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základním školství v ČR.⁵ Výše uvedené podíly žáků se sociálním znevýhodněním ve středním vzdělávání v krajích podle školské matriky se významně odlišují od sociální potřebnosti krajů – například podíl žáků identifikovaných jako sociálně znevýhodnění je relativně nízký v Moravskoslezském kraji, ačkoli se jedná o jeden ze sociálně nejpotřebnějších krajů ČR podle řady indikátorů (nezaměstnanost, počty příjemců dávek pomoci v hmotné nouzi, počty sociálně vyloučených lokalit).

⁵ Klusáček, Jan. *Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami v základním školství v ČR*. Praha: Člověk v tísni, o.p.s. 2015

Na základě provedené analýzy dat ze školské matriky tedy lze říci, že mezi kraji ČR zřejmě existují výrazné rozdíly v postupech identifikace sociálního znevýhodnění jak ze strany ředitelů škol, tak ze strany školských poradenských zařízení.

Počty žáků se sociálním znevýhodněním ve školské matrice jsou také s velkou pravděpodobností neúměrně nízké. Je vysoce nepravděpodobné, že by ve středním vzdělávání byl sociálně znevýhodněný pouze jeden žák ze 400.

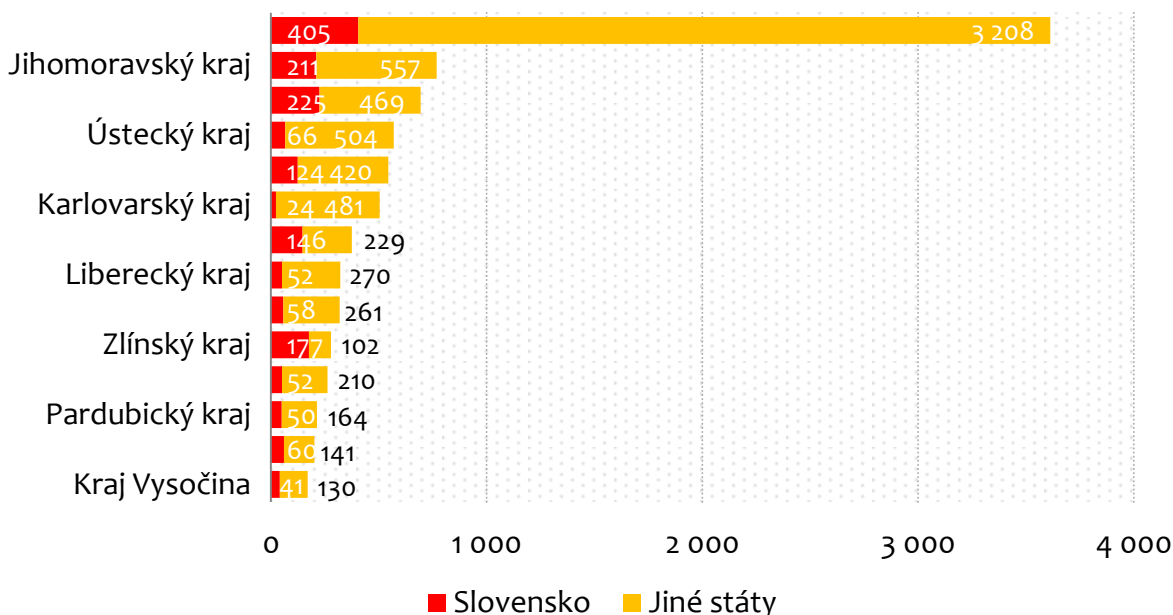
Z počtů žáků se sociálním znevýhodněním, jak jsou uváděny ve školské matrice, nelze vycházet jako z věrohodného zdroje informací o tom, jaké jsou skutečné počty sociálně znevýhodněných žáků ve středním školství v ČR.

3.5.2 Žáci znevýhodnění ve vzdělávání sociokulturní odlišností

Jediným v datech dostupným indikátorem sociálního znevýhodnění v důsledku sociokulturní odlišnosti, který máme k dispozici v krajském členění, je státní občanství žáka, jak je evidováno ve školské matrice. Níže uvádíme počty žáků s jiným než českým státním občanstvím ve středním vzdělávání v České republice. Vzhledem k odlišné situaci z hlediska potřeb i podpůrných opatření u žáků se slovenským státním občanstvím proti žákům s jiným státním občanstvím, uvádíme odděleně počty žáků se slovenským státním občanstvím.

Celkem bylo ve středním vzdělávání 8 837 studentů s jiným než českým státním občanstvím, z toho 1 691 žáků se slovenským státním občanstvím a 7 146 se státním občanstvím jiných zemí. Zdaleka nejvíce těchto žáků bylo v Praze, jak je vidět z následujícího grafu.

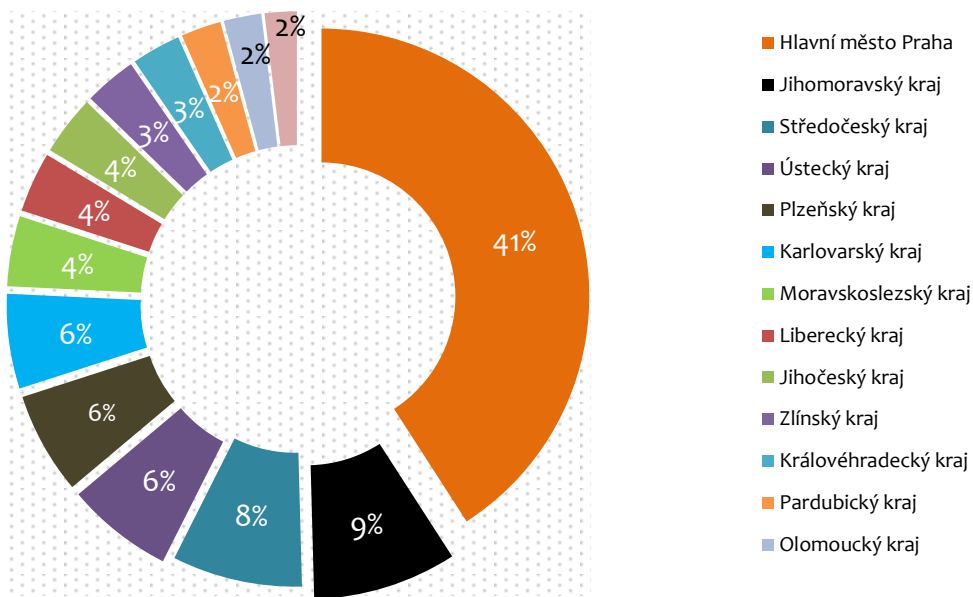
Počet žáků s jiným státním občanstvím ve středním školství v krajích ČR

Jak je vidět z následujícího grafu, který zachycuje podíl krajů na celkovém počtu žáků s jiným státním občanstvím na celkovém počtu žáků s jiným státním občanstvím v ČR, ve středním školství v Praze se vzdělávalo 41 procent ze všech těchto žáků. Ve středních školách v Praze a Jihomoravském kraji se vzdělávala polovina ze všech studentů s jiným než českým státním občanstvím.

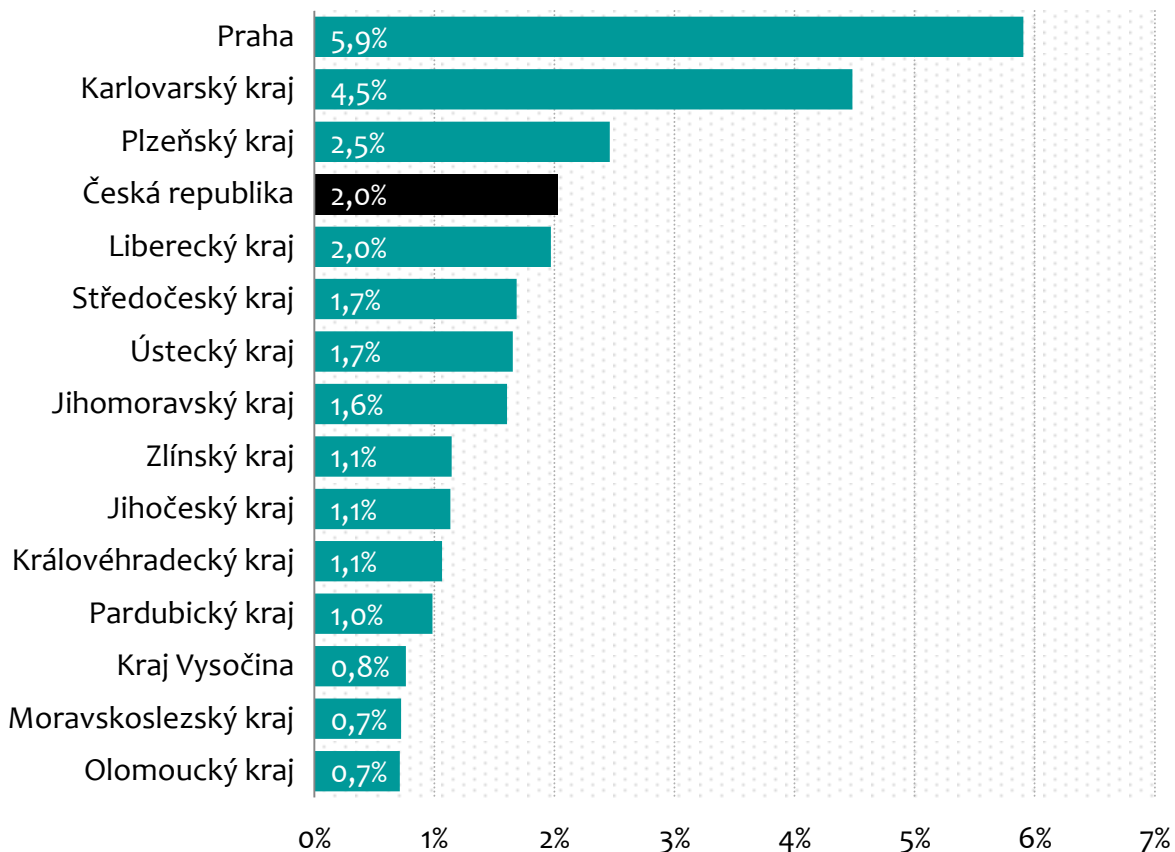
Podíl krajů na celkovém počtu žáků s jiným než českým státním občanstvím

Z následujícího grafu, který zachycuje podíl žáků s jiným než českým státním občanstvím na celkovém počtu žáků ve středním školství v krajích, je zřejmé, že výrazně nad celostátním průměrem dvou procent se nachází kromě Prahy ještě Karlovarský kraj.

Podíl žáků s jiným státním občanstvím na celkovém počtu studentů ve středním školství v krajích ČR

4 Kategorie a obory vzdělávání studované žáky se zdravotním postižením

V této kapitole uvádíme počty žáků se zdravotním postižením ve středních školách podle oborů vzdělání, ve kterých se vzdělávají.

Vzhledem k tomu, že v následující kapitole zaměřené na nezaměstnanost pracujeme s daty Českého statistického úřadu, který užívá mezinárodní klasifikaci nejvyššího dosaženého vzdělání ISCED, uvádíme zařazení jednotlivých kategorií vzdělání, jak jsou evidovány ve školské statistice do klasifikace ISCED 2011.⁶

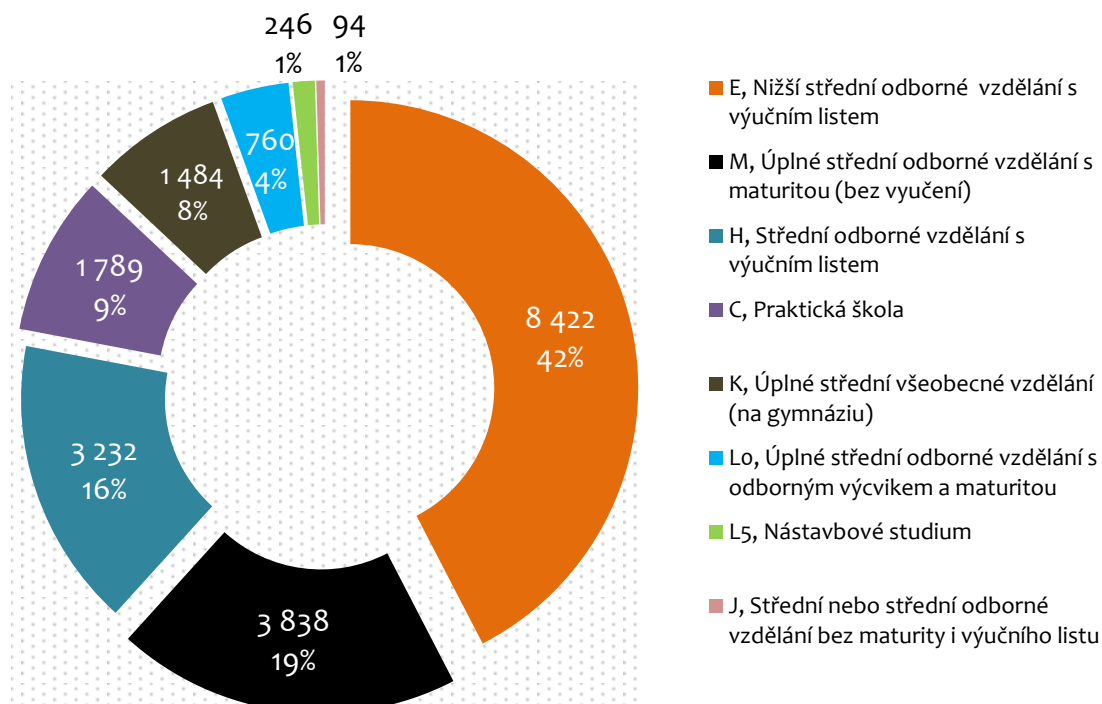
Kategorie dosaženého vzdělání ve školské statistice – klasifikace kmenových oborů vzdělávání (KKOV)		ISCED2011
A	bez vzdělání bez vzdělání, nedokončený 1. stupeň základní školy	0
B	neúplné základní vzdělání neúplné základní vzdělání, dokončený 1. stupeň základní školy	1
C	základní vzdělání základní vzdělání, jednoletá a dvouletá praktická škola	2
D	nižší střední vzdělání nižší střední vzdělání, tříletá příprava v praktické škole	2
E	nižší střední odborné vzdělání nižší střední odborné vzdělání (vzdělávací programy učilišť, odborných učilišť)	3
H	střední odborné vzdělání s výučním listem střední odborné vzdělání dosažené absolvováním nematuritních vzdělávacích programů poskytujících výuční list, s výjimkou programů uvedených v bodě E	3
J	střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu střední nebo střední odborné vzdělání dosažené absolvováním středoškolských nematuritních vzdělávacích programů neposkytujících výuční list	3
K	úplné střední všeobecné vzdělání úplné střední všeobecné vzdělání	3
L	úplné střední odborné vzdělání s vyučením i maturitou úplné střední odborné vzdělání dosažené absolvováním studijních programů SOU ukončených maturitou a vzdělávacích programů SOU i SOŠ pro absolventy tříletých učebních oborů ukončených maturitou	3 4
M	úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení) úplné střední odborné vzdělání dosažené absolvováním vzdělávacích programů ukončených maturitou, s výjimkou programů uvedených v bodě L; pomaturitní studium kvalifikační	3 4
N	vyšší odborné vzdělání vyšší vzdělání dosažené absolvováním vzdělávacích programů vyšších odborných škol, konzervatoří a tanečních konzervatoří; pomaturitní studium specializační a inovační	5 4
R	bakalářské vzdělání vysokoškolské vzdělání dosažené absolvováním bakalářských studijních programů vysokých škol	5+
T	vysokoškolské vzdělání vysokoškolské vzdělání dosažené absolvováním magisterských (tj. i inženýrských a lékařských) studijních programů vysokých škol	5
V	vysokoškolské doktorské vzdělání vysokoškolské doktorské vzdělání dosažené absolvováním studia v doktorském studijním programu, postgraduální studium a vědecká výchova ++	6

⁶ Vypracováno autorským týmem na základě: ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)*. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/zarazeni_ceskych_vzdelavacich_programu_do_klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011.docx/447bdefb-76e5-4bb9-9327-f3d5dccc20bc?version=1.0 ČSÚ užívá aktuální verzi ISCED 2011. není bez zajímavosti, že MŠMT na svých internetových stránkách uvádí stále klasifikaci ISCED. Zdroj: MŠMT. *Klasifikace oborů* [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/klasifikace-oboru>.

4.1 Kategorie vzdělání u žáků se zdravotním postižením

Ukazuje se, že největší část (42 %) z necelých dvaceti tisíc žáků se zdravotním postižením se vzdělává v oborech umožňujících dosažení nižšího středního odborného vzdělání zakončeného výučním listem (E). Střední vzdělání v kategoriích H a L, které umožňují získání výučního listu, absolvuje pětina žáků se ZP. V maturitních oborech se vzdělává 27 % žáků se ZP.

Počet studentů s diagnostikovaným zdravotním postižením ve středním školství v jednotlivých kategoriích vzdělání

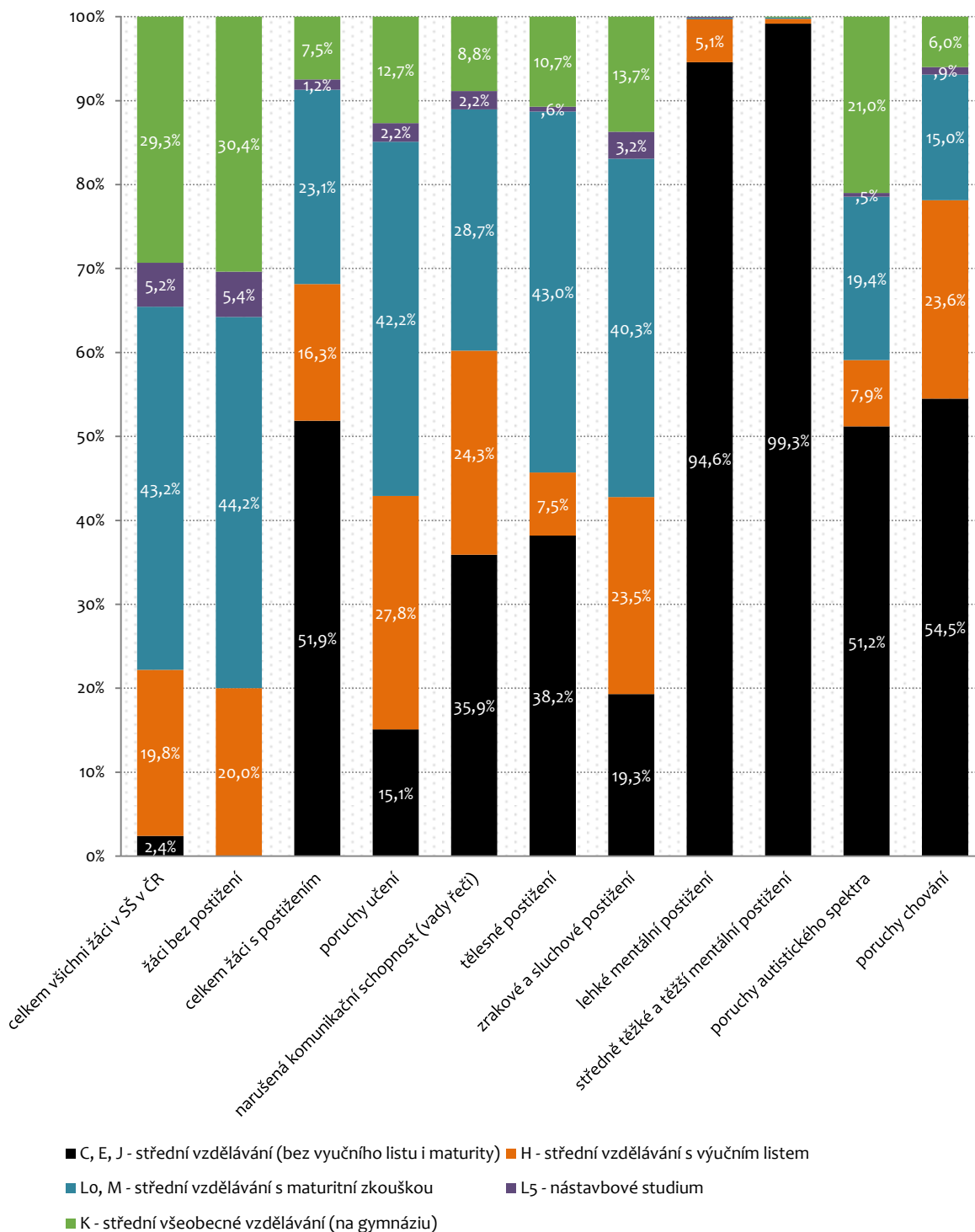
4.2 Srovnání žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení podle kategorie dosaženého středního vzdělání

Pro účely srovnání kategorií středního vzdělání absolvovaných žáky s jednotlivými druhy zdravotního postižení jsme seskupili 18 ve školství evidovaných druhů zdravotního postižení do následujících osmi kategorií:

1. poruchy učení
2. narušená komunikační schopnost (vady řeči)
3. tělesné postižení
4. sluchové a zrakové postižení
5. lehké mentální postižení
6. středně těžké a těžké mentální postižení
7. poruchy autistického spektra
8. poruchy chování

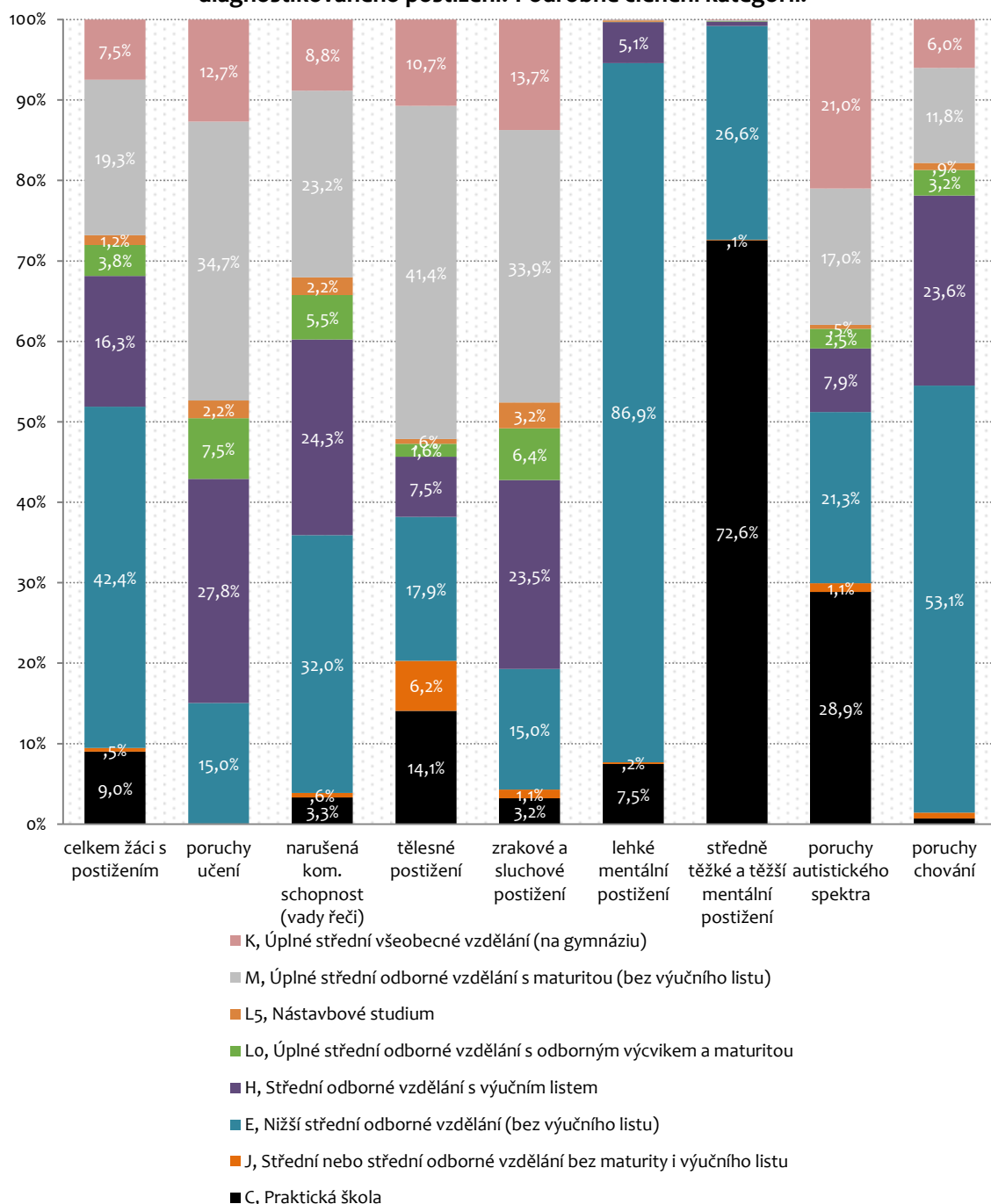
Následující graf zachycuje, jaká část žáků s uvedenými kategoriemi zdravotního postižení dosahuje příslušné kategorie středního vzdělání. V grafu je pro srovnání uvedena i struktura kategorií dosaženého středního vzdělání u všech absolventů středních škol v ČR a u žáků bez zdravotního postižení.

Jaké obory středního vzdělávání studují žáci s různými druhy diagnostikovaného postižení?

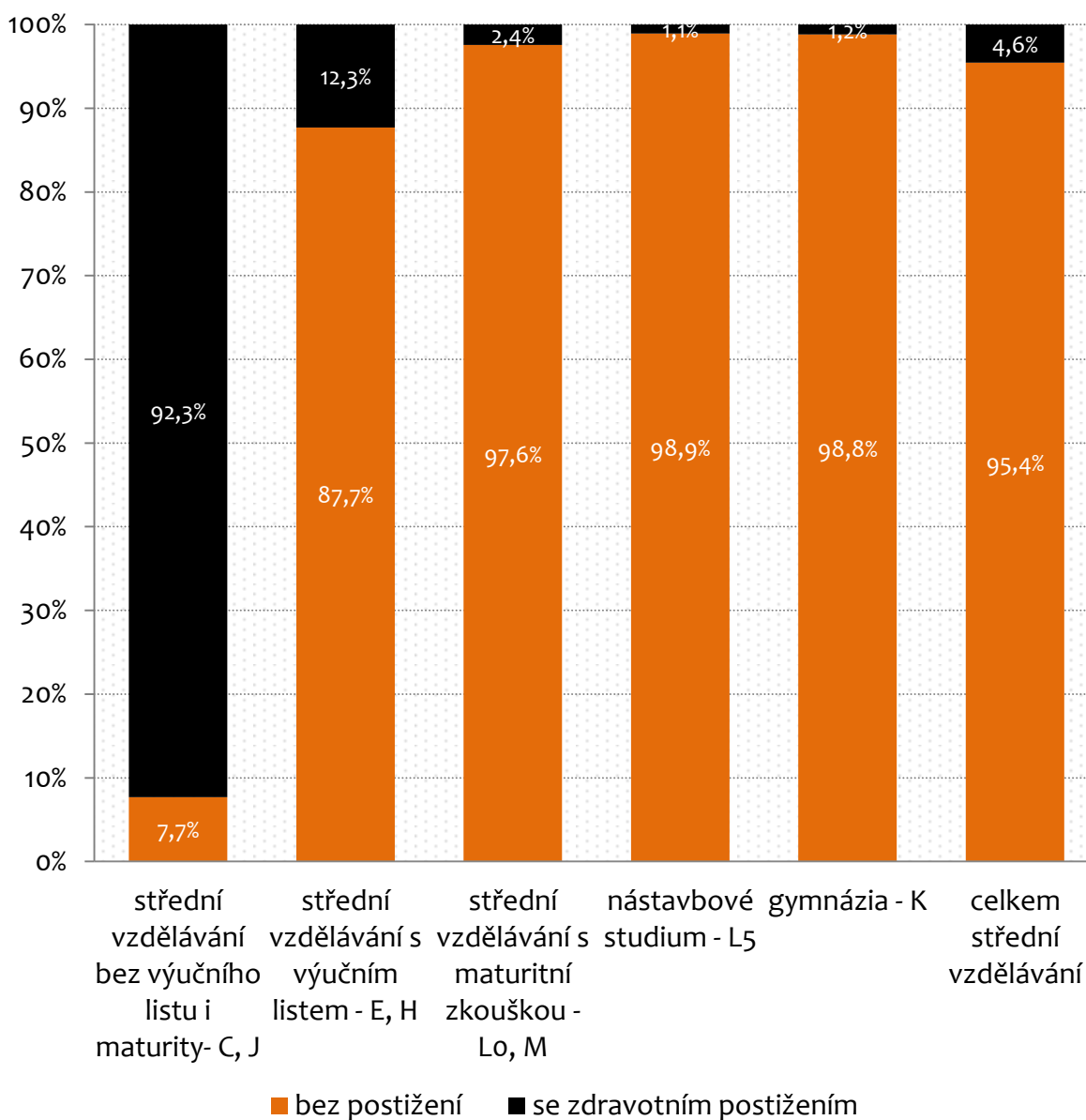
V případě žáků bez zdravotního postižení není ve zveřejněných datech k dispozici informace o tom, jaká část žáků absolvuje střední vzdělání v konkrétní kategorii středního vzdělání s výučním listem (E, H), proto nemohla být zahrnuta v předcházejícím grafu. Datový soubor s informacemi o žácích středních škol se zdravotním postižením, který obdržel autorský tým od MŠMT, nicméně tuto informaci obsahoval. Proto v následujícím grafu uvádíme podrobné členění kategorií vzdělání absolvovaných žáky se stanovenými kategoriemi zdravotního postižení.

Jaké kategorie středního vzdělávání absolvují studenti s různými druhy diagnostikovaného postižení? Podrobné členění kategorií.

Jiný způsob, jak můžeme pohlížet na vzdělávání žáků SŠ se zdravotním postižením, je analýza toho, jaký podíl žáci se ZP v rámci jednotlivých kategorií středního vzdělání představují. To zachycuje následující graf. Z něho je patrné, že v případě většiny kategorií vzdělání představují žáci s postižením několik procent z celkového počtu žáků absolvujících danou kategorii vzdělání. Výjimkou je nejnižší kategorie středního vzdělání – střední vzdělání bez maturity i výučního listu – kde naopak tvoří žáci se zdravotním postižením 92 % ze všech žáků absolvujících danou kategorii středního vzdělání. Větší podíl zaznamenáváme také v kategorii středního vzdělání s výučním listem, což je dáno zejména vyšším podílem žáků se zdravotním postižením v nižším středním odborném vzdělání (E).

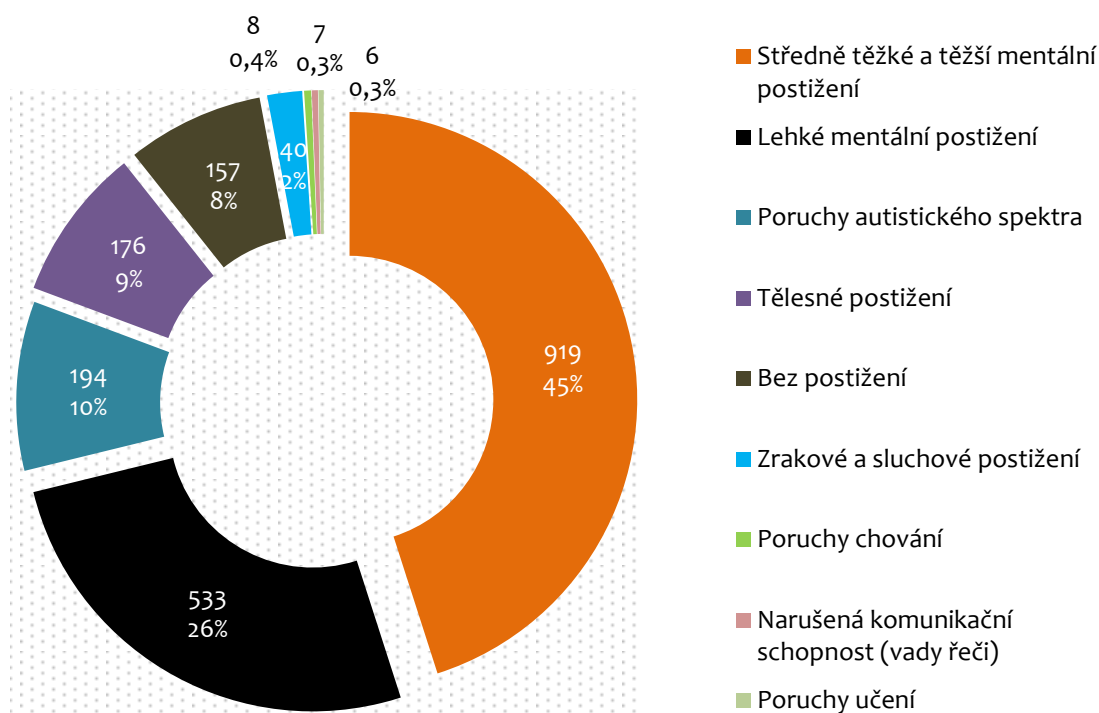
Skladba žáků v hlavních kategoriích středního vzdělání

Následující graf zachycuje složení žáků absolvujících nejnižší kategorii středního vzdělání (C, J) z hlediska jejich postižení. Největší část představují žáci s diagnózou středně těžkého a těžkého mentálního postižení, významný je však i podíl žáků s diagnózou lehkého mentálního postižení.

Složení žáků nejnižší kategorie středního vzdělávání bez maturity i výučního listu (C a J)

Na následujících dvou stranách uvádíme tabulky, v nichž je zachycena struktura absolvovaných kategorií středního vzdělání u všech ve školství evidovaných druhů zdravotního postižení (celkem 18 různých kategorií). Nejprve uvádíme, jaký podíl žáků s konkrétním druhem ZP absolvuje danou kategorii středního vzdělání, například ze žáků s vývojovými poruchami učení jich 0,02% absolvuje střední vzdělání v kategorii J. Následně uvádíme absolutní počty žáků se ZP absolvujících příslušné kategorie středního vzdělání.

Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství v ČR

Jaká část žáků s jednotlivými druhy zdravotního postižení absolvuje střední vzdělání v příslušné kategorii vzdělání?

		Kategorie vzdělání						
		J, Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu	C, Praktická škola	H, Střední odborné vzdělání s výučním listem	E, Nižší střední odborné vzdělání	M, Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)	L, Úplné střední odborné vzdělání s odborným výcvikem a maturitou	K, Úplné střední všeobecné vzdělání (na gymnáziu)
Diagnostikované postižení	Vývojové poruchy učení	0,02 %	0,05 %	27,84 %	14,98 %	34,66 %	9,75 %	12,69 %
	Vývojové poruchy chování	0,81 %	0,81 %	21,30 %	53,14 %	12,98 %	4,26 %	6,69 %
	Těžké poruchy chování			39,19 %	52,70 %	4,05 %	2,70 %	1,35 %
	Tělesné postižení středně těžké	4,31 %	3,05 %	11,17 %	15,48 %	51,02 %	2,28 %	12,69 %
	Těžké tělesné postižení	10,98 %	8,24 %	4,31 %	14,12 %	46,27 %	2,75 %	13,33 %
	Vady řeči středně těžké	0,84 %	0,84 %	24,37 %	28,57 %	23,53 %	9,24 %	12,61 %
	Těžká porucha dorozumívání			38,46 %	23,08 %	30,77 %	3,85 %	3,85 %
	Středně těžké zrakové postižení	1,16 %	1,73 %	20,23 %	10,98 %	32,95 %	12,72 %	20,23 %
	Těžké zrakové postižení	2,99 %	7,46 %	11,94 %	5,97 %	37,31 %	4,48 %	29,85 %
	Nevidomí	6,67 %	3,33 %	13,33 %	6,67 %	33,33 %	16,67 %	20,00 %
	Středně těžké sluchové postižení		0,50 %	21,78 %	11,88 %	43,56 %	4,95 %	17,33 %
	Těžké sluchové postižení		0,43 %	33,33 %	9,83 %	37,61 %	9,40 %	9,40 %
	Neslyšící			37,50 %	8,33 %	18,06 %	30,56 %	5,56 %
	Lehké mentální postižení	0,18 %	5,46 %	5,24 %	88,81 %	0,09 %	0,20 %	0,02 %
	Středně těžké mentální postižení		67,57 %	0,91 %	31,26 %	0,13 %	0,13 %	
	Těžké mentální postižení	1,19 %	90,48 %		7,14 %			1,19 %
	Poruchy autistického spektra	1,08 %	15,80 %	8,87 %	19,26 %	22,51 %	3,90 %	28,57 %
	Více vad	1,27 %	50,21 %	4,24 %	35,79 %	6,22 %	0,92 %	1,34 %
Celkem všichni studenti s postižením		0,47 %	9,01 %	16,27 %	42,40 %	19,32 %	5,06 %	7,47 %

Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství v ČR

Počty žáků s jednotlivými druhy ZP podle kategorií vzdělání, které absolvují

		Kategorie vzdělání						
		J, Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu	C, Praktická škola	H, Střední odborné vzdělání s výučním listem	E, Nižší střední odborné vzdělání	M, Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez vyučení)	L, Úplné střední odborné vzdělání s odborným výcvikem a maturitou	K, Úplné střední všeobecné vzdělání (na gymnáziu)
Diagnostikované postižení	Vývojové poruchy učení	2	4	2358	1269	2936	826	1075
	Vývojové poruchy chování	4	4	105	262	64	21	33
	Těžké poruchy chování	0	0	29	39	3	2	1
	Tělesné postižení středně těžké	17	12	44	61	201	9	50
	Těžké tělesné postižení	28	21	11	36	118	7	34
	Vady řeči středně těžké	1	1	29	34	28	11	15
	Těžká porucha dorozumívání	0	0	10	6	8	1	1
	Středně těžké zrakové postižení	2	3	35	19	57	22	35
	Těžké zrakové postižení	2	5	8	4	25	3	20
	Nevidomí	2	1	4	2	10	5	6
	Středně těžké sluchové postižení	0	1	44	24	88	10	35
	Těžké sluchové postižení	0	1	78	23	88	22	22
	Neslyšící	0	0	27	6	13	22	4
	Lehké mentální postižení	12	356	342	5795	6	13	1
	Středně těžké mentální postižení	0	521	7	241	1	1	0
	Těžké mentální postižení	1	76	0	6	0	0	1
	Poruchy autistického spektra	5	73	41	89	104	18	132
	Více vad	18	710	60	506	88	13	19
Celkem všichni studenti s postižením		94	1789	3232	8422	3838	1006	1484

4.3 Nejčastější obory středního vzdělání absolvované žáky se zdravotním postižením

Datový soubor, se kterým pracoval autorský tým, obsahoval informaci o skupině oborů i konkrétním oboru středního vzdělání absolvovaném žáky se zdravotním postižením.

Na následující straně uvádíme tabulku se všemi obory středního vzdělání, které absolvuje více než 100 žáků se zdravotním postižením. Jedná se o 38 oborů, ve kterých se vzdělává téměř 80 % ze všech žáků se ZP ve středním školství.

V tabulce je uvedena i míra nezaměstnanosti absolventů (registrovaná nezaměstnanost sledovaná Národním ústavem pro vzdělávání) a medián mzdy, kterým se budeme podrobněji věnovat v následujících kapitolách.

Počty žáků se speciálními vzdělávacími potřebami ve středním školství v ČR

Obory středního vzdělání, ve kterých se vzdělává více než 100 žáků se zdravotním postižením

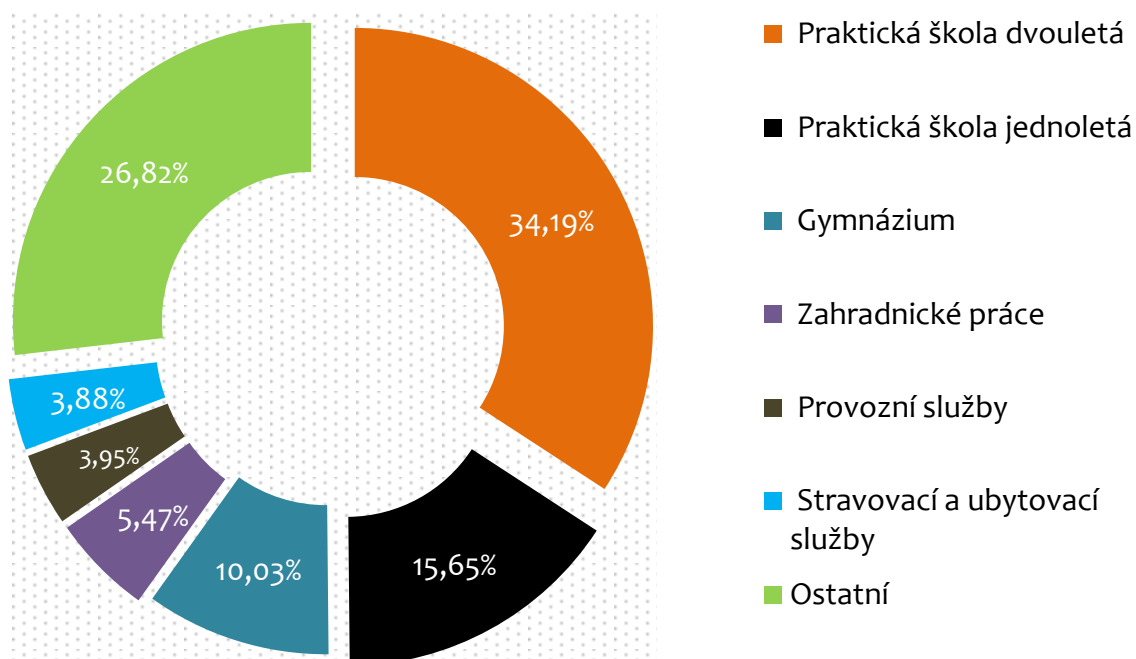
Kategorie vzdělání	Skupina oborů	Obor	Počet žáků se ZP	% ze všech žáků s postižením	Míra nezaměstnanosti absolventů	Medián mzdy v oboru (ne absolventů)	Mzda v případě dosažení VŠ
E, Nižší střední odborné vzdělání	65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	Stravovací a ubytovací služby	1 939	9,8 %	25,60 %	12 596	x
C, Praktická škola	78 Obecně odborná příprava	Praktická škola dvouletá	1 335	6,7 %	32,40 %	14 500	x
K, Úplné střední všeobecné vzdělání	79 Obecné vzdělávání (gymnaziální)	Gymnázium	898	4,5 %	4,40 %		34 194
E, Nižší střední odborné vzdělání	23 Strojrenství a strojírenská výroba	Strojírenské práce	755	3,8 %	27,70 %	17 058	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	Pečovatelské služby	711	3,6 %	26,90 %	15 637	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	41 Zemědělství a lesnictví	Zahradnické práce	706	3,6 %	22,30 %	15 964	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	Zednické práce	690	3,5 %	30,70 %	18 878	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	29 Potravinářství a potravinářská chemie	Potravinářská výroba	688	3,5 %	26,20 %	16 774	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	Kuchař - číšník	529	2,7 %	19,80 %	11 550	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	66 Obchod	Prodavačské práce	477	2,4 %	18,20 %	14 464	x
K, Úplné střední všeobecné vzdělání	79 Obecné vzdělávání (gymnaziální)	Gymnázium	455	2,3 %	4,40 %		34 194
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	18 Informatické obory	Informační technologie	452	2,3 %	12,70 %	34 140	43 362
C, Praktická škola	78 Obecně odborná příprava	Praktická škola jednoletá	422	2,1 %	32,40 %	14 500	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	41 Zemědělství a lesnictví	Opravačské práce	389	2,0 %	23,30 %	16 097	x
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	Sociální činnost	384	1,9 %	10,20 %	23 401	25 996
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	63 Ekonomika a administrativa	Obchodní akademie	353	1,8 %	12,70 %	21 300	30 019
E, Nižší střední odborné vzdělání	33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	Truhlářská a čalounická výroba	348	1,8 %	26,70 %	16 774	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	23 Strojrenství a strojírenská výroba	Mechanik opravář motorových vozidel	319	1,6 %	13,10 %	21 069	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	69 Osobní a provozní služby	Provozní služby	310	1,6 %	12,80 %	12 596	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	Malířské a natěračské práce	294	1,5 %	30,70 %	18 483	x
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	23 Strojrenství a strojírenská výroba	Strojrenství	258	1,3 %	9,70 %	23 594	32 944
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	Elektrotechnika	249	1,3 %	10,20 %	24 970	35 427
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	53 Zdravotnictví	Zdravotnický asistent	236	1,2 %	10,20 %	19 431	20 748
H, Střední od. vzd. s výučním listem	41 Zemědělství a lesnictví	Opravač zemědělských strojů	207	1,0 %	16,40 %	21 531	x
E, Nižší střední odborné vzdělání	29 Potravinářství a potravinářská chemie	Potravinářské práce	195	1,0 %	26,20 %	16 774	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	29 Potravinářství a potravinářská chemie	Cukrář	195	1,0 %	19,70 %	15 057	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	69 Osobní a provozní služby	Kadeřník	187	0,9 %	19,70 %	13 495	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	23 Strojrenství a strojírenská výroba	Strojní mechanik	176	0,9 %	13,10 %	17 058	x
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	63 Ekonomika a administrativa	Ekonomika a podnikání	176	0,9 %	12,70 %	21 300	30 019
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost	Veřejnosprávní činnost	158	0,8 %	11,10 %	24 052	26 984
Lo, S. od. vz. s od. výcvikem a maturitou	26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	Mechanik elektrotechnik	157	0,8 %	12,80 %	25 012	x
L5, Nástavbové studium	64 Podnikání v oborech, v odvětvích	Podnikání	148	0,7 %	19,10 %	32 194	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	Truhlář	140	0,7 %	19,80 %	17 829	x
M, Úplné s. od. vzd. s maturitou	65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	Hotelnictví	133	0,7 %	13,70 %	21 270	26 638
E, Nižší střední odborné vzdělání	36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	Tesařské práce	128	0,6 %	30,70 %	17 058	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	Instalatér	118	0,6 %	19,00 %	19 400	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	Elektrikář	110	0,6 %	11,00 %	20 351	x
H, Střední od. vzd. s výučním listem	66 Obchod	Prodavač	110	0,6 %	17,90 %	14 464	x

Na následujících stranách uvádíme informaci o struktuře oborů absolvovaných žáky v hlavních kategoriích zdravotního postižení:

1. středně těžké, těžké mentální postižení a autismus
2. lehké mentální postižení
3. tělesné a smyslové postižení
4. poruchy učení a chování.

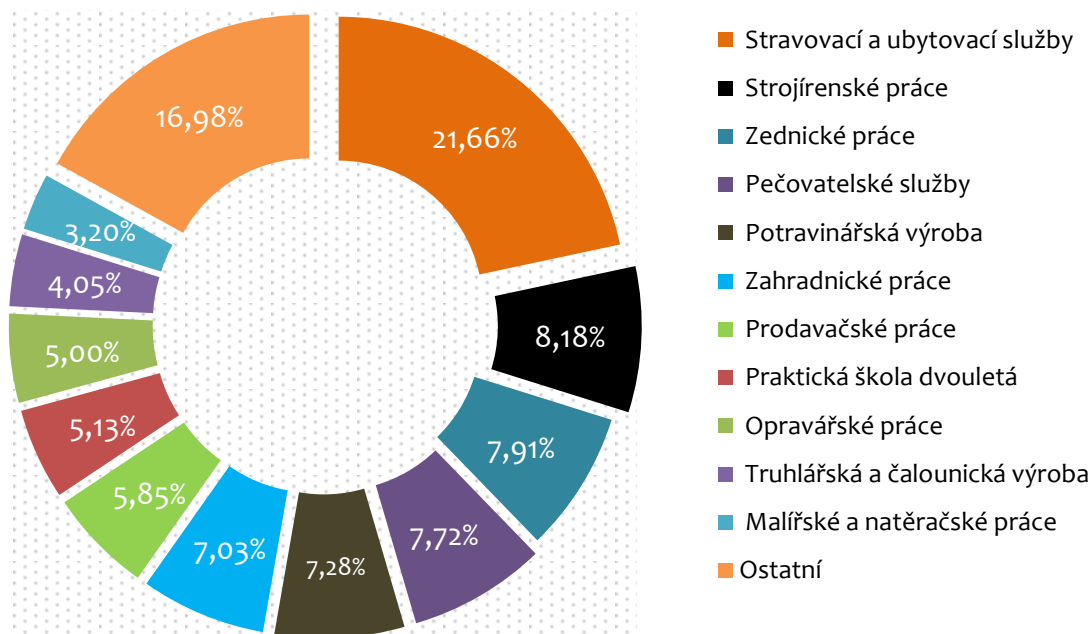
Ze skupiny žáků se středně těžkým a těžkým mentálním postižením a autismem jich polovina absolvuje praktickou školu. Zdánlivě překvapivě vysoký výskyt žáků absolvujících gymnázium je dán tím, že do kategorie autismus jsou ve školství řazeni jedinci se všemi poruchami autistického spektra včetně například Aspergerova syndromu.

Obory absolvované studenty se středně těžkým a těžkým mentálním postižením a autismem

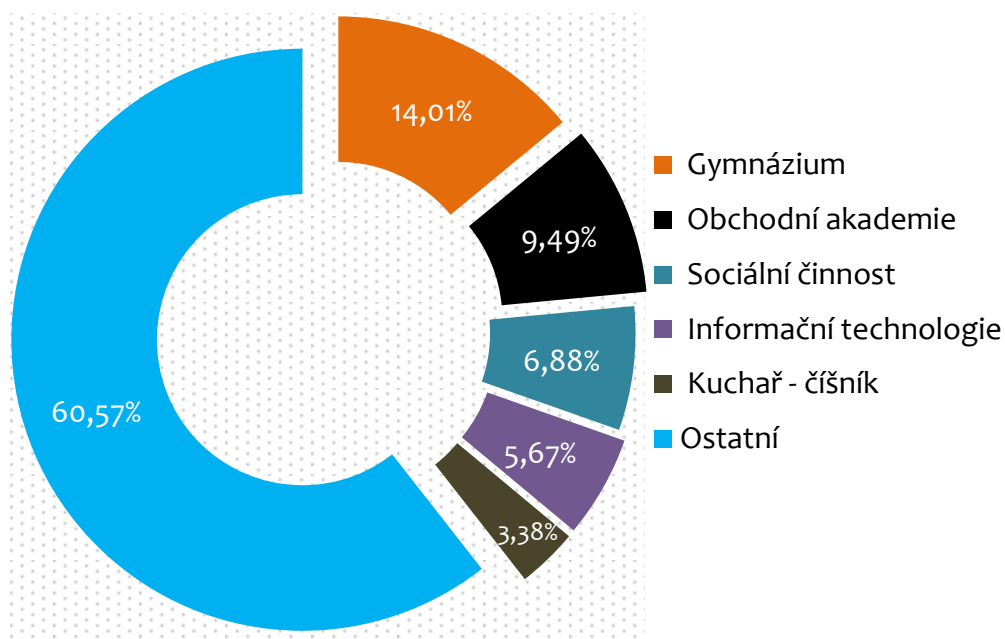
Přestože střední vzdělání v ČR může probíhat ve 2 330 různých oborech, 80 % všech žáků s diagnózou lehkého mentálního postižení absolvuje střední vzdělání v pouhých deseti oborech, které všechny spadají do nejnižší úrovně středního vzdělání bez maturity s výučním listem (E).

Obory absolvované studenty s lehkým mentálním postižením

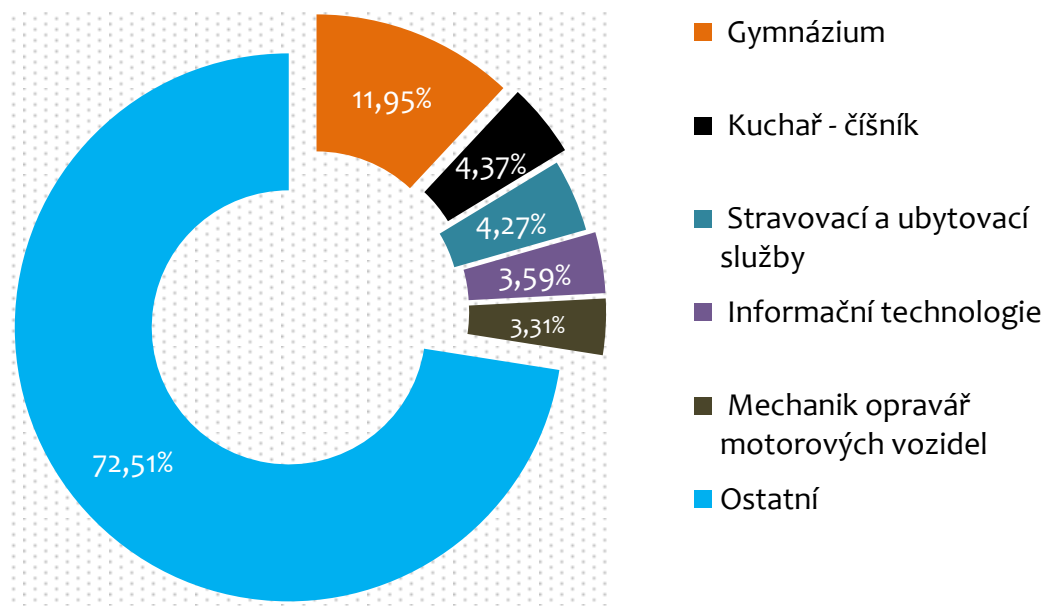
Naopak v případě žáků s tělesným a smyslovým postižením je struktura absolvovaných oborů velmi různorodá, 5 nejčastějších oborů (v každém z nich se vzdělává více než tři procenta žáků s tělesným a smyslovým postižením; nejvíce tj. 14,01 % se vzdělává v oboru Gymnázium) je uvedeno v následujícím grafu.

Obory absolvované žáky s tělesným a smyslovým postižením

Stejně tak je struktura absolvovaných oborů různorodá i v případě žáků s vývojovými poruchami učení a chování, kdy se nad tři procenta dostalo taktéž pouze pět oborů. Za pozornost stojí, že mezi těmito pěti nejčastějšími obory je i obor Stravovací a ubytovací služby, který spadá do nejnižší kategorie středního vzdělání bez maturity s výučním listem(E).

Obory absolvované žáky s poruchami učení a chování

5 Model nezaměstnanosti absolventů středního vzdělávání se zdravotním postižením

V této kapitole modelujeme nezaměstnanost absolventů středních škol se zdravotním postižením vzhledem k tomu, jaké obory středního vzdělání v jakých kategoriích absolvují. Nejprve se věnujeme nezaměstnanosti „čerstvých“ absolventů necelý rok po absolvování, jak ji evidují úřady práce, v druhé části modelujeme nezaměstnanost v prvních několika letech po absolvování a dlouhodobou nezaměstnanost na základě Výběrového šetření pracovních sil realizovaného Českým statistickým úřadem.

Je třeba říci, že nezaměstnanost ovlivňuje řada dalších faktorů kromě vzdělání, což obzvláště platí pro osoby se zdravotním postižením. Osoby se zdravotním postižením jsou jednou z nejrizikovějších skupin na trhu práce. I když disponují potřebným vzděláním a kvalifikací, jejich šance na nalezení zaměstnání bude pravděpodobně nižší než šance stejně vzdělaných uchazečů bez zdravotního postižení. Jejich zaměstnávání může bránit řada překážek na straně zaměstnavatele, absence potřebných úprav, nebo i předsudky. Kromě toho ale může vstupovat do hry i skutečnost, že osoby se zdravotním postižením mohou být příjemci invalidního důchodu nebo příspěvku na péči, což snižuje pobídky k hledání zaměstnání.

Nezaměstnanost absolventů se zdravotním postižením bude velmi pravděpodobně vyšší, než uvádějí zde předložené modely míry nezaměstnanosti. Z níže uvedených výsledků tedy nelze vyvozovat závěry o tom, jaká přesně bude míra nezaměstnanosti absolventů s různými druhy zdravotního postižení. Poskytnout přesný odhad ani není cílem vypracovaných modelů. Výsledky nebudou přesnou predikcí, ale spíše nejlepším možným scénářem toho, jak by vypadala nezaměstnanost absolventů středních škol s různými druhy zdravotního postižení, kdyby nevstupovaly do hry další faktory znevýhodňující na trhu práce osoby se zdravotním postižením, jejichž příklady byly jmenovány výše. Přesto mohou být čísla, ke kterým dojdeme, užitečná. Je totiž důležité vědět, jakým vzděláním český vzdělávací systém vybavuje žáky se zdravotním postižením vzhledem k uplatnitelnosti různých typů vzdělání na trhu práce. Pokud se ukáže, že zjištěné riziko nezaměstnanosti vycházející z absolvovaného vzdělání je u absolventů se zdravotním postižením obdobné jako u absolventů bez postižení, bude to dobrý výsledek pro vzdělávací systém, přestože skutečné riziko nezaměstnanosti osob s postižením bude vyšší kvůli dalším faktorům znevýhodňujícím osoby se ZP na trhu práce. V takovém případě můžeme říci, že vzdělávací systém odvedl dobrou práci, vybavuje jedince se zdravotním postižením vzděláním, které jim dává dobré šance na trhu práce. Odbourávat další překážky zaměstnávání osob se zdravotním postižením je již úkolem jiných systémů. Pokud se naopak ukáže, že jedinci se zdravotním postižením absolvují obory vzdělání, které samy o sobě mají vysoké riziko nezaměstnanosti, nebude to dobrým výsledkem pro vzdělávací systém a pro zlepšení situace osob se ZP na trhu práce bude třeba přistoupit ke změnám v oblasti jejich profesní přípravy.

5.1 Model nezaměstnanosti čerstvých absolventů

Nezaměstnanost čerstvých absolventů vymezujeme tak, jak ji vymezuje Národní ústav pro vzdělávání jako nezaměstnanost absolventů v dubnu roku následujícího po roce jejich absolvování.⁷ Konkrétně zde budeme pracovat s údaji o tom, jaká byla nezaměstnanost žáků, kteří absolvovali středoškolské vzdělání v roce 2013, v dubnu roku 2014, což jsou poslední zpracovaná data. Budeme pracovat s mírou nezaměstnanosti, která je „podílem **absolventů - uchazečů o zaměstnání** (nezaměstnaných absolventů) konkrétního druhu přípravy (kategorie vzdělání), skupiny oborů či oboru vzdělání **k celkovému počtu absolventů** (tj. zaměstnaných, nezaměstnaných i pokračujících v dalším vzdělávání) v daném druhu přípravy (kategorii vzdělání), v dané skupině oborů či v daném oboru vzdělání“.⁸

Zdrojem dat je Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce provozovaný Národním ústavem pro vzdělávání, který vychází z počtů nezaměstnaných absolventů evidovaných úřady práce.

⁷ ÚLOVEC, Martin a Jiří VOJTĚCH. *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2014* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014 [cit. 2015-06-14].

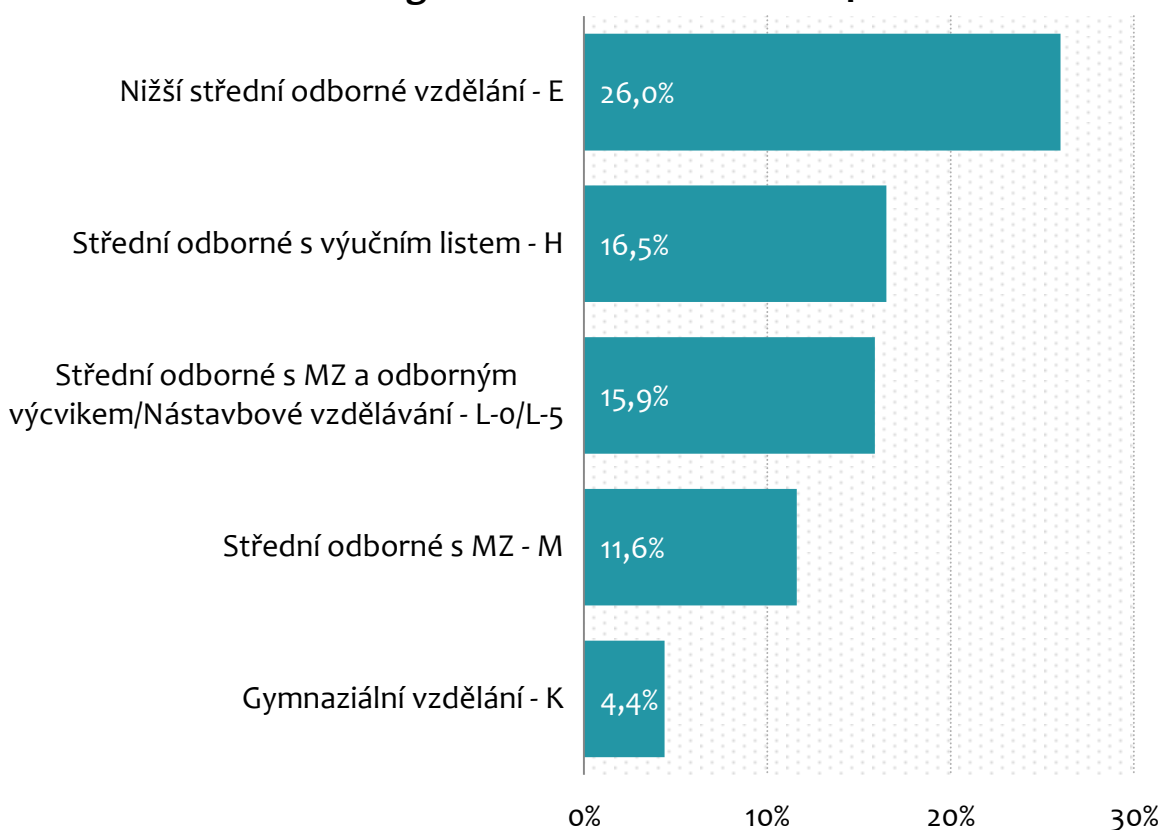
Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Download?Soubor=F-9.0.97> *Nezaměstnanost absolventu škol se středním a vyšším odborným vzděláním 2014.pdf*

⁸ Ibid. s. 14

5.1.1 Nezaměstnanost absolventů dle dostupných dat

Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů různých kategorií vzdělání v dubnu 2014 je zachycena v následujícím grafu. Jak je vidět z něho patrné, zdaleka nejvyšší míra nezaměstnanosti byla zaznamenána u absolventů nejnižší kategorie středního vzdělání – nižšího středního odborného vzdělání bez maturity s výučním listem (E).

Míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů podle kategorie vzdělání v dubnu 2014

5.1.2 Postup kalkulace nezaměstnanosti studentů s různými typy diagnostikovaného postižení

5.1.2.1 Absolventi se zdravotním postižením

V případě absolventů se zdravotním postižením byl postup kalkulace nezaměstnanosti čerstvě po absolvování poměrně jednoduchý. Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce provozovaný Národním ústavem pro vzdělávání totiž poskytuje informace o míře nezaměstnanosti čerstvých absolventů všech skupin oborů vzdělání ve všech kategoriích vzdělání (míry nezaměstnanosti čerstvých absolventů oborů nejčastěji studovaných žáky se zdravotním postižením jsou uvedeny v tabulce na straně 41). Bylo tedy možné provést kalkulaci míry nezaměstnanosti absolventů s různými druhy zdravotního postižení na základě toho, jakou skupinu oborů vzdělání v převážné většině absolvují.

Například 1 546 žáků s diagnózou lehké mentální postižení se vzdělává v oborech zařazených ve skupině 65 Gastronomie, hotelnictví, turismus v kategorii E nižší střední odborné vzdělání. Nezaměstnanost čerstvých absolventů této skupiny oborů v dubnu 2014 byla 25,6 %, tudíž jsme kalkulovali, že 396 ze studentů s diagnózou LMP absolvujících obory skupiny 65 bude necelý rok po absolvování nezaměstnaných. Stejným způsobem jsme došli k počtu nezaměstnaných absolventů s diagnózou lehké mentální postižení u všech ostatních skupin oborů, ve kterých se vzdělávají. Dospěli jsme k tomu, že necelý rok po absolvování by celkem bylo nezaměstnaných 1 759 osob s touto diagnózou, průměrná míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů dosahuje u absolventů s tímto druhem zdravotního postižení 25,36%, přičemž celkový počet absolventů s diagnózou lehké mentální postižení činí 6 934. Stejným způsobem jsme namodelovali míru nezaměstnanosti u absolventů se všemi ostatními druhy zdravotního postižení.

Komplikací, které jsme museli čelit, byla skutečnost, že Informační systém o uplatnění absolventů škol na trhu práce neuvádí míry nezaměstnanosti u absolventů škol kategorií C Praktická škola a J střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu. V případě těchto dvou kategorií vzdělání jsme vyšli z průměrné míry nezaměstnanosti mladých lidí ve věku 15 až 24 let se základním vzděláním v roce 2014 podle VŠPS, která byla 32,4 %.⁹

5.1.2.2 Absolventi SŠ bez zdravotního postižení

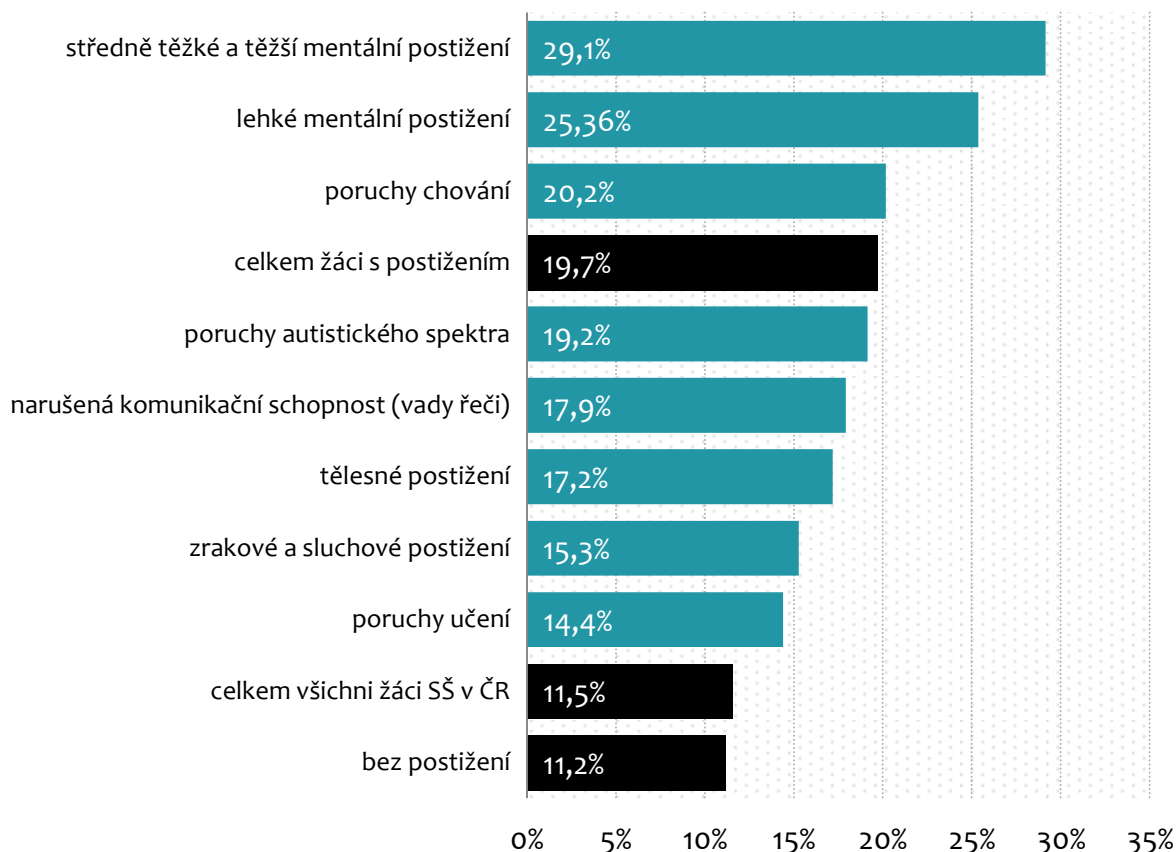
V případě absolventů bez zdravotního postižení jsme postupovali stejným způsobem. Rozdíl byl v tom, že jsme neznali přesnou strukturu studovaných oborů jako v případě osob se zdravotním postižením. Vypočítali jsme tedy míru nezaměstnanosti na základě počtů absolventů bez ZP v hlavních kategoriích vzdělání (jak jsou zachyceny v grafu na straně 47). Například nezaměstnanost absolventů gymnaziálního vzdělávání (K) byla 4,4 %, proto jsme počítali, že ze 126 182 studentů gymnaziálního vzdělávání jich bude nezaměstnaných 5 552.

5.1.3 Výsledky: model nezaměstnanosti čerstvých absolventů s vybranými kategoriemi zdravotního postižení

Výsledky modelu nezaměstnanosti čerstvých absolventů s kategoriemi zdravotního postižení definovanými na str. č. 32 založeného na tom, jaký obor středního vzdělání žáci se ZP absolvují, jsou zachyceny v následujícím grafu. Ukázalo se, že absolventi SŠ se zdravotním postižením čelí vzhledem k absolvovaným oborům výrazně vyššímu riziku nezaměstnanosti než absolventi bez zdravotního postižení. To je dáno tím, že velká část žáků se zdravotním postižením absolvuje obory kategorie E, jejichž absolventi čelí výrazně vyššímu riziku nezaměstnanosti než absolventi středního vzdělání vyšších kategorií (viz. graf na straně č. 47). Modelovaná nezaměstnanost absolventů s lehkým mentálním postižením a poruchami chování je vyšší než například u absolventů se zrakovým či sluchovým postižením. První dvě jmenované skupiny se totiž v daleko větší míře vzdělávají právě v oborech kategorie E.

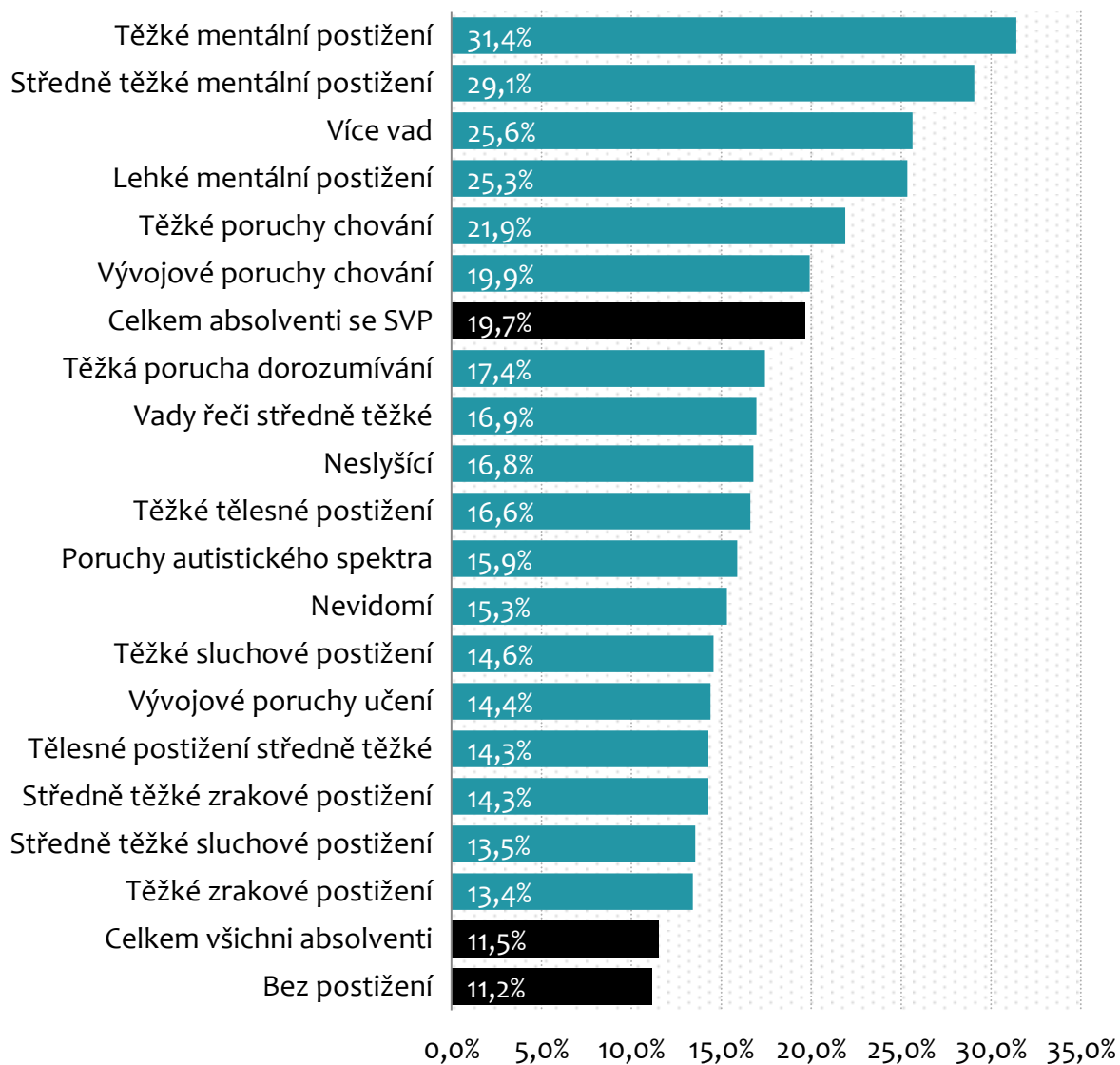
⁹ Tento předpoklad vychází z toho, že absolventi vzdělání kategorie C (praktická škola), kteří tvoří 95 % ze studentů vzdělávajících se v kategoriích C a J, dosahují podle klasifikace ISCED užívané VŠPS vzdělání na úrovni 2 – základní vzdělání (viz tabulku na straně 31).

Model nezaměstnanosti "čerstvých" absolventů středního školství s různými SVP (vzhledem k oborům, které studují)

Model nezaměstnanosti čerstvých absolventů pro všech 18 evidovaných druhů zdravotního postižení je zachycen v následujícím grafu. Poněkud překvapivě se ukázalo, že modelovaná nezaměstnanost je nižší u těžkého zrakového postižení než u středně těžkého, avšak tento výsledek odpovídá tomu, že většina jedinců s těžkým zrakovým postižením absolvuje gymnaziální nebo střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou, u kterých je nízké riziko nezaměstnanosti absolventů (viz. tabulka na straně č. 41).

Model nezaměstnanosti "čerstvých" absolventů středních škol s jednotlivými druhy ZP (vzhledem k oborům, které studují)

5.2 Model nezaměstnanosti na základě Výběrového šetření pracovních sil

Kromě nezaměstnanosti čerstvých absolventů rok po absolvování jsme provedli také modelování nezaměstnanosti mladých lidí se ZP v prvních několika letech po absolvování SŠ. Dále jsme vytvořili model míry nezaměstnanosti v dlouhodobé perspektivě. Oba modely vycházejí z kategorií středního vzdělání, které osoby s daným druhem zdravotního postižení absolvovali. Vycházeli jsme z dat z Výběrového šetření pracovních sil realizovaného Českým statistickým úřadem.¹⁰ Pracovali jsme s ročními průměry za rok 2014.¹¹

5.2.1 Míra nezaměstnanosti osob dle nejvyššího dosaženého vzdělání podle VŠPS

V rámci VŠPS se nepracuje s klasifikací kmenových oborů vzdělání (KKOV), která je využívána ve školství (kódy A až V), ale s mezinárodní klasifikací vzdělání ISCED. Tabulka se zařazením oborů KKOV do ISCED je uvedena na straně č. 31.

Průměrné míry nezaměstnanosti mladých¹² s různou úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání v roce 2014 a nezaměstnanosti obyvatelstva byly následující:

Nejvyšší dosažené vzdělání podle ISCED (v závorce kategorie vzdělání podle KKOV)	Míra nezaměstnanosti podle VŠPS (průměr 2014)	
	Mladí (15-24 let u ZŠ a SŠ, 25 až 29 let u VŠ)	Všechny věkové skupiny
ISCED 1, 2: základní (A, B, C)	32,37 %	22,09 %
ISCED 3: střední bez maturity (E, H, J)	13,94 %	7,29 %
ISCED 3, 4: střední s maturitou (K, L, M)	13,94 %	4,77 %
ISCED 5, 6: vysokoškolské (N, R, T, V)	6,13 %	2,85 %

Jak je vidět z tabulky, zdaleka nejvyšší nezaměstnaností jsou ohroženi lidé, kteří dosáhli pouze základního vzdělání, kam patří dle klasifikace ISCED i vzdělání v kategorii C (Praktická škola).

¹⁰ Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS) probíhá ve všech okresech České republiky kontinuálně v průběhu celého roku. Hlavním cílem VŠPS je získávání pravidelných informací o situaci na trhu práce, umožňujících její analýzu z různých hledisek, zejména ekonomických, sociálních a demografických. Tazatelé VŠPS provádějí šetření pomocí dotazníku, který má elektronickou podobu. Náročnost dotazníku z hlediska rozsahu otázek, množství použitých klasifikací a vzájemných vazeb mezi otázkami vyžaduje jeho použití v plošném měřítku, aby byla zajištěna potřebná kvalita dat. Ve výběrovém šetření je zhruba 25 tisíc domácností a 50 tisíc respondentů starších 15 let. Forma dotazníku VŠPS je plně harmonizována se standardem Evropské unie. – ČSÚ. Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS) [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.czso.cz/csu/vykazy/vyberove-setreni-pracovnich-sil>

¹¹ ČSÚ. Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - roční průměry - 2014 [online]. [cit. 2015-06-15] Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-rocni-prumery-2014>

¹² V případě mladých se základním a středním vzděláním uvádíme míru nezaměstnanosti ve věku 15 až 24 let, u vysokoškoláků uvádíme míru nezaměstnanosti ve věku 25 až 29 let.

5.2.2 Postup kalkulace nezaměstnanosti absolventů s různými druhy zdravotního postižení

Nezaměstnanost absolventů s jednotlivými druhy zdravotního postižení jsme modelovali následujícím způsobem:

1. U absolventů oborů kategorie C jsme předpokládali, že nedosáhnou nejvyššího vzdělání ve vyšší kategorii. Všichni z nich tedy dosáhnou nejvyššího vzdělání úrovně ISCED 2 a nezaměstnanost v prvních několika letech po absolvování bude 32,7 %, nezaměstnanost v pozdějším věku bude dosahovat hodnoty 22,09 %.
2. U absolventů oboru J jsme předpokládali, že nedosáhnou vyšší kategorie vzdělání vzhledem k tomu, že pokračování ve vzdělání k získání maturitní zkoušky z těchto oborů je velmi obtížné. Všichni z nich tedy nejspíše dosáhnou nejvyšší úrovně ISCED 3 - střední bez maturity. Míry nezaměstnanosti osob se středním vzděláním bez maturity podle VŠPS v roce 2014 byly 13,94 % a 7,29 %. Avšak tyto míry se budou pravděpodobně vztahovat především k nezaměstnanosti osob se vzděláním kategorie H, kteří představují většinu z osob se středním vzděláním bez maturity. V případě nezaměstnanosti čerstvých absolventů byla nezaměstnanost absolventů oborů E 1,58 krát vyšší než nezaměstnanost absolventů oborů H (26 % vs. 16,5 %), není příliš pravděpodobné, že by nezaměstnanost osob s nejvyšším vzděláním v kategorii E byla stejná jako u kategorie H. Proto předpokládáme, že nezaměstnanost mladých i nezaměstnanost v pozdějším věku budou v případě oborů E a J taktéž 1,58 násobkem nezaměstnanosti oborů H (resp. středního vzdělání bez maturity), tedy 21,97 % a 11,49 %.
3. V případě absolventů oborů v kategorii H jsme na základě expertního odhadu předpokládali, že pro 90 % z nich bude střední vzdělání bez maturity jejich nejvyšším dosaženým vzděláním a 10 % jich dosáhne středního vzdělání s maturitou. Míry nezaměstnanosti tedy budou 13,94 % a 7,04 %.
4. V případě absolventů oborů v kategoriích L jsme na základě expertního odhadu předpokládali, že pro 90 % z nich bude střední vzdělání s maturitou jejich nejvyšším dosaženým vzděláním a 10 % jich dosáhne vysokoškolského vzdělání.¹³ Míry nezaměstnanosti tedy budou 13,16 % a 4,58 %.
5. V případě absolventů oborů v kategorii M jsme předpokládali, že pro 40 % z nich bude střední vzdělání s maturitou jejich nejvyšším dosaženým vzděláním a 60 % jich dosáhne vysokoškolského vzdělání.¹⁴ Míry nezaměstnanosti tedy budou 9,25 % a 3,62 %.

¹³ Vzhledem k tomu, že VŠ úspěšně nedokončí ani všichni absolventi oborů středního vzdělání v kategoriích K a M (viz pozn. pod čarou č. 14), není pravděpodobné, že VŠ absolvuje vysoký podíl absolventů oborů kategorie L. Absolventi oborů středního vzdělání kategorie L navíc mají již absolvovaný odborný výcvik a jsou kvalifikovaní pro přímé uplatnění na trhu práce, tudíž v jejich případě lze předpokládat, že pokračovat ve vysokoškolském studiu jich bude jen menší část z nich.

¹⁴ Tento předpoklad vychází z toho, že v roce 2014 absolvovalo vysokoškolské vzdělání (nepočítaje navazující magisterské obory) 53 657 studentů a vyšší odborné vzdělání 6 185 studentů, tedy celkem 59 842 studentů dosáhlo úrovně ISCED 5 a 6. Protože gymnaziální vzdělávání absolvuje přibližně 25 tisíc studentů ročně a většina z nich absolvuje VŠ nebo VOŠ, předpokládáme, že

6. V případě absolventů středního všeobecného (gymnaziálního) vzdělávání jsme předpokládali, že pro 10 % z nich bude střední vzdělání s maturitou jejich nejvyšším dosaženým vzděláním a 90 % jich dosáhne vysokoškolského vzdělání.¹⁵ Míry nezaměstnanosti tedy budou 6,91 % a 3,04 %.

Míry nezaměstnanosti, se kterými jsme pracovali u jednotlivých kategorií vzdělání, jsou shrnuty v následující tabulce.

Kategorie studovaného vzdělávání	aktuálně středního	Předpoklad nejvyššího dosaženého vzdělání (v závorce úroveň podle ISCED)		Predikce nezaměstnanosti	
				Mladí (15-24 let u ZŠ a SŠ, 25 až 29 let u VŠ)	Všechny věkové skupiny
C - Praktická škola		100 % základní (2)		32,7 %	22,09 %
E - Nižší střední odborné vzdělání s výučním listem		100 % střední bez maturity (3)		21,97 %	11,49 %
J - Střední nebo střední odborné vzdělání bez maturity i výučního listu		100 % střední bez maturity (3)		21,97 %	11,49 %
H - Střední odborné vzdělání s výučním listem		90 % střední bez maturity (3)	10 % střední s maturitou (4)	13,94 %	7,04 %
Lo, L5 - Úplné střední odborné vzdělání s odborným výcvikem a maturitou, Nástavbové studium		90 % střední s maturitou (4)	10 % vysokoškolské (5)	13,16 %	4,58 %
M - Úplné střední odborné vzdělání s maturitou (bez výučního listu)		40 % střední s maturitou (4)	60 % vysokoškolské (5)	9,25 %	3,62 %
K - střední všeobecné vzdělávání (na gymnáziu)		10 % střední s maturitou (4)	90 % vysokoškolské (5)	6,91 %	3,04 %

Postup kalkulace nezaměstnanosti absolventů středního vzdělání s jednotlivými druhy zdravotního postižení byl stejný jako v případě modelování nezaměstnanosti čerstvých absolventů. Je však třeba poznamenat, že modelovaná nezaměstnanost je v tomto případě méně přesná, protože jsme nepracovali s míry nezaměstnanosti jednotlivých oborů v rámci kategorií vzdělání.¹⁶

přibližně 25 tisíc z necelých 60 tisíc absolventů VŠ a VOŠ v roce 2014 přišla z gymnázia, ze středních odborných škol s maturitou tedy přišlo přibližně 35 tisíc z 60 tisíc absolventů VŠ a VOŠ. Vzhledem k tomu, že střední odborné školy s maturitou absolvuje ročně kolem 55 tisíc studentů, můžeme říci, že VŠ či VOŠ absolvuje přibližně 60 % z absolventů středního odborného vzdělání s maturitou (35 z 55 tisíc).

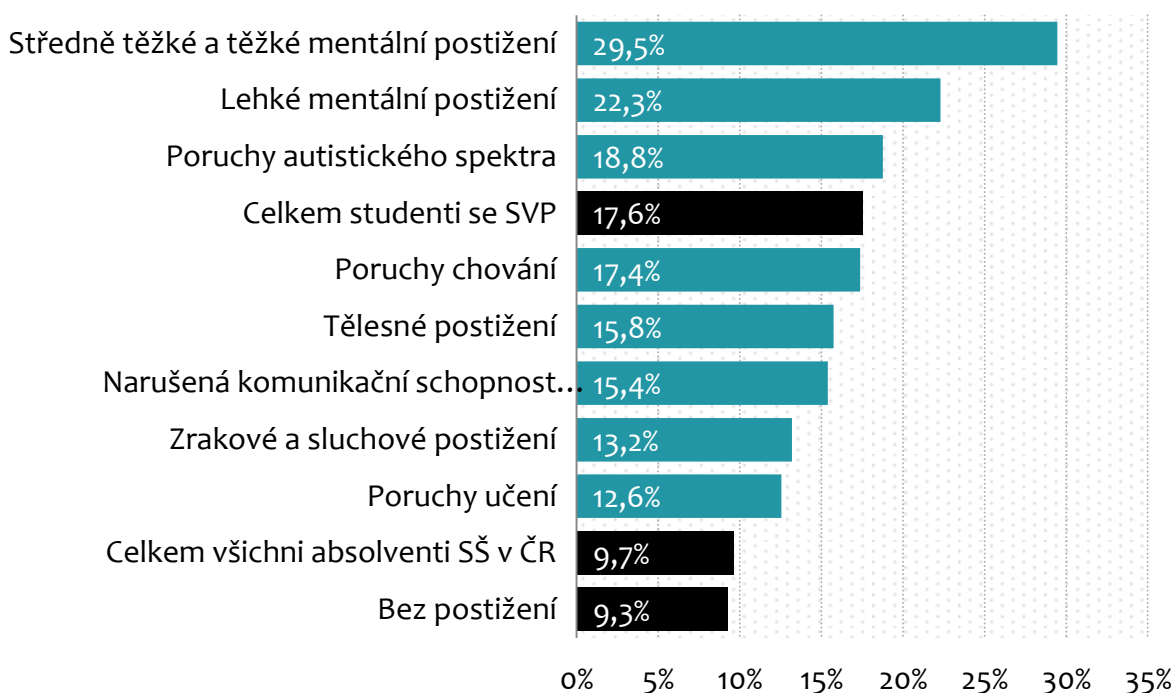
¹⁵ Tento předpoklad vychází z toho, že v roce 2014 absolvovalo vysokoškolské vzdělání (nepočítaje navazující magisterské obory) 53 657 studentů a vyšší odborné vzdělání 6 185 studentů, tedy celkem 59 842 studentů dosáhlo úrovně ISCED 5 a 6. Protože gymnaziální vzdělávání absolvuje přibližně 25 tisíc studentů ročně a většina z nich absolvuje VŠ nebo VOŠ, předpokládáme, že přibližně 25 tisíc z necelých 60 tisíc absolventů VŠ a VOŠ v roce 2014 přišla z gymnázia, ze středních odborných škol s maturitou tedy přišlo přibližně 35 tisíc z 60 tisíc absolventů VŠ a VOŠ. Vzhledem k tomu, že střední odborné školy s maturitou absolvuje ročně kolem 55 tisíc studentů, můžeme říci, že VŠ či VOŠ absolvuje přibližně 60 % z absolventů středního odborného vzdělání s maturitou (35 z 55 tisíc).

¹⁶ Například průměrná míra nezaměstnanosti absolventů oborů kategorie H, s kterou jsme pracovali, byla 13,94 %, avšak míry nezaměstnanosti v různých oborech kategorie H jsou různé, jak je vidět z tabulky na straně 41. U strojírenských oborů v kategorii H se nezaměstnanost u čerstvých absolventů pohybovala kolem 13 %, zatímco u potravinářských oborů v kategorii H se pohybovala kolem 20 %. Pokud nebudou v rámci kategorie H podíly osob v různých skupinách oborů stejné u žáků s postižením jako v celé

5.2.3 Výsledky: model nezaměstnanosti absolventů s vybranými kategoriemi zdravotního postižení

Výsledky modelu nezaměstnanosti mladých s kategoriemi zdravotního postižení uvedenými na str. č. 32 v prvních 5 až 8 letech po absolvování středního vzdělání založeného na tom, jaký obor středního vzdělání žáci se ZP absolvují, jsou zachyceny v následujícím grafu. Výsledky jsou podobné jako u modelu nezaměstnanosti čerstvých absolventů, pokud jde o rozdíly mezi jednotlivými druhy zdravotního postižení. Největšímu riziku nezaměstnanosti čelí absolventi s mentálním postižením včetně lehkého. Rozdíl je v tom, že míry nezaměstnanosti jsou v případě mladých v prvních 5 až 8 letech přibližně o třetinu nižší než u čerstvých absolventů, což je logické vzhledem k tomu, že je pravděpodobné, že se absolventům nezaměstnaným necelý rok po absolvování podaří najít zaměstnání v následujících letech.

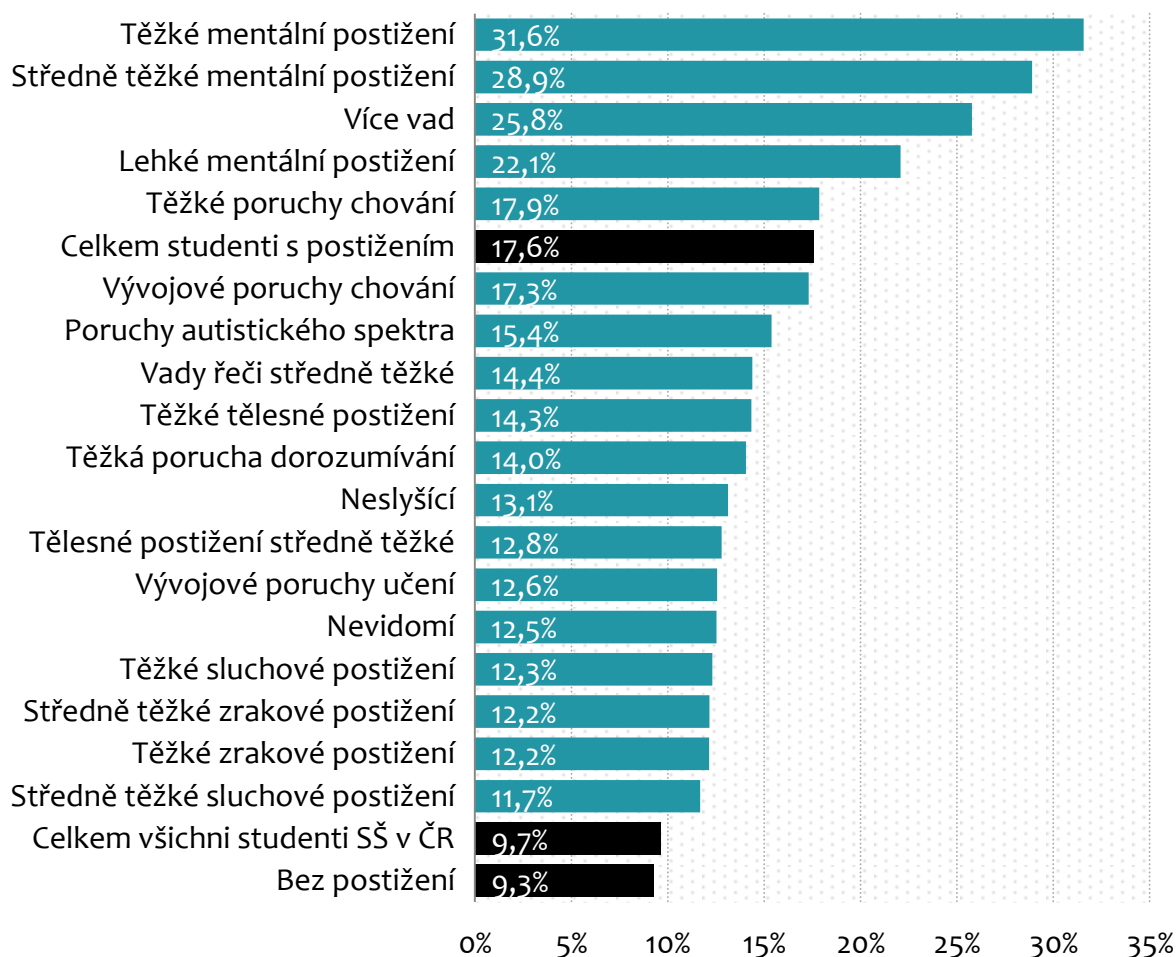
Model míry nezaměstnanosti mladých se ZP v prvních 5-8 letech po absolvování studia (dle kategorií vzdělání)

populaci osob se vzděláním v kategorii H, bude se lišit i nezaměstnanost osob s postižením od průměrné hodnoty pro kategorii H. Pokud budou mezi osobami s postižením v rámci kategorie H častější skupiny oborů s vysokou nezaměstnaností jako například potravinářství, bude jejich nezaměstnanost vyšší, pokud budou naopak častější obory s nižší nezaměstnaností, jako strojírenství bude nezaměstnanost nižší.

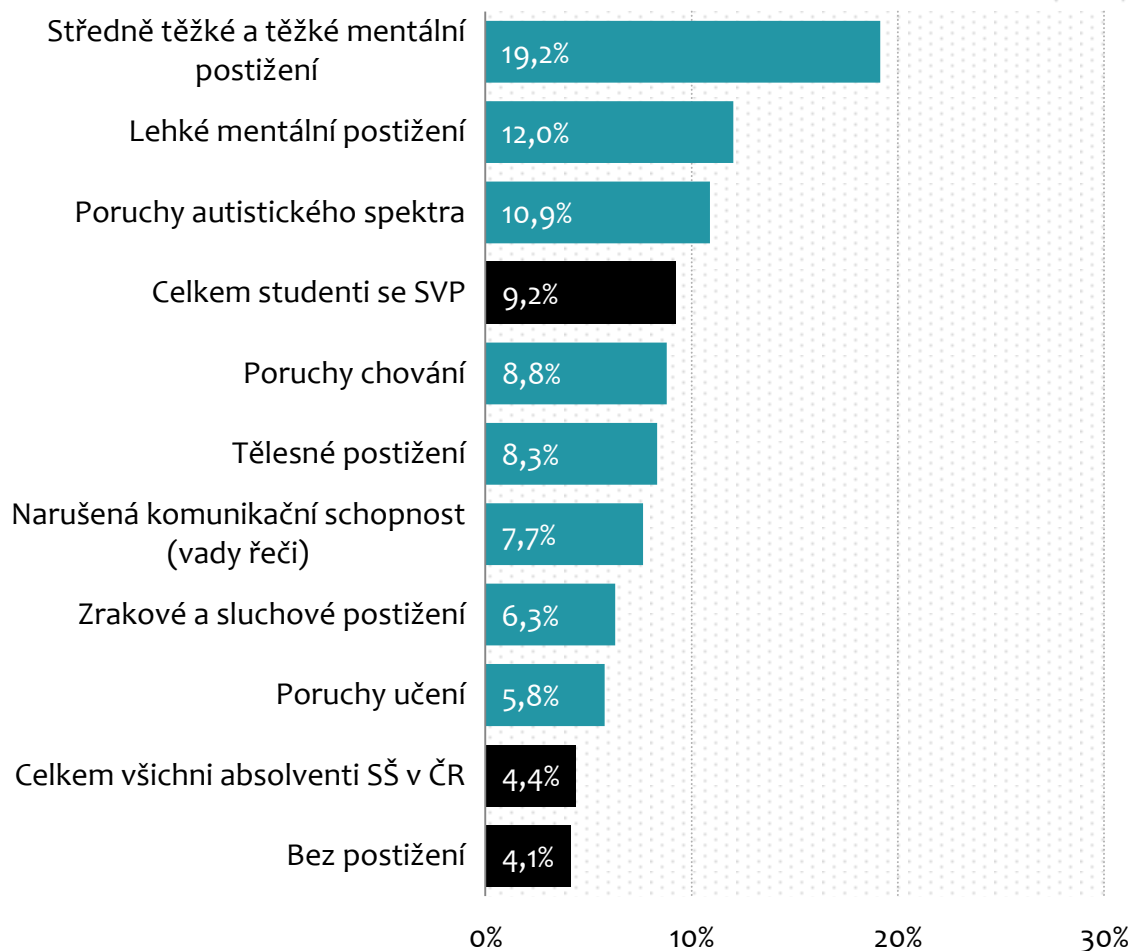
Model míry nezaměstnanosti mladých pro všech 18 evidovaných druhů zdravotního postižení je zachycen v následujícím grafu.

Model míry nezaměstnanosti mladých se ZP v prvních 5-8 letech po absolvování studia (dle kategorií vzdělání)

V případě modelu míry nezaměstnanosti absolventů se ZP v pozdějším věku je pořadí jednotlivých druhů postižení z hlediska rizika nezaměstnanosti obdobné jako v modelu nezaměstnanosti mladých. Odlišná je velikost rozdílů mezi jednotlivými druhy postižení. V případě nezaměstnanosti mladých byla například modelovaná míra nezaměstnanosti absolventů s lehkým mentálním postižením o něco více než dvakrát vyšší než u absolventů bez postižení, u modelované míry nezaměstnanosti v pozdějším věku je téměř třikrát vyšší. To je dáno tím, že v případě nezaměstnanosti ve vyšším věku panují větší rozdíly mezi osobami s různým stupněm nejvyššího dosaženého vzdělání než mezi mladými, jak je zřejmé z tabulky na straně 51.

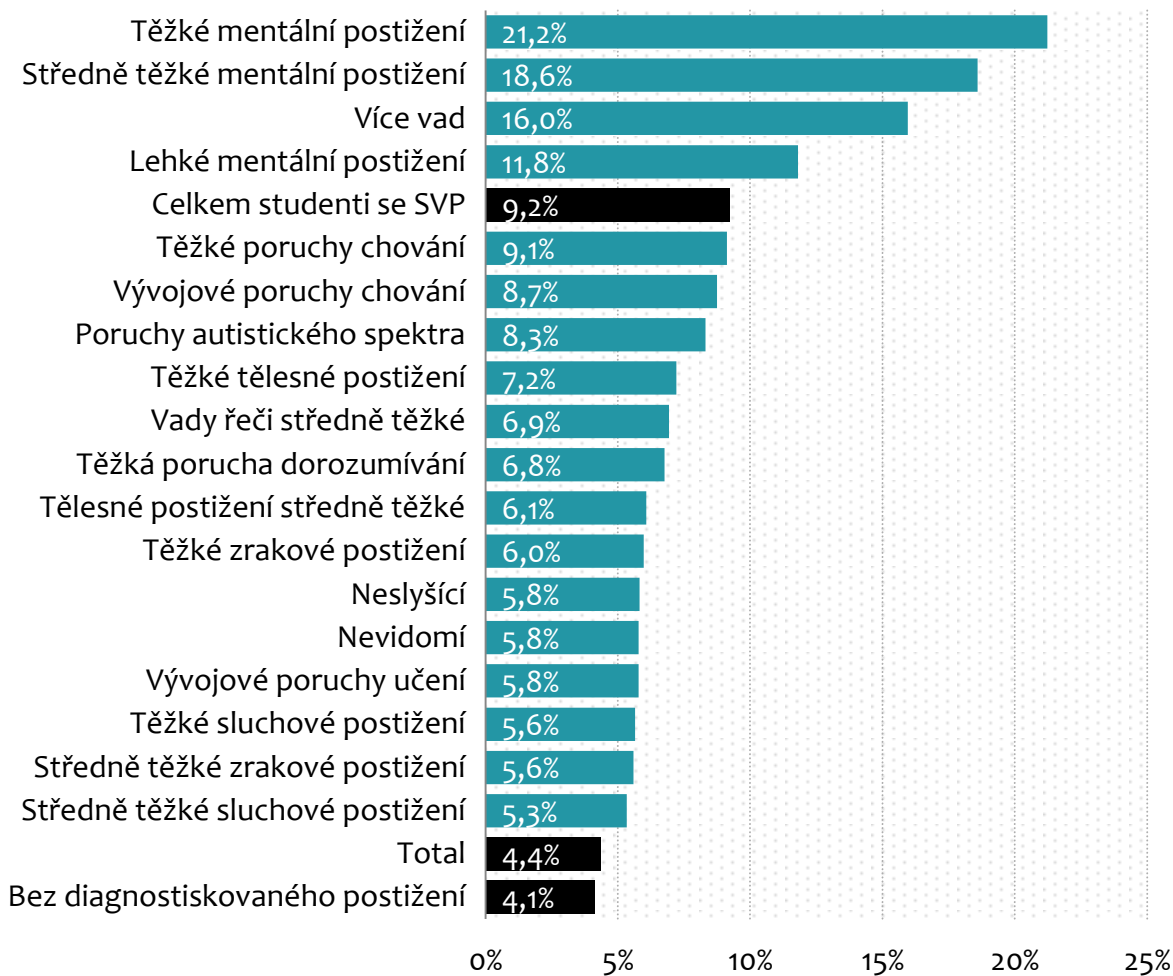
Model míry nezaměstnanosti absolventů se ZP v pozdějším věku (dle kategorií vzdělání)

Model míry nezaměstnanosti pro všech 18 evidovaných druhů zdravotního postižení je zachycen v následujícím grafu.

Model (celoživotní) míry nezaměstnanosti (vzhledem k studovaným kategoriím vzdělání)

6 Model průměrných výdělků absolventů středního vzdělávání se zdravotním postižením

Vzhledem k tomu, že jsme v případě absolventů SŠ s různými druhy zdravotního postižení znali strukturu jimi absolvovaných oborů a tudíž strukturu odvětví, ve kterých mohou nalézt pracovní uplatnění, mohli jsme se pokusit namodelovat i průměrné výdělků absolventů SŠ se zdravotním postižením.

Data o průměrných výdělcích v různých odvětvích národního hospodářství jsme čerpali z Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV), což je systém pravidelného monitorování výdělkové úrovně a pracovní doby zaměstnanců v České republice. ISPV obsahuje údaje z pravidelného statistického šetření, které je pod názvem Čtvrtletní šetření o průměrném výdělku zařazeno do programu statistických zjišťování vyhlášených ve sbírce zákonů. Hlavními sledovanými ukazateli jsou hrubá měsíční mzda (plat) a hodinový výdělek. Gestorem šetření je MPSV, průběh a vývoj šetření řídí komise složená ze zástupců MPSV, ČSÚ, Ministerstva financí, České národní banky, Českomoravské konfederace odborových svazů, Svazu průmyslu a dopravy ČR, CERGE EI, VŠE v Praze a dalších institucí.¹⁷ Do šetření je zahrnuto ve mzdové sféře 4 256 ekonomických subjektů, které reprezentují 1 348 tisíc zaměstnanců.¹⁸ Vycházíme z dat za mzdovou sféru ČR za rok 2014.¹⁹

Vycházeli jsme tedy z velmi solidního zdroje dat. Přesto je třeba mít na paměti, že představujeme pouze model, který je založen na určitých předpokladech a níže uváděné průměrné výdělků nemůžeme v žádném případě chápat jako zdroj informací o reálných výdělcích absolventů SŠ se zdravotním postižením. Především je třeba mít na paměti, že stejně jako nezaměstnanost, i mzdy ovlivňuje celá řada dalších faktorů kromě vzdělání. Roli hrají praxe a zkušenosti, ale i ambice a nasazení. Navíc řada absolventů nepracuje v oboru, který vystudovali. Přesto mohou být výsledky modelu přínosné, protože je užitečné vědět, pro jaké rámcové výdělků vzdělávací systém studenty se ZP připravuje (za předpokladu, že budou pracovat v oboru, který vystudovali). Konečně je třeba poznamenat, že všechna níže uváděná data představují průměrné mzdy všech pracovníků s danou úrovní vzdělání, nikoli absolventů. Mzdy absolventů s danou úrovní vzdělání budou velmi pravděpodobně nižší, někdy i výrazně nižší vzhledem k tomu, že mzdy většinou kromě vzdělání také zohledňují praxi a zkušenosti.

6.1 Průměrné mzdy v závislosti na nejvyšším dosaženém vzdělání

Průměrné hrubé mzdy v závislosti na nejvyšším dosaženém vzdělání zachycuje následující tabulka. Jak je vidět z tabulky, mezi mzdami zaměstnanců s různou úrovní nejvyššího dosaženého vzdělání panují velké rozdíly, zejména mzdy vysokoškoláků se

¹⁷ ISPSV. *O ISPV*. [online]. [cit. 2015-06-15] Dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/O-ISPv.aspx>

¹⁸ ISPSV. *Metodika*. [online]. [cit. 2015-06-15] Dostupné z: <http://www.ispv.cz/getdoc/e2de47f8-2c44-42d8-80dc-4d2e3d287cac/Methodika.aspx>

¹⁹ ISPSV. *Výsledky šetření o průměrném výdělku*. [online]. [cit. 2015-06-15] Dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Aktualni.aspx>

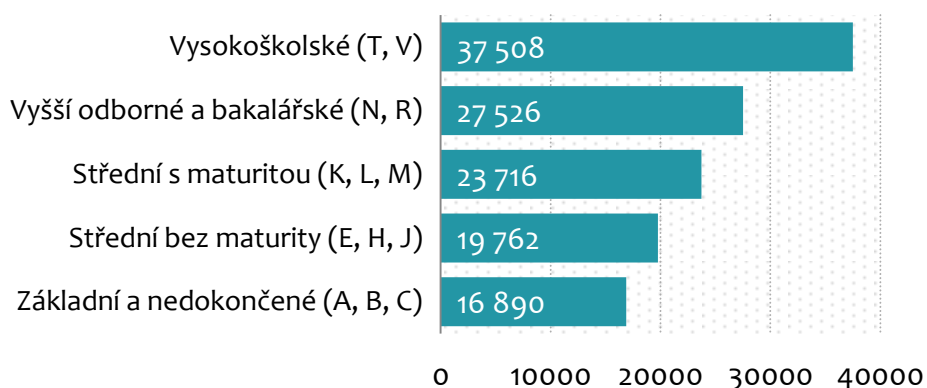

nacházejí vysoko nad hodnotami zaměstnanců s nižší úrovní vzdělání. Medián mzdy vysokoškoláků dosahuje více než dvojnásobku mzdy pracovníků se základním vzděláním, průměr dokonce trojnásobku.

Stupeň vzdělání (KKOV)	dosaženého	hrubá měsíční mzda (Kč/měs)	
		medián	průměr
Základní a nedokončené	A-C	16 890	18 094
Střední bez maturity	D,E,H,J	19 762	20 910
Střední s maturitou	K-M	23 716	26 853
Vyšší odborné a bakalářské	N,P,R	27 526	32 754
Vysokoškolské	T,V	37 508	48 540
CELKEM - mzdová sféra ČR		22 399	27 046

Z tabulky je taktéž zřejmý poměrně silný vliv zaměstnanců s vysokými mzdami na zvyšování průměrné mzdy, což platí zejména u vysokoškolsky vzdělaných pracovníků, ale i zaměstnanců s vyšším odborným vzděláním a středním vzděláním s maturitou. V případě všech těchto skupin platí, že průměrné mzdy dosahuje poměrně výrazně méně než polovina zaměstnanců v dané vzdělanostní kategorii, proto ztrácí výše průměrné mzdy význam jakési „středové“ hodnoty a je výrazně vhodnější pracovat s mediánem mzdy, který rozděluje zaměstnance v dané vzdělanostní kategorii přesně na polovinu. Z toho důvodu budeme nadále pracovat výhradně s hodnotami mediánu mzdy. Medián mzdy pro různé vzdělanostní kategorie seřazený od nejvyššího po nejnižší je zachycen v následujícím grafu.

Medián mzdy podle nejvyššího dosaženého vzdělání (mzdová sféra ČR, 2014)

6.2 Postup kalkulace mzdy absolventů středních škol se zdravotním postižením

6.2.1 Absolventi se zdravotním postižením

U žáků se zdravotním postižením jsme přesně znali obor vzdělání, který studují, a tudíž jsme mohli modelovat mzdy relativně přesně. Jak bylo řečeno výše, vycházeli jsme z předpokladu, že absolventi pracují v oboru, který vystudovali. Vycházeli jsme z průměrné měsíční mzdy (mediánu) daného oboru podle hlavních tříd a tříd zaměstnání CZ-ISCO.²⁰ Pokud hlavní třídy zaměstnání nebyly dostatečně přesné, vycházeli jsme z podskupin a kategorií zaměstnání CZ-ISCO. Průměrnou mzdu absolventů praktických škol (obor C) jsme počítali jako průměrnou mzdu člověka se základním vzděláním, činící 14 500Kč, vzhledem k tomu, že praktická škola je v rámci mezinárodní klasifikace vzdělání řazena na úroveň základního vzdělání.

U studentů, kteří vystudovali obor kategorie E, jsme předpokládali, že budou v odvětvích, ve kterých mohou nalézt uplatnění, pracovat na pracovních pozicích vyžadujících nejnižší úroveň kvalifikace. V rámci CZ-ISCO je to zejména 9. hlavní třída – Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci. Například absolvent oboru 65 Gastronomie kategorie E bude pracovat jako pomocný kuchař, ne jako kuchař.

U absolventů, kteří vystudovali obor H, jsme předpokládali, že část z nich bude pracovat na pracovních pozicích pro pomocné a nekvalifikované pracovníky a část na pozicích pro kvalifikovanou pracovní sílu, podle toho, jak vysoké byly kvalifikační požadavky konkrétních pracovních pozic vzhledem ke kvalifikaci získané absolvováním daného oboru kategorie H. V případě absolventů, kteří vystudovali obory L0 až L5, jsme předpokládali, že všichni mohou pracovat na pozicích pro kvalifikovanou pracovní sílu.

U absolventů oborů kategorie M jsme předpokládali, že 60 % z nich dále pokračuje ve studiu daného oboru na vysoké škole.²¹ Průměrný plat v oboru se tedy počítal jako vážený průměr platu vysokoškoláka a středoškoláka v příslušném oboru. Také jsme předpokládali, že absolventi oboru M budou pracovat nejen jako kvalifikovaná pracovní síla, ale také jako techničtí a odborní pracovníci a specialisté (podle hlavních tříd CZ-ISCO) zvláště pak ti, kteří pokračují ve studiu na vysoké škole. U absolventů oboru K (gymnází) jsme předpokládali, že 90% studentů pokračuje ve studiu na vysoké škole. Předpokládali jsme, že dvě třetiny z gymnazistů absolvují magisterský stupeň vzdělání a třetina bakalářský (případně vystuduje vyšší odbornou školu, často po předchozím nezdaru na vysoké škole).²² Předpokládali jsme tedy, že medián mzdy gymnazistů bude 34 194 Kč měsíčně.

²⁰ <http://www.ispv.cz/cz/Metodicke-centrum-CZ-ISCO.aspx>

²¹ Tento předpoklad jsme uplatňovali i u modelování nezaměstnanosti na základě dat z VŠPS a jeho zdůvodnění je uvedeno v kapitole 5.2.2.

²² Předpoklad, že dvě třetiny gymnazistů dosáhnou magisterského vzdělání, vychází z toho, že v roce 2014 absolvovalo bakalářské studium 48 tisíc studentů, navazující magisterské 32 tisíc, což jsou přibližně dvě třetiny ze 48 tisíc.

Předpokládané mediány mzdy u jednotlivých skupin oborů v kategoriích vzdělání E, H, M, L jsou shrnuty v následující tabulce. Medián mzdy u studentů oborů kategorie M v případě, že absolvují vysokou školu, jsou uvedeny v tabulce na straně 41.

Skupina oborů	Předpokládaný medián mzdy studentů absolvujících SŠ v kategoriích vzdělání			
	E	H	M	L
16 Ekologie a ochrana životního prostředí			31 761	
18 Informatické obory			34 140	
21 Hornictví, hutnictví a slévárenství			21 778	
23 Strojírenství a strojírenská výroba	17 058	17 058	23 594	23 594
26 Elektrotech., telekom. a výpočet. technika	17 058	24 970	24 970	24 970
28 Technická chemie a chemie silikátů	16 774	24 084	24 084	24 084
29 Potravinářství a potravinářská chemie	16 774	18 782	18 782	
31 Textilní výroba a oděvnictví	16 774	16 774	16 774	
32 Kožed. a obuv. výroba a zprac. plastů		19 365		
33 Zprac. dřeva a výroba hudeb. nástrojů	16 774	18 222	18 222	18 222
34 Polygrafie, zpr. papíru, filmu, fotografie	19 284	19 284	19 284	19 284
36 Stavebnictví, geodézie a kartografie	17 058	18 916	18 916	18 916
37 Doprava a spoje		17 866	29 130	
39 Speciální a interdisciplinár. tech. obory		18 483	20 057	20 057
41 Zemědělství a lesnictví	16 097	19 420	19 420	19 420
43 Veterinářství a veterinární prevence			27 860	
53 Zdravotnictví		15 637	22 093	22 093
63 Ekonomika a administrativa			21 300	
64 Podnikání v oborech, v odvětvích				23 716
65 Gastronomie, hotelnictví a turismus	12 160	12 802	21 270	21 270
66 Obchod	15 303	15 303	14 464	14 464
68 Právo, právní a veřejnosprávní činnost			24 052	
69 Osobní a provozní služby	12 596	12 596		12 596
72 Publicistika, knihovnictví a informatika			26 368	
75 Pedagogika, učitelství a sociální péče	15 637		23 401	
78 Obecně odborná příprava			23 401	
82 Umění a užité umění		19 284	19 284	19 284

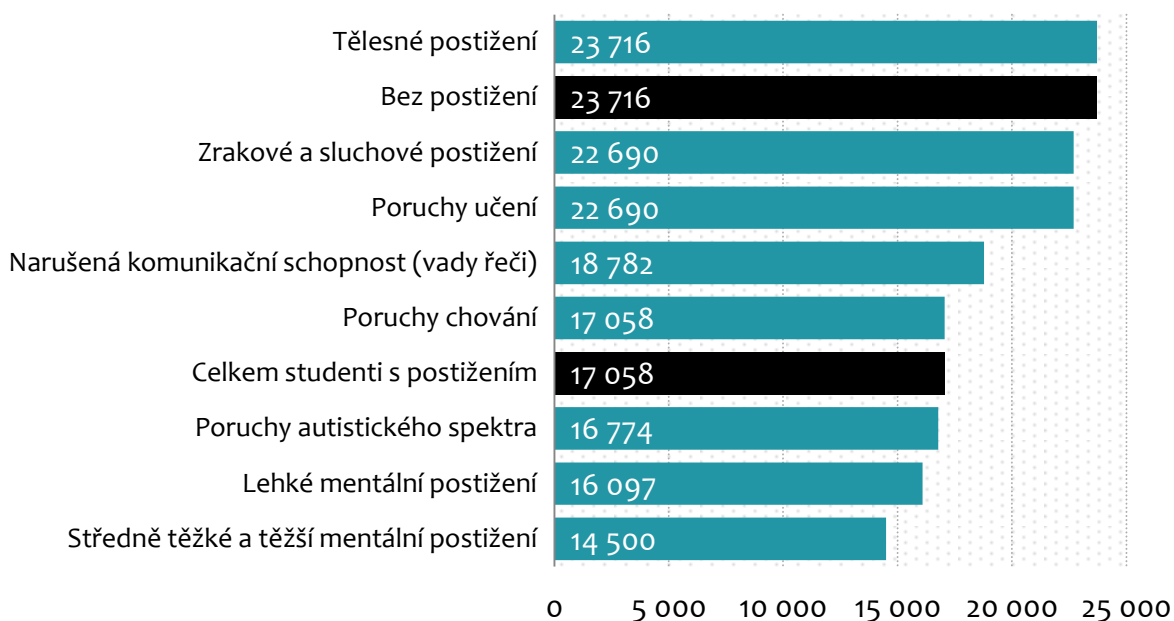
6.2.2 Absolventi bez postižení

V případě studentů bez postižení jsme neznali přesnou strukturu studovaných oborů, proto jsme vyšli z mediánů mezd v jednotlivých kategoriích vzdělání, jak jsou uvedeny v tabulce na straně 59.

6.3 Výsledky – model výdělku u absolventů se zdravotním postižením

Výsledky modelu mediánu mezd žáků středních škol se zdravotním postižením jsou zachyceny v následujícím grafu. Jak je vidět z grafu, medián mezd je o 6 658 Kč měsíčně (28 %) nižší než medián mezd u absolventů SŠ bez postižení. Skutečnost, že je medián mzdy všech žáků se zdravotním postižením o tolik nižší než medián mzdy žáků bez postižení, je dána zejména velmi nízkým modelovaným mediánem mezd u žáků s diagnózou lehké mentální postižení, kteří představují druhou největší skupinu žáků s postižením.

Model mediánu mzdy absolventů s vybranými kategoriemi zdravotního postižení

Následující tabulka zachycuje kromě mediánu mezd i průměr a 25. a 75. percentil. Zejména 75. percentil je velmi zajímavý. Ukázalo se například, že modelovaná mzda čtvrtiny absolventů SŠ s poruchami autistického spektra přesahuje 34 194 Kč měsíčně, což je dáno tím, že studují gymnázia. Naopak v případě diagnózy lehkého mentálního postižení predikujeme vzhledem ke studovaným oborům, že tři čtvrtiny jedinců s touto diagnózou budou mít mzdu nižší než 16 774 Kč měsíčně. Zajímavé jsou též modelované mzdy u absolventů s diagnózou poruchy chování, které jsou výrazně nižší než u tělesného či smyslového postižení a pouze o málo vyšší než u lehkého mentálního postižení, což je dáno tím, že jen minimum jedinců s touto diagnózou absolvuje střední vzdělání vyšší kategorie než E a H.

Zdravotní postižení	Medián	Průměr	25. percentil	75. percentil
Bez postižení	23 716	26 104	23 716	34 194
Tělesné postižení	23 716	22 355	15 303	24 958
Poruchy učení	22 690	22 791	17 058	27 268
Zrakové a sluchové postižení	22 690	22 708	16 097	24 970
Narušená komunikační schopnost (vady řeči)	18 782	20 644	15 637	24 749
Celkem absolventi se zdravotním postižením	17 058	19 456	14 500	23 716
Poruchy chování	17 058	18 118	12 802	18 916
Poruchy autistického spektra	16 774	21 837	14 500	34 194
Lehké mentální postižení	16 097	15 317	12 802	16 774
Středně těžké a těžší mentální postižení	14 500	14 656	14 500	14 500

Hodnoty pro jednotlivé typy postižení zachycuje následující tabulka. Z hodnot v tabulce je zřejmé, že nad modelovaným mediánem mezd absolventů bez postižení se nacházejí absolventi s některými druhy zrakového a sluchového postižení. Skutečnost, že se modelovaný medián mezd absolventů s diagnózou těžké poruchy chování nachází pod úrovní středně těžkého a těžkého mentálního postižení souvisí s tím, že medián mezd některých skupin oborů kategorie E (například gastronomie, osobní služby, viz tabulku na straně 41) byl nižší než medián mezd 14 500Kč, o němž jsme předpokládali, že ho dosáhnou zaměstnanci se základním vzděláním (respektive vzděláním v kategorii C, oborech praktických škol), jež absolvují jedinci se středně těžkým a těžkým mentálním postižením. Zde se ukazují limity našeho modelu, pravděpodobně by bylo vhodnější předpokládat, že medián mezd osob absolvujících vzdělání v kategorii C bude nižší než 14 500Kč měsíčně. Avšak pro určení jeho výše jsme neměli podklady. Na druhou stranu se zde projevuje reálné fungování trhu práce, který si necení vzdělání v některých oborech kategorie E dostatečně na to, aby pracovníky ohodnotil mzdou srovnatelnou s jinými obory stejné kategorie. Pro absolventy skupin oborů 65 Gastronomie, hotelnictví a turismus a 69 Osobní a provozní služby může být finančně výhodnější pracovat na pozicích, pro které postačuje základní vzdělání, než v oboru, který vystudovali. Alternativně by žáci absolvující obory kategorie E měli studovat například obory skupiny 23 Strojírenství a strojírenská výroba, aby se dostali nad úroveň příjmů pozic, pro které postačuje základní vzdělání. Většina osob s lehkým mentálním postižením se však vzdělává právě v oborech kategorie E skupiny 65, proto není překvapivé, že modelovaný medián mzdy u absolventů s touto diagnózou byl tak nízký.

Zdravotní postižení	Medián	Průměr	25. percentil	75. percentil
Těžké zrakové postižení	24 958	24 687	16 774	34 194
Tělesné postižení středně těžké	24 749	24 005	17 058	27 756
Těžké tělesné postižení	24 749	23 269	15 303	24 958
Středně těžké zrakové postižení	24 749	22 725	15 303	27 268
Středně těžké sluchové postižení	23 900	24 611	18 782	34 194
Bez postižení	23 716	26 104	23 716	34 194
Poruchy autistického spektra	23 401	24 209	14 500	34 194
Těžké sluchové postižení	23 401	23 871	17 058	27 860
Vývojové poruchy učení	22 690	22 791	17 058	27 268
Nevidomí	22 690	21 891	14 500	24 958
Neslyšící	19 284	20 105	16 774	23 716
Těžká porucha dorozumívání	18 849	19 832	17 058	23 401
Vady řeči středně těžké	18 782	21 395	15 637	24 970
Vývojové poruchy chování	17 058	18 477	14 500	19 420
Lehké mentální postižení	16 097	15 342	12 596	17 058
Více vad	14 500	16 000	14 500	16 774
Těžké mentální postižení	14 500	14 725	14 500	14 500
Středně těžké mentální postižení	14 500	14 723	14 500	14 500
Těžké poruchy chování	14 053	15 728	12 802	17 058

7 Závěry a doporučení

Ve středních školách se v České republice vzdělává celkem necelých dvacet tisíc žáků, kteří jsou ve školské statistice vykazováni jako žáci se zdravotním postižením, což představuje 4,5 % ze všech žáků ve středním vzdělávání. Ukázalo se, že mezi kraji České republiky jsou, stejně jako v případě základního školství, poměrně výrazné rozdíly v podílu žáků se zdravotním postižením, na čemž se pravděpodobně podílejí rozdíly v diagnostické praxi napříč ČR.

Největší skupinu, 41 % žáků vykazovaných jako žáků se zdravotním postižením, představují žáci s vývojovými poruchami učení, které nejsou podle jiných resortů zdravotním postižením. Druhou nejčastější diagnózou je lehké mentální postižení. Žáci s touto diagnózou tvoří třetinu ze všech žáků se zdravotním postižením ve středním školství. Studenti se všemi ostatními druhy zdravotního postižení představují dohromady pouze necelou třetinu ze všech žáků se zdravotním postižením ve středním školství.

Vzhledem k tomu, že téměř devadesát procent žáků s diagnózou lehké mentální postižení se vzdělávají v oborech kategorie E Nižšího středního vzdělání, je tato kategorie vzdělání zdaleka nejčastěji absolvovanou kategorií vzdělání mezi žáky se zdravotním postižením. Protože se s absolvováním této kategorie vzdělání pojí vysoké riziko nezaměstnanosti a pracovní uplatnění na pozicích s nízkými výdělky, byla namodelovaná míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů s postižením téměř dvakrát vyšší (19,7 % vs. 11,2 %) než nezaměstnanost absolventů bez postižení, namodelovaný medián mzdy byl pak téměř o třetinu nižší (17 058Kč/měs. vs. 23 716Kč/měs.).

Ukázalo se však, že modelované riziko nezaměstnanosti je zvyšováno a medián mzdy snižován především absolventy s diagnózou lehké mentální postižení (a částečně i vývojovými poruchami učení, k tomu níže). Zejména v případě jedinců se zrakovým, sluchovým a tělesným postižením se struktura studovaných oborů odlišovala ve prospěch vyšších kategorií vzdělání (střední odborné vzdělání s maturitní zkouškou a gymnaziální vzdělání), stejně tak se i namodelovaná míra nezaměstnanosti a medián mezd u těchto osob blížil hodnotám absolventům bez postižení, v některých případech je dokonce převyšoval.

O něco horší byla poněkud překvapivě struktura studovaných oborů, a tím pádem vyhlídky na uplatnění na trhu práce, u žáků s diagnózou vady řeči. Výrazně horší byla pak struktura oborů u žáků s diagnózou poruchy chování. Práce s jedinci s náročným chováním je jistě velkou výzvou. Vzhledem k tomu, že jedinci s diagnózou poruch chování by neměli mít snížené kognitivní schopnosti (na rozdíl od osob s lehkým mentálním postižením), je poněkud zarážející, že více než polovina žáků s poruchami chování studuje obory nejnižší kategorie E, které typicky absolvují žáci s diagnózou lehké mentální postižení.

Pokud jde o studenty s diagnózou lehké mentální postižení, již bylo řečeno, že většina z nich se vzdělává v oborech nejnižší kategorie E, část z nich pak absolvuje obor Praktická škola (jednoletá, dvouletá) spadající do kategorie C, které dávají na trhu

práce téměř stejné možnosti uplatnění jako základní vzdělání. Navíc se ukázalo, že se žáci s LMP nejčastěji vzdělávají v oborech kategorie E skupiny 65 Gastronomie, které umožňují pracovní uplatnění na pozicích, kde se medián mezd pohybuje kolem 12 tisíc Kč/měs., což je jedna z nejnižších z námi sledovaných hodnot, pod úrovní řady pozic, které je možné vykonávat pouze se základním vzděláním.

Nižší střední odborné vzdělání kategorie E bývá považováno za vzdělání, které má blíže ke střednímu vzdělání s výučním listem kategorie H, než ke vzdělání kategorie C (obory Praktických škol) a absolventi vzdělání kategorie E bývají řazeni o úroveň výše než osoby, které dosáhly pouze základního vzdělání. Provedená analýza nezaměstnanosti a průměrných výdělků však ukázala, že z hlediska uplatnění na trhu práce jsou absolventi oborů kategorie E v situaci, která se spíše blíží osobám se základním vzděláním než absolventům středního vzdělání s výučním listem kategorie H. Přitom kdyby bylo mezi jedinci s diagnózou lehké mentální postižení častější studium oborů kategorie H (aktuálně jich studuje obory kategorie H pouze 5 %), mohlo by to výrazně zvýšit jejich šance na uplatnění na trhu práce. Například v oborech skupiny 23 Strojírenství se míra nezaměstnanosti čerstvých absolventů pohybuje kolem 13 % oproti 26 % u oborů kategorie E. A například medián mzdy na pozicích, na kterých by mohl nalézt uplatnění absolvent oboru Mechanik a opravář motorových vozidel v kategorii H v roce 2014 byl 21 069 tisíc Kč/měs. oproti 12 596 Kč/měs., což byl medián mzdy nejčastěji studovaného oboru kategorie E Stravovací a ubytovací služby.

I když je třeba říci, že i v rámci kategorie H jsou obory vzdělání, které nedávají svým absolventům dobré vyhlídky na uplatnění na trhu práce jak pokud jde o riziko nezaměstnanosti, tak o výdělky. Jde například o obory ze skupin oborů Gastronomie, Potravinářství, Osobní a provozní služby, což jsou obory s relativně vysokými počty absolventů z řad jedinců se zdravotním postižením. Ukazuje se, že struktura oborů středního vzdělání absolvovaných žáky se zdravotním postižením není zcela vhodná vzhledem k možnostem uplatnění na trhu práce nejen pokud jde o kategorie vzdělání (časté absolvování nejnižších kategorií vzdělání žáky se ZP), ale i z hlediska odvětvového zaměření oborů. Provedená analýza nemůže dát odpověď na otázku, čím je tato ne zcela vhodná struktura s příliš vysokými počty žáků v oborech sektoru služeb se špatným uplatněním na trhu práce způsobena. Roli může hrát nedostatečně fungující systém profesního poradenství, který by žáky směřoval k oborům s lepšími vyhlídkami. Dále může být důvodem i to, že základní školy selhávají ve výuce matematiky a přírodních věd, které jsou důležité pro studium technicky zaměřených oborů poskytujících nejlepší uplatnění na trhu práce na středních školách. Nebo i to, že určité střední školy nabízející ne zcela vhodnou strukturu oborů se tradičně „specializují“ na žáky se zdravotním postižením a každoročně přijímají nové žáky do tradičně vyučovaných oborů, přestože pro lepší uplatnění absolventů na trhu práce by byla vhodnější jiná oborová struktura. Avšak pokud chce Česká republika zlepšit vyhlídky jedinců se zdravotním postižením, zejména těch s diagnózou lehké mentální postižení a poruchy učení a chování, na uplatnění na trhu práce, měla by začít podnikat potřebné kroky k tomu, aby se změnila struktura oborů středního vzdělání absolvovaných těmito jedinci jak pokud jde o kategorii vzdělání, tak o odvětvové zaměření.

8 Literatura a zdroje

Nejvýznamnějším zdrojem dat, ze kterého vychází téměř celá 3. a 4. kapitola, byla data ze školské matriky obdržené formou datového souboru s anonymizovanými daty o vzdělávání všech studentů s diagnostikovaným zdravotním postižením, nebo identifikovaných jako zdravotně či sociálně znevýhodněné studenti.

AKTUÁLNÍ INFORMACE PRO JARNÍ SBĚR DAT ZE ŠKOLNÍCH MATRIK, PODLE STAVU K 31. 3. 2015. [online]. [cit. 2015-03-18]. Dostupné z: https://matrika.uiv.cz/matrikas/HELPHY/ZmenyVeVerzi_MAT.pdf

AMNESTY INTERNATIONAL. *Chce to více snahy: Etnická diskriminace romských studentů v českých školách* [online]. 2015 [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/download/file/500>

ČESKÁ ŠKOLNÍ INSPEKCE. *TEMATICKÁ ZPRÁVA - Žáci vzdělávání podle RVP ZV – přílohy upravující vzdělávání žáků s LMP* [online]. 2014 [cit. 2015-04-19]. Dostupné z: <http://www.csicr.cz/getattachment/9140af7c-eae6-425c-b097-c43938d885c4>

ČSÚ. *Zařazení českých vzdělávacích programů do Klasifikace vzdělání (CZ-ISCED 2011)*. [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z: https://www.czso.cz/documents/10180/23169548/zarazeni_ceskych_vzdelavacich_programu_do_klasifikace_vzdelani_cz_isced_2011.docx/447bdefb-76e5-4bb9-9327-f3d5dccc20bc?version=1.0

ČSÚ. *Zaměstnanost a nezaměstnanost podle výsledků VŠPS - roční průměry - 2014* [online]. [cit. 2015-06-15]. <https://www.czso.cz/csu/czso/zamestnanost-a-nezamestnanost-podle-vysledku-vsps-rocni-prumery-2014>

ČSÚ. *Výběrové šetření pracovních sil (VŠPS)* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: http://www.czso.cz/csu/vyказы/vyberove_setreni_pracovnich_sil

INFORMAČNÍ SYSTÉM O UPLATNĚNÍ ABSOLVENTŮ ŠKOL NA TRHU PRÁCE. *Nezaměstnanost absolventů podle oborů vzdělání* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.infoabsolvent.cz/Temata/ClanekAbsolventi/5-1-02/Nezamestnanost-absolventu-podle-oboru-vzdelani>

ISPSV. *Metodika*. [online]. [cit. 2015-06-15] Dostupné z: <http://www.ispv.cz/getdoc/e2de47f8-2c44-42d8-80dc-4d2e3d287cac/Metodika.aspx>

ISPSV. *O ISPV*. [online]. [cit. 2015-06-15] Dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/O-ISP.V.aspx>

ISPV. *Výsledky šetření o průměrném výdělku* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z: <http://www.ispv.cz/cz/Vysledky-setreni/Aktualni.aspx>

KLUSÁČEK, JAN. *Nálepkování studentů diagnózou mentální postižení v České republice. Čosiv.* [online] [cit. 2015-03-12]. Dostupné z:

<https://www.dropbox.com/s/1ez153t8vw9zc8v/COSIV-analyza-mentalni-postizeni-data-2014.pdf?dl=0>

MŠMT. *Klasifikace oborů* [online]. [cit. 2015-05-29]. Dostupné z:

<http://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/klasifikace-oboru>

PEKÁRKOVÁ, Simona a kol. *Nemoc bezmocných: lehká mentální retardace: analýza inteligenčního testu SON-R.* [Praha: Člověk v tísni, 2010], 1 CD-ROM. ISBN 978-80-87456-05-7. Také dostupné z: http://www.varianty.cz/download/pdf/analysis_8.pdf

PLATY.CZ. *Platy na pozicích* [online]. [cit. 2015-06-15]. Dostupné z:

<http://www.platy.cz/platy>

STATISTICKÁ ROČENKA ŠKOLSTVÍ 2014/2015 - VÝKONOVÉ UKAZATELE. Tabulka C1.10 Základní vzdělávání – žáci/dívky, cizinci podle druhu pobytu – podle státního občanství. *Ministerstvo školství mládeže a tělovýchovy.* [online]. [cit. 2015-03-18].

Dostupné z: <http://toiler.uiv.cz/rocenka/rocenka.asp>.

STREDNISKOLY.CZ. *Seznam oborů studia podle skupiny* [online]. [cit. 2015-06-15].

Dostupné z: <http://www.stredniskoly.cz/seznam-oboru-podle-skupin.html#66>

ÚLOVEC, Martin a Jiří VOJTĚCH. *Nezaměstnanost absolventů škol se středním a vyšším odborným vzděláním – 2014* [online]. Praha: Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků, 2014 [cit. 2015-06-14]. Dostupné z:

[http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Download?Soubor=F-9.0.97 Nezamestnanost absolventu skol se strednim a vyssim odbornym vzdelanim 2014.pdf](http://www.infoabsolvent.cz/Temata/Download?Soubor=F-9.0.97%20Nezamestnanost%20absolventu%20skol%20se%20strednim%20a%20vyssim%20odbornym%20vzdelanim%202014.pdf)